

Per 1366/2002

10038959,1

COBISS •

GORIŠKA KNJINICA

= št. 1-2; kpl.

OGLAR

glasilo Kulturnega društva Zavratac

2002-1

Zavratec

UVODNIK

- 3 Da poletje naraste - *Andrej Mivšek*

AKTUALNO

- 4 Poročilo o investicijah v obdobju samopriskevka - *Darko Bogataj*
 5 Veselje na binkoštni dan - *Kristina Bogataj*
 6 Naša kapela - *Rupnikovi*
 7 Delo PGD Zavratac v letu 2001 in 2002 - *Andrej Mivšek*

GOSPODARSTVO

- 8 Sušenje lesa - *Darko Bogataj*

IZ ZGODOVINE

- 10 Tudi Zavratac je bil ob stari meji - *Mile Kogovšek*
 12 Kako so nekoč prali perilo - *Jože Lazar*
 12 Lan in volna - *Jože Lazar*
 15 Poskus kronike župnije sv. Urha v Zavrtaču - *Darko Bogataj*

MOJI SPOMINI

- 16 Spomini iz preteklosti - *Franc Bogataj*
 17 Moja doživetja v času druge svetovne vojne - *Jelka Žejn*
 18 Košnja nekoč in danes - *Olga Vehar*
 18 Postavljanje mlajev - *Olga Vehar*
 19 Nekoč je bilo drugače - *Janez Kogovšek*

ŠOLSKA STRAN

- 20 Ljudsko pripovedništvo v Zavrtaču, Kako smo živeli po drugi svetovni vojni - *Tina Kogovšek*
 22 Dan podružnic - *Nataša Mivšek*
 24 Dramska skupina Zavratac - *Nataša Mivšek, Darko Bogataj*
 25 Spisi - *osnovnošolci*

STRAN ZA NAJMLAJŠE

- 32 Lačen zajček Dolgoušek - *Mirjam Rejc*

KULTURA

- 34 Praznovanje kulturnega praznika, občni zbor KD Zavratac in pustovanje - *Jasmina Kogovšek*
 36 Pevski zbor Zavratac - *Matej Kržišnik*
 37 Literarni večer s Francom Černigojem - *Janko Rupnik*
 38 Znamenja človeškega trpljenja - *Franc Pibernik*
 40 Aleluja! in Andrej Žigon - *Tomaž Mivšek*
 41 Zavračanka v Zambiji - *Kristina Leskovec*
 42 Fran Mlinar Cigale - *Alenka Gantar*
 44 Velikonočni prazniki in razstava pirhov - *Darja Kogovšek*
 45 Diplomatska naloga - *Andrej Mivšek*

PROZA IN POEZIJA

- 48 Fičko Faj - *Marija Kogovšek*
 48 Štop, Časopis - *Janez Gantar*
 49 Žganjekuha - *Andrej Mivšek*

RAZVEDRILO

- 50 Horoskop - *Veronika Hatlak*
 51 Šale - *Nataša Mivšek, Olga Vehar, Veronika Hatlak, zbrani v gas. domu*
 51 Križanka - *Mojca Mivšek*

POSLOVNE STRANI

DA POLETJE NARASTE

Komaj smo sredi vsakodnevnih opravil in obveznosti občutili topli veter pomladi in se začudili nad močno povečano površino zelene barve okoli nas, že smo vstopili skozi razposajena vrata poletja.

Zjutraj vpijejo ptice, čez dan grmijo stroji in včasih oblaki, zvečer po obveznih poročilih pa so seveda na vrsti žabe. Zastavi se nam vprašanje kako in predvsem kje preživeti te najtoplejše mesece v letu - kamor sodijo tudi dopust in počitnice. Ta svet nas pogosto vabi (kljub nevarnim klopom in nadležnim komarjem) pod odprto nebo v širna prostranstva, da izstopimo iz zaprtih prostorov bivanja v neizmerno naročje veselja. Človek v tišini narave najbrž postane pesnik. V pričakovanju in spominu na doživete poletne dni so tako na mestu besede Gastona Bachelarda, ki v Poetiki prostora pravi: »Neizmernost je v nas. Navezana je na neke vrste širjenje bitja, ki ga življenje zavira, previdnost zaustavlja, ki pa se v samotni nadaljuje. Takoj ko smo negibni, smo drugje: sanjamo v neizmernem svetu. Neizmernost je premikanje negibnega človeka.« In še: »Zares naseljeno mirno listje, miren pogled, ki ga presenetimo v najbolj preprostem opazovanju, sta dejavnika neizmernosti. Te podobe povzročijo, da svet naraste, da poletje naraste.«

Naj to neizmerno poletje, ki je še pred nami, poletje naših pričakovanj in načrtov, res naraste - tudi ob kulturi. In naj dodam le namig, da smo v letu 2002, ki ga je OZN razglasila za Mednarodno leto gora.

Spoštovane bralke in cenjeni bralci - pred vami je nova številka Oglarja!

Andrej Mivšek

DP 38,959

2017

OGLAR, letnik 3, št. 1, junij 2002

Glasilo izdaja Kulturno društvo Zavratac dvakrat letno

Uredniški odbor:

Alenka Gantar (*glavni in odgovorni urednik*), Nataša Mivšek (*lektoriranje*), Renata Kogovšek, Jožef Lazar, Andrej Mivšek, Robert Rijavec, Darko Bogataj, Mojca Mivšek, Kristina Bogataj, Anita Tavčar, Tomaž Mivšek, Polona Gantar

Naslovna in zadnja stran: Andrej Mivšek

Fotografija: Robert Rijavec

Tisk in oblikovanje: ABC Merkur d.o.o. Idrija

Naklada: 300 izvodov

POROČILO O INVESTICIJAH V OBDOBJU SAMOPRISPEVKA 1998-2001

V začetku marca je svet KS Zavratac na zboru krajanov podal poročilo o porabi sredstev, zbranih s samoprispevkom krajanov. Izkoriščam možnost, da ponovno predstavim kratko poročilo za vse, ki se zbora krajanov niso mogli udeležiti. Glede na to, da sami zbiramo sredstva, je svet KS dolžan obveščati in poročati o porabi zbranega denarja. S samoprispevkom smo v štirih letih zbrali skupaj 6.462.249,00 SIT.

Tabela prikazuje zbrana sredstva s samoprispevkom po letih.

LETO	SIT
1998	1.303.833,00
1999	1.558.399,00
2000	1.644.023,00
2001	1.955.994,00
SKUPAJ	6.462.249,00

Sredstva samoprispevka so se zbirala namensko, izključno za asfaltacijo cest v kraju.

V letu 1998 je potekala asfaltacija ceste od Zavrata 21 do Zavrata 10a. Celotna vrednost investicije je znašala 2.7 mio SIT, od tega je bilo lastnih sredstev 2.2 mio SIT. Asfaltacija lokalne ceste Zavratac-Potok je potekala več let. V letu 1999 smo zaključili zadnji del od "Tineta" do občinske meje v Potoku. Celotna vrednost del je bila 9 mio SIT. Investicija je bila pokrita iz proračuna 5.2 mio SIT, sredstev demografije 2.0 mio SIT in 1.7 mio SIT lastnih sredstev. Leta 2000 KS ni prejela sredstev iz proračuna za investicije v ceste, zato smo se odločili, da samo z lastnimi sredstvi pripravimo zemeljska dela v Zavratacu in Potoku. Dela na javni cesti od Zavrata 30 do Zavrata

34 in od občinske meje v Potoku do Potoka 6 so znašala 2.2 mio SIT. Naslednje leto 2001 pa je bila izvedena asfaltacija omenjenih odsekov. Asfaltacija 240 m v Zavratacu in 205 m v Potoku je znašala 4.2 mio SIT.

Prejeli smo tudi sredstva demografije v višini 846.000,00 SIT, prispevek občine pa je bil 500.000,00 SIT. Za investicijo so bila porabljena sredstva samoprispevka v višini 2.8 mio SIT.

Na zboru krajanov je bil sprejet sklep, da se razpiše referendum za podaljšanje samoprispevka. Kasneje smo prejeli iz občinske uprave pogoje, ki jih moramo po zakonu izpolnjevati za začetek postopka za uvedbo referenduma. Podlaga za začetek postopka za uvedbo samoprispevka je predlog konkretnega investicijskega programa. Referendum razpiše občinski svet, ki tudi sprejme Odlok o uvedbi samoprispevka na podlagi pozitivnega rezultata referenduma. Sredstva samoprispevka pa so namenski prihodek občine. Po posvetu z občinsko upravo smo se odločili, da bo primernejši način zbiranja sredstev na osnovi Odloka o komunalnem prispevku.

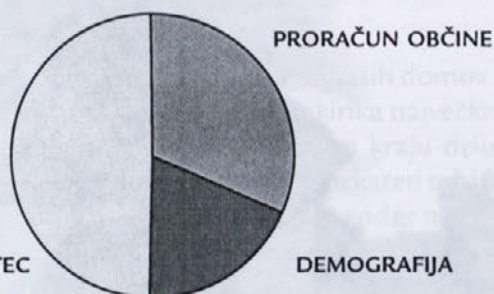
Krajanom so opozorili na pomanjkljive smerokaze in manjkajoče označbe "otroci na cesti" v Zavratacu. Pripombe so bile posredovane občinski službi, ki je hitro ukrepala in organizirala namestitev oznak in smerokazov. Krajanom so bili na zboru predstavljeni tudi dolgoročni cilji KS Zavratac, ki so poleg dokončanja asfaltacije cest še ureditev parkirišča pred cerkvijo, športno igrišče in javna razsvetljava.

V času pred volitvami je dokaj nevhvaležno govoriti o dolgoročnih ciljih, vendar so omenjene investicije že dlje časa želje mnogih krajanov. Glede na namensko rabo sredstev, zbranih s samoprispevkom za asfaltacijo cest, so bile ostale potrebe kraja v zadnjih letih v drugem planu in jih bo potrebno v prihodnosti upoštevati.

FINANCIRANJE INVESTICIJ

VIR FINANCIRANJA	1998	1999	2000	2001	SKUPAJ
PRORAČUN OBČINE IDRIJA	0,00	5.282.246,00	0,00	500.000,00	5.782.246,00
SREDSTVA DEMOGRAFIJE	486.000,00	2.030.000,00	0,00	846.000,00	3.362.000,00
KS ZAVRATEC	2.230.000,00	1.700.000,00	2.291.130,00	2.856.260,00	9.077.390,00
SKUPAJ	2.716.000,00	9.012.246,00	2.291.130,00	4.202.260,00	18.221.636,00

DELEŽI FINANCIRANJA INVESTICIJ 1998-2001

Ob koncu mandata sveta krajevne skupnosti se zahvaljujem vsem članom sveta za sodelovanje in pomoč pri delu. Vodstvu Občine Idrija in občinskim službam se zahvaljujem za sredstva, ki so jih namenili investicijam v Zavratcu in vso strokovno pomoč. Vsem krajanom pa velja zahvala za zbrana sredstva samoprispevka, ki so omogočila izvedbo zastavljenih projektov.

Novemu svetu krajevne skupnosti pa želim uspešno delo in uresničitev zastavljenih ciljev, ki bodo prispevali k nadaljevanju razvoja kraja.

Darko Bogataj

VESELJE NA BINKOŠTNI DAN

19. maja, prav na binkoštni dan, je v Zavraški cerkvi prejelo dar Svetega Duha 17 birmancev iz Zavratca, Medvedjega Brda, Dol, Gortar Sopota.

Najprej pa priprave! Vsakotedenski verouk, devetdnevnik, še prej pa duhovne vaje, ki so bile sedaj že drugo leto v Stržišču. Tam sta birmance skozi vikend odpiranja Bogu vodila naš župnik Danilo Kobal ter godoviški župnik Slavko Rebec, ki je s seboj pripeljal še godoviško mladino. Čeprav jim vreme ni šlo preveč na roko, saj je bilo mrzlo in deževno, se je ob skupnem druženju, petju, pogovorih in baje res dobri hrani razvilo prijetno vzdušje. Birmanci so čisto do birme preživeli veliko skupnega časa. Že štirinajst dni prej, da so nekateri veroučenci zadnji teden pred birmo lahko šli v šolo v naravi, se je začela devetdnevnik. Seznanili so se s škofom Jurijem Bizjakom, ki jim je nato podelil zakrament. Mladina ga je toplo sprejela, saj je nanje naredil zelo dober vtis. Rekli so, da je prijazen, «faca,» ter res »za štose«, zato mislim, da so se skozi čas priprav nedvomno zabavali. Maše so se vrstile v vseh krajih, od koder so birmanci prihajali.

Nato je napočil veliki dan. Priprav je bilo konec, problemov z obleko naj tudi ne bi bilo več in na sicer malce aprilsko naravnani majski dan se je iz župnišča vila četica birmancev in botrov proti sveže okrašeni zavraški cerkvi, ki se je kazala v vsem sijaju. Cerkev se je napolnila z vsemi sorodniki, fotografi in kamermani, pevci ter ostalimi verniki, med katerimi je vladalo pričakovanje. Maša je bila zelo slovesna, kar je v birmance in botre zagotovo vtisnilo pečat posebnega doživetja. Ob škofovi pridigi pa se je tudi ostalo širno ljudstvo seznanilo s to izjemno karizmatično osebnostjo. Vsem je na srce položil nekaj toplih besed ter nas zaupal varstvu Svetega Duha tolažnika.

V spomin je nastala skupinska slika, nato pa so birmanci praznovali v bolj ali manj širokem krogu družine.

Po Svetem Duhu so prejeli Ogenj, Vihar, Besedo, Življenje, Ljubezen in Moč, kar so večji darovi kot katerikoli darilo.

Kristina Bogataj

Birmanci z župnikom Danilom Kobalom in škofom Jurijem Bizjakom.
Foto: Robert Rijavec

NAŠA KAPELA

Sredi travnika stoji kapela, katero je zob časa že dodobra obdelal. Le Mati Marija je še vedno trdno in pokončno stala v njej in delila milost mimoidočim.

Pa stoji Rado nekega popoldneva tam pri kozolcu, gleda kapelo in reče "Ti, kej prauš, zdej bi pa ja že bil cejt, da se lotma, če ne se ba lih tm padrla !" Pa mislim, da je ravno to rekel že kakšno leto nazaj, pa je čas ušel skozi grablje tja v zimo. Toda tokrat je bil trdno odločen.

Potreboval je strokovnjaka, ta pa sploh ni bil daleč, kar k sosedu Lojzetu Kogovšku je stopil in ta se je kmalu lotil dela. Lepo počasi, omet za ometom, kamen za kamnom je previdno oklestil in pregledal. Vsi smo si želeli, da bi odkril kakšno letnico ali kaj, kar bi pričalo o starosti kapele. Le-te pa ni našel, le po različnih kamnih in dozidavi se je videlo, da je bila kapela nekoč čisto drugačna. Lojze pa je nekje izbrskal še neko zelo staro fotografijo, na kateri se je zelo slabo, toda dovolj opazno videlo, da ima kapela na straneh okna. To je bilo dovolj, da smo se odločili za njen izgled. In tako je rasla in postajala vedno lepša.

Marija pa je ves ta čas stala tam "pr' Rupnk" v kotu hiše in imela v rokah rožni venec. Tudi njo je Lojze nekega dne odnesel domov, jo postavil na mizo in jo mojstrsko pobarval. Pa je prišel maj, dela so bila končana, okolico smo uredili ter odnesli Marijo tja, kjer bo spet delila milost naslednjih 100 let. Da pa zanamci ne bodo tako v zadregi, ko bodo nekoč (vsaj upamo), spet odnesli Marijo domov in ji prenovili kapelico, smo v streho zazidali slike ter opise, datume ter kdo vse je trenutno Rupnkova rodbina.

In da je bilo vse popolno, smo kapelico blagoslovili 12. maja. Lepa in razkošna, vsa ponosna je stala tam, ko ji je domači župnik Danilo Kopal podelil blagoslov.

Rupnikovi

Med potekom obnovitvenih del.

Fotografije: Robert Rijavec

Kapela pred obnovo.

Župnik Danilo Kopal blagoslavlja prenovljeno kapelo.

DELO PROSTOVOLJNEGA GASILSKEGA DRUŠTVA ZAVRATEC V LETU 2001 IN 2002

Kot je vsem znano, je največja nevarnost naših domov in našega premoženja rdeči petelin, ki zakikirika največkrat ob neprimernem času. Zato tudi v našem kraju deluje njegov sovražnik in moritelj PGD. Morda nekateri mislijo, da v gasilskem domu gasimo samo žejo, vendar ni tako. Vedno smo pripravljeni na kakršnokoli intervencijo pomagati krajanom v kakršnikoli stiski, pri organizaciji krajevnih prireditev..., pogosto pa poskrbimo tudi za družabna srečanja vaščanov in ostalih dobrodošlih obiskovalcev.

V soboto 23. februarja 2002 smo pripravili redni letni občni zbor, ki se ga je udeležila približno polovica članov ter tudi predsednik Gasilske zveze Idrija g. Jože Jesenko. Obljubil nam je že dogovorjeno gasilsko vozilo, o čemer boste v nadaljevanju še lahko prebrali. Malo nas je tudi pokritiziral, nekatere za potrebo, za kar smo mu tudi hvaležni. Še vnaprej ga vabimo, da nas čim večkrat obišče in mu obljubljam, da bomo upoštevali njegove nasvete. Sicer smo se na zboru pogovorili o našem preteklem in prihodnjem letu in domenili, da vodstvo PGD Zavratac za enkrat ostane nespremenjeno za obdobje enega leta.

Pa tudi sicer ne stojimo križem rok, kajti v preteklem letu smo imeli tudi nekaj izobraževanj glede protipožarne varnosti in gasilske opreme. Tu naj omenim, da sta dva člana našega društva (Andrej Mivšek Z.32 in Jernej Kogovšek) opravila izpit za nižjega gasilskega časnika, kar je zelo spodbudno. Upamo, da nam bo Gasilska zveza Idrija jeseni odobrila tudi nadaljevanje šolanja v obliki tečaja za "višje čine" in morda tudi napredovanje v okviru Gasilske zveze.

Kljub temu pa nismo pozabili na ostale člane PGD, tako imenovane operativce, kajti v preteklem letu smo nabavili dva dihalna aparata AVER, dodatno dihalno masko za reševanje ponesrečencev, osem zaščitnih negorljivih oblek

in nekaj čelad ter celo novo sireno. Kot velik uspeh si štejemo, da nam je uspelo iztržiti rabljeno vozilo z visokotlačno črpalko. Prejeli smo ga na velikonočni ponedeljek, 1. aprila letos, ko smo uradno prevzeli navedeni avtomobil od predstavnikov PGD Ledine. Preizkus avtomobila je uspešno potekal v krogu okoli vasi.

Proti koncu aprila smo že pripravili prve vaje z novim vozilom in tudi na novo nabavljeno zaščitno opremo. Na kratko bom opisal potek vaje na igrišču pri kavernah: S traktorjem smo pripeljali obrabljen osebni avto na kraj dogajanja. Vaje se je udeležilo dvanajst aktivnih gasilcev in približno dvajset vaščanov, ki so opazovali našo spretnost in zmožnost novega vozila. Obrabljen avto smo zažgali in po močnem razplamenjenju pričeli z akcijo. Najpogumnejši gasilec je kljub opozorilu vodje akcije pristopil brez popolne zaščitne opreme. Avto je uspešno pogasil, vendar se je izkazalo in tudi sam je priznal, da brez popolne zaščite nikdar več! Vajo smo ponovili trikrat in pri tem uporabili vso našo opremo in znanje. Po uspešnem zaključku smo se vrnili v gasilni dom, premleli mnenja gledalcev in nas aktivnih članov. Sledila je predstavitev uporabe dihalnih aparatov in vsakdo jih je imel možnost tudi preizkusiti. Mislim, da skoraj ni bilo nikogar, ki tega tudi ne bi naredil. Vsi so bili navdušeni nad takimi vajami in odšli domov z željo, da bi se taka odprta dogajanja ponovila čim večkrat.

Vodstvo PGD ob tem tudi upa, da se bo v sodelovanju s krajan in aktivnimi člani to tudi zgodilo. Vabim pa tudi ostale krajan, ki jih do sedaj ni bilo zraven in jim prav tako kot nam lahko grozi nepredvidena nesreča, da se odslej naprej odzovejo našemu klicu in pridejo na pomoč. S skupno močjo se bomo vsi imeli lepše in varneje in bolj bomo pripravljeni!

Andrej Mivšek, predsednik PGD Zavratac

SUŠENJE LESA

Kako pomembna je pravilna vlažnost lesa, zelo dobro vedo mizarji in vsi, ki se ukvarjajo s predelavo lesa. Namen sestavka je na kratko predstaviti teoretične osnove sušenja lesa, principe sušenja in napake, povezane z nepravilnim sušenjem lesa.

Sušenje lesa je odstranjevanje vode iz lesa. Les se suši do ravnovesne vlažnosti, ki se določi glede na prostor, v katerem bo les oz. izdelek iz lesa vgrajen. S samim sušenjem izboljšamo več lastnosti lesa :

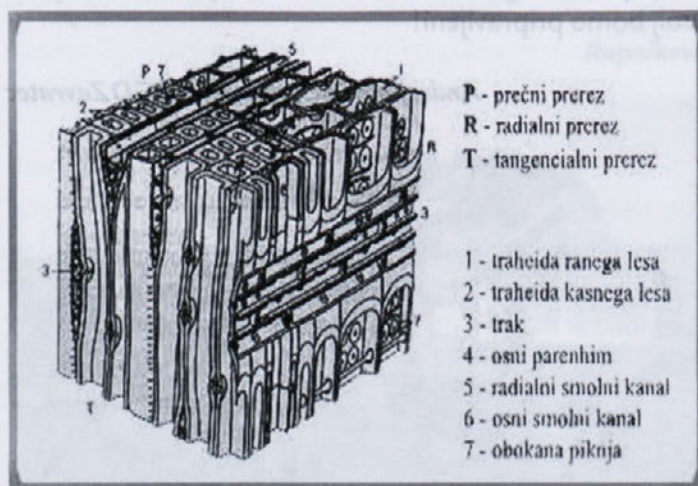
- preprečijo se napake zaradi krčenja lesa
- les postane trdnější in trši
- les se zaščiti od delovanja lesnih gliv
- omogoča se priprava za lepljenje in površinsko obdelavo
- poveča se kalorična vrednost lesa

Za razumevanje osnov sušenja je prav, da se na kratko dotaknemo tudi same zgradbe lesa.

Zelo po otroško bi lahko rekli, da je les sestavljen iz šopa votlih špaget, po katerem se giblje voda in hrana. Dejansko pa je les zelo komplicirano sestavljen. Anatomijski elementi lesa – celice, se v osnovi delijo na prevodne in mehanske. Prevodni anatomijski elementi imajo tanke celične stene in se lahko sušijo, mehanski pa imajo debelejša celična stena in se težko sušijo in tudi bolj krčijo. Osnovna delitev lesa je na iglavce in listavce.

Les iglavcev je enostavnejše in homogenejše zgradbe kot les listavcev. Les se lahko in hitro suši. Listavci so zapletenejše zgradbe z neenakomerno razporejenimi celicami po braniki.

Pri prečnem prerezu lesa lahko vidimo s prostim očesom braniko, ki je enoletni prirastek lesa.

Branika je sestavljena iz ranega in kasnega lesa. Jedrovina je osrednji del debla, ki je izgubil prevodno funkcijo in je neprevoden za vodo. Pri nekaterih vrstah (bor, macesen, hrast, jesen...) je jedrovina temnejša in jo imenujemo črnjava. Prevodno nalogo pri drevesu ima samo beljava.

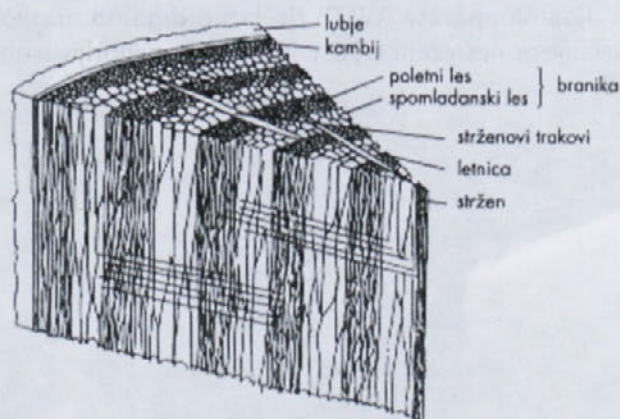
Vodo, ki se nahaja v lesu, lahko razdelimo na prosto ali kapilarno vodo in vezano ali higroskopično. Prosta voda se nahaja v prostorih celic in vpliva le na težo lesa. Količina te vode je odvisna od poroznosti lesa. Če uporabim prejšnjo primerjavo, je ta voda v votlih prostorih špaget. Prosta voda lahko izhaja iz lesa. Vezana voda pa je vpita v celične stene (voda v stenah špaget). Voda je vezana v celičnih stenah z veliko silo.

Ko les sušimo, najprej odstranimo prosto vodo, kasneje pa sušimo tudi vezano vodo. Zelo pomemben strokovni izraz je TOČKA ZASIČENOSTI LESNIH VLAKEN. Les doseže to točko, ko smo posušili vso prosto vodo, celične stene pa so še nasičene z vodo. Točka je različna glede na vrsto lesa in se giblje med 22 in 35%.

Vlažnost lesa merimo v procentih in predstavlja razmerje med maso vode, ki se nahaja v lesu, proti masi absolutno suhega lesa. Npr. vlažnost 15% nam pove, da 1 kg absolutno suhega lesa vsebuje 0.15 kg vode.

Smreka ima takoj po poseku lahko 130-200% vlažnost, kar pomeni, da vsebuje več vode kot je lesne mase.

Zelo pomembna lastnost lesa je higroskopičnost. Pod točko zasičenosti lesnih vlaken lahko les iz okolja vlago sprejema ali pa jo oddaja v prostor. Les prilagodi svojo vlago vlažnosti in temperaturi zraka. Kadar les ne sprejema in ne oddaja vlaga pravimo, da je v RAVNOVESNI

Sliki prikazujeta prečni prerez in anatomsko zgradbo lesa.

VLAŽNOSTI in miruje. Pri vgradnji lesa je pomembno, da je les posušen na ravnovesno vlažnost, da se ne krči ali nabreka. Vsak je že opazil ladijski pod, opazili parket z velikimi režami, ki so posledice osušitve. Vzrok je vgradnja lesa s preveliko vlago, ki pa se je glede na temperaturo in relativno vlažnost zraka po vgradnji znižala. Posledica pojava je krčenje lesa in reže v ladijskem podu ali opažu.

Da bi se izognili napaki, bi morali predhodno les posušiti na ravnovesno vlažnost glede na prostor, kjer bo izdelek vgrajen. Za okna in vhodna vrata moramo les posušiti na 12-15% vlažnosti. Les za pohištvo, ki bo vgrajeno v prostor s centralno kurjavo, pa mora biti posušen na 6-9% vlažnosti. Za parket se predpisuje vlaga lesa 6-8%. Z naravnim sušenjem lesa lahko les posušimo do 15% vlažnosti, nižjo vlažnost pa lahko dosežemo le z umetnim sušenjem v sušilnicah.

Les se ne krči v vse smeri enako. Zaradi različne zgradbe lesa v anatomskih smereh se les krči različno v vzdolžni, radialni in tangencialni smeri. Največje je krčenje v tangencialni smeri, manjše v radialni in najmanjše v vzdolžni. Velikost krčenja je pomemben podatek in se izrazi kot procent krčenja b. Npr. procent krčenja v tangencialni smeri za bukovino je 11.8. Če sušimo mokro bukovno bočnico širine 220 mm in debeline 25mm na 10% lahko izračunamo, da se deska po širini skrči za 17.3 mm.

Les ni mogoče sušiti, ne da bi na lesu nastajale napake. Za uspešno sušenje moramo poznati napake in vzroke, da jih lahko v procesu sušenja preprečimo. Glavne napake sušenja so: kolaps, napake zaradi krčenja lesa, sprememba barve lesa in napake zaradi gljiv.

Kolaps nastane pri sušenju lesa, ki ima vlažnost pod točko nasičenosti lesnih vlaken pri previsoki temperaturi. Celične stene se deformirajo in površina lesa postane nagubana.

Napake zaradi krčenja lesa nastanejo, ko začne izhajati vezana voda. Zaradi notranjih napetosti (les se različno krči v različnih smereh) pride do raznih napak. Najpogostejše so: čelne razpoke, notranje razpoke, koritavost, vitopirjenje in izpad grč.

Sprememba barve je posledica kemičnih sprememb. Sprememba barve na površini lesa nastane zaradi previsoke temperature in visoke relativne vlažnosti zraka. Pogosta so tudi obarvanja zaradi letvic, s katerimi je les letvičen. Napad gljiv pa povzroči modrenje, plesen in trohno.

Poznavanje osnov sušenja je osnova za pravilno pripravo lesa pred obdelavo in vgradnjo lesenih izdelkov. Sama tema je zelo obsežna in zato predlagam vsem, ki jih tema zanima in bi jo hoteli podrobneje spoznati, da preberejo srednješolski učbenik z naslovom Sušenje lesa avtorja Mirka Geršaka.

Darko Bogataj

TUDI ZAVRATEC JE BIL OB STARI MEJI

Zelo rad bi nekaj prispeval za Oglarja, da se ne bi pozabilo, kaj se je dogajalo v času, ko je bil Zavratac pod Italijo. Ob prebiranju knjige "Ob stari meji" Tomaža Pavšiča, ki zelo lepo opisuje slovensko-italijansko mejo od Porezna do Novega Sveta, se mi je utrnulo mnogo spominov iz teh časov, ki sem jih pod Italijo doživljal še kot otrok.

Zavratac je bil zelo blizu meje. Spominjam se, da je bila v Zavratcu vsa Mussolinijeva vojska. Tu so bili italijanski vojaki, fašisti, karabinjeri in financii. Karabinjeri so bili kot prometniki, fašisti so bili za politične zadeve, financii kot obmejna straža in carina, vojaki pa kot italijanska vojska.

Fašisti so stanovali v Rupnkovi bajti, kjer se danes reče pr' Korlnu. Pred hišo so fašisti napravili senčno uto, kjer so počivali in igrali na karte (pogosto so igrali neko italijansko igro, pri kateri so na dlani žgali tobak in ga vdihavali). Zraven ute je stal drog za postavljanje mlajev za "faši" oz. za obešanje fašistovske zastave. Na mestu, kjer danes stoji štala, pa je bilo veliko balinarsko igrišče, dolgo kakih 12 metrov. Fašistov je bilo v Zavratcu od 10 do 15. Eden od njih z imenom Fameo je bil nekakšen medicinski tehnik, ki je skrbel za prvo pomoč. Pomagal je tudi vaščanom ob kakšni nezgodi. Tudi meni je prišel obvezat rano, ki sem jo dobil z urezom s koso, ko sva se s sosedom igrala s tem ostrim orodjem. Star sem bil komaj štiri leta. Oče me je potem nesel k zdravniku Demšarju v Žiri. Med potjo sva se najprej ustavila pri Šternskem Nacetu, da se je oče malo odpočil. Micka mi je dala kos kruha z medom. Potem sva nadaljevala pot peš do Podklanca do Puca, kjer sva se zopet ustavila. Oče je Pucovega Joklna naprosil, da je posodil konja in "fjakačka" (oz. "španik"), s katerim sva se peljala naprej do zdravnika Demšarja, ki mi je rano zašil. Po rodu je bil ta zdravnik rojak iz Idrije, med vojno pa so ga ubili četniki. Spominjam se tudi majhnega Famejevega sina Mariuccija, ki je komaj tri leta star umrl zaradi davice. Pokopan je v Zavratcu.

Financarji so bili nastanjeni v baraki, kjer je danes hiša pr' Jožet. Bili so obmejni stražarji in cariniki. Bili so zelo družabni in vljudni. Predvsem so radi prirejali razne zabave in veselice, na katere so bili povabljeni tudi domačini. Tu so se spoznali tudi z domačimi dekleti in marsikatera se je tudi poročila ter potem odšla z njimi v Italijo.

Italijanski uslužbenci, tako financarji kot fašisti, so stanovali v barakah, vendar kdor je bil poročen in imel družino, je bil na stanovanju pri vaščanih. Financarski desetar (pontato) je s svojo ženo stanoval pri nas, pr' Anžet,

Saurazzi - razglednica Zavratac, ki je bila leta 1935 poslana v Firenze Zavračanu vojaku Francu Gantarju.

približno tri leta. Imel je sina z imenom Nino. Kot otroci smo se dobro razumeli, čeprav je bil nekaj let mlajši. Se pa dobro spominjam, da bi ga z bratom Cvetom skoraj spravila na drugi svet. Bilo je nedeljskega popoldneva, ko sva s Cvetom jedla okisan krompir s suhim mesom in hrenom. Ninota je zanimalo, kaj je v šalci, kamor sva pomakala meso. Rekla sva mu, da je to nariban sir - formagio. Zajel je celo žlico "sira" in ga pogoltnil. Vzelo mu je sapo in padel je na zadnico. Zgledalo je, da se bo zadušil. Midva sva se malo prestrašila, ga začela stresati, vendar je kar hitro prišel nazaj k sebi in še naprej smo se igrali svoje igrice. Njegov oče, financarski desetar, je zasledil, da oče kontrabanti. V kosmu smo imeli cekorje, cigarete, saharin, mašince..., vendar nas ni hotel prijaviti zavraškim financarjem. Očeta je prijavil dolskim financarjem, ki so vse to prišli zapleniti. Bilo je pozimi l. 1941. Najprej so šli k Birtu po konja in voz, da so nanj naložili kontrabantovsko zaplembo. S Cvetom (bila sva šest in sedemletna otroka) pa sva cekorje metala z voza v sneg, kar se je dalo daleč. Ko so odšli, sva jih pobrala in ostale so doma.

Karabinjerska postaja je bila na križišču poti nad vasjo, kjer se ena pot odcepi in vodi proti Poldetu in Češmelu, druga pa proti gasilnemu domu. Povelnik karabinjerjev se je pisal Qorcelo, zato se je še vse do danes na tem mestu ohranilo ime na korčelu. Spominjam se karabinjerjev, katerim sem opoldne za južno in za večerjo nosil kruh, ki ga je pekel moj oče. Bilo je jeseni. Ob poti sem nabiral lešnike in sem na karabinjerjevo južino pozabil in tako prišel prepozno. Ko sem prestopil prag, me je kuhar najprej okregal. Začel sem jokati. Da me je potolažil, mi je dal 'močan', velik kozarec vina, ki sem ga kar hitro popil. Proti domu sem se vračal vedno bolj utrujen, nakar sem zaspal v travi ob poti. Mamo je zaskrbelo, kje hodim, zato je šla pogledat in me našla spečega v travi. Skupaj sva odšla domov. Šele naslednji dan, ko sem se prebudil, sem se spomnil naročila kuharja. Naročil mi je, naj drugič prinesem "dieci uova". Ko sem mami ponovil te besede, ki jih sam nisem razumel, je takoj vedela, da karabinjerji želijo jajca.

Italijanski vojaki so bili nastanjeni v kavernah (po italijansko caserma). Kot se spominjam, je bilo tu okoli sto vojakov. Nastanjeni so bili v spodnjih kavernah, kjer so imeli prenočišča (prostori so večji). V zgornjih kavernah pa so bile predvsem pisarne in oficirske sobe (bili so poročniki - tenente, podporočniki - sottotenente in vodniki - marešali). Brigadir Schalaba, ki je bil financarski kapo, pa je s svojo družino stanoval pr' Česmel.

To je bila poklicna vojska. Vsako nedeljo so v paradi prišli k maši, približno 20 jih je prikorakalo. Pri povzdigovanju so na puško natakili bajonet in držali do konca povzdigovanja nepremično. Na komando so potem vsi hkrati, po taktu, kot bi delal samo eden, bajonete pospravili in puško prislonili k nogam. Bili so zelo dobro izurjeni.

V kavernah se je med vojaki zgodila tudi nesreča, pri kateri je neki vojak umrl, enega je povozil vojaški kamijon, drugega pa je po nesreči ustrelil drug vojak. Pokopali so ju na zavraško pokopališče, po odhodu Italijanov iz Zavrata pa so grob prenesli v Italijo.

Pr' Brnku v štali so bili vojaki, ki so skrbeli za mule, zato smo jim pravili kar mularji. S hrano so se oskrbovali iz kavern. Za vsak brišt (obrok) sta šla dva vojaka v kaverne po kotel hrane, ki je držal kakih 20 litrov, in jo razdelila ostalim mularjem. S Cvetom sva v Sopot nosila v 'maln' ječmen in oves, pšenice pa pri nas nismo sejali. Ko sva se vračala iz Sopota proti domu in nesla vsak svojo vrečko, težko od osem do deset 'kil' na 'prtovncah' (žakel, ki je imel naramnice), so naju ustavili mularji. Ker jim je pri južini ostala okusna vojaška meneštra, so jo dali nama, naj jo pojeva. Porcije so bile zelo velike. Ena goveta (aluminijasta posoda, iz katere so jedli) je držala okrog dva litra. Naložili so nama do roba in obljubili, da dobiva še vsak eno njihovo tedensko čokolado, če vse pojeva. Kljub temu, da vse meneštre nisva mogla pojesti, so nama iz usmiljenja vseeno podarili tisto čokolado.

Učiteljica Domenica Gasca s svojimi učenci (levo) in učenkami (desno).

Po kapitulaciji Italije so vojaki in financii odšli.

V času, ko je bil Zavratac pod Italijo, je bilo v Zavrattu in okoliških krajih kar veliko otrok. Problem šolanja so reševali tako, da so poučevali nekaj časa v zavraškem župnišču, nato v trgovini. Od leta 1938, ko so Italijani dokončali gradnjo šole v Zavrattu, pa je bila stiska s prostorom rešena. Prva učiteljica na zavraški šoli je bila Domenica Gasca. Šolo je takrat obiskovalo okrog 40 otrok. Pouk je vse do leta 1943 potekal v italijanskem jeziku. Vsak dan smo pisali nekakšen 'detato', kar še danes ne vem, kaj je to bilo. V spominu imam tudi to, kako smo pozdravljali italijanskega kralja "Viva duce Vittorio Emanuele III" in prizor, kako smo na drog vlekli italijansko zastavo. Na stavbi šole je bil tudi nek italijanski napis, iz katerega so kasneje ohranili le črke, s katerimi je še danes napisano ŠOLA.

Po kapitulaciji Italije pa je v Zavrattu najprej poučeval g. župnik Ivan Miklavčič, pr' Jurič v Brekovcah pa je učila njegova sestra Francka, kamor so otroci hodili v šolo le nekaj mesecev, takoj po odhodu Italijanov, ko v Zavrattu še ni bilo nikogar, ki bi učil. Za g. župnikom Miklavčičem je še v času druge svetovne vojne poučeval tudi Vinko Merlak (Rešk' Vinko). Tri dni v tednu je poučeval v Zavrattu, dva dneva pa na Medvedjem Brdu. Po osvoboditvi leta 1945 pa je prišel učitelj Ivan Pižmoht.

Za Zavratac je bilo obdobje pod italijansko oblastjo gospodarsko zelo pomembno. Zgradili so cesto od Marliš do vasi, v načrtu pa so imeli gradnjo še naprej mimo Štacnarja ob Jakopniku do Loga. Vendar je Italija eno leto prehitro kapitulirala, tako nam je ostal le star kolovoz čez Lom, ki pa smo ga kasneje kar dobro uredili in celo asfaltirali.

Mile Kogovšek

KAKO SO NEKOČ PRALI PERILO

V otroštvu kujemo iluzije, ki jih v letih odraščanja poskušamo uresničiti, na stara leta pa se nam vračajo v spomin. Mladostnih doživetij se spominjamo s posebno jasnostjo in veseljem, vendar se bojim, da ne tudi z objektivno natančnostjo. Obdaja jih neka otroška milina.

Večkrat premišlujem, kako sem doživljal otroška leta, preden sem odšel za vajenca.

Danes tehnika napreduje iz dneva v dan, na voljo imamo vse mogoče pralne praške in pralne stroje. Perilo le položiš v pralni stroj, dodaš pralni prašek, naravnaš stopinje, pritisneš na gumb in perilo se pere. Ko spremljam napredek tehnike, pa se večkrat vprašam in pomislim na naše mame in babice. Le kako so prale perilo, ko ni bilo niti elektrike, kaj šele pralnih strojev? Temu pravilu se niso mogle izogniti.

Zvečer so gospodinje perilo dale v škaf v vodo, da se je čez noč namočilo, dodale prašek, če pa tega ni bilo, so dodale beli pepel. Beli pepel dobimo iz dreves, ki so rasla na belem kamnu. Torej poznamo sivi in beli pepel! Sivi pepel dobimo iz dreves, ki so rasla na sivih kamninah. Največkrat so prale z belim pepelom. Pri nekaterih hišah so imeli poseben škaf, imenovan "žehtnik". Naslednji dan so gospodinje perilo dobro namilile. Večkrat so ga splaknile, nato pa ga dale kuhati in spet dodale prašek. Ko se je perilo prekuhalo, so ga ožele in dale v lesene škafe. Le – te je bilo potrebno ročno nesti do bližnjega potoka ali korita. To so napravile tako, da so si na glavo pod škaf položile svitek in se odpravile k vodi. Perilo so na perilniku dobro oplaknile. Pomagale so si z lesenimi lopatami, s katerimi so tolkle po perilu. Pri nas se je

pralo pri koritu in mlekarni. Tu je bila narejena prav posebna betonska miza, ki je služila pranju. Če tu ni bilo vode, so hodile gospodinje prat perilo v Jakopnik - Črni graben.

Spominjam se, da je bila nekega leta huda suša in smo šli z mamo prat perilo v Sopot.

Ko so perilo enkrat dobro preprale, so ga ožele in dale sušit. Perilo je lepo dišalo. Če katero od teh gospodinj danes bolijo roke, ni to nič čudnega, saj so morale prati v ledeno mrzli vodi in to ne glede na vremenske razmere in letni čas.

Jože Lazar

LAN IN VOLNA

Življenje je včasih zelo radodarno. Vse, kar smo prejeli, nam je bilo darovano zato, da iz te obilice posredujemo drugim. Nekaj podobnega lahko rečemo tudi o naših člankih v našem Oglarju. Različni ljudje so jih pisali oz. jih pišejo, različna področja obravnavajo, različni bodo odmevi bralcev, vendar pa je duh pri vseh enak. Ni naš ali pa moj namen napisati znanstveno razpravo o lanu in volni. Dobri in slabi časi se menjajo, slabo se pozablja, dobro pa ostaja. In človek kar nenadoma spozna, kako je navezan na to dobro iz preteklosti, velikokrat ga sreča kot na novo odkriti zaklad. To je tudi vzrok mojega veselja, ko odkrivam sledove preteklosti v današnjem življenju.

Naš delovni človek je potreboval predvsem trpežno obleko, ki jo je z lastnim delom in primernim znanjem napravil sam. Saj še ni tako dolgo tega, ko so pri nas obleko še šivali doma. Potem pa je nastopila nova "moda", ki je zaslužnjila in še zaslužnjuje svet, a se nihče ne ozira na posledice, ki jih pušča.

Gradnja korita pri mlekarni (leta 1937), kamor so hodile gospodinje prat, pa tudi živino so gonili sem napajat.

Trenje lana v klanici pri Matjažu.

V prejšnjih časih so sejali pri nas domači lan, ki so ga od časa do časa menjali z drugim semenom. Treba pa je bilo posvečati vso skrb, da se seme ni pomešalo, ker je potem zelo trpela kakovost predivca in semena, če pa so gojili lan vestno in pazljivo, je bila korist zelo velika, sicer pa je sledilo razočaranje, kot pri vsakem delu. Kdor koli se bi samo enkrat prepričal o trpežnosti domačega platna, ga ne bi opustil. Predvsem so domače platno uporabljali za posteljnino in namizne oz. cerkvene prte, tanjše platno pa za moške delovne srajce, predpasnike, brisače in letne moške in ženske obleke. Uporaba domačega platna je bila torej vsestranska.

Lan je uspeval pri nas povsod v dobri in spočiti zemlji, ki je bila prej dobro pognojena s hlevskim gnojem. Sejali so ga konec marca ali v začetku aprila. Lan cveti modro in cveti samo dopoldne. Vedeti so morali, čemu so ga sejali ali zaradi vlaken ali zaradi semena. Navadno lan dozori v štirih mesecih. Lan, ki so ga potrebovali za vlakna, so pustili, da je odcvetel, semenske glavice in bilke pa so pustili rumeneti. Takrat je bila kakovost lanišča najboljša. Potem so lan lepo raztegnili po zemlji, odstranili plevel, da je ovenel, kar se je zgodilo ob vročih dneh v nekaj urah. Vmes so morali lan tudi obračati. Ko je bil lan dovolj suh, so mu osmukali semenske glavice. Smukanje ali trganje semenskih glavice so opravili s pomočjo grebenov ali železnih česalnikov z dolgimi zobmi. Pri tem so morali lan dobro držati, da se bilke niso zmešale in skuštrale. Osmukan lan je bilo treba še goditi. To so delali na tleh ali v močilnicah ali pa v tekoči vodi. Goditev lana ima namen omehčati rastlino do take mere, da "koža", to so vlakna, lepo odstopi in se lahko odstrani od stebela. V potokih ni bilo preveč zaželeno namakati lan, ker lan izloča strup, to pa je ribam škodovalo. Godnost lana je bilo treba preizkusiti: če se je vse ločilo od stebela in se je steblo lahko prelomilo, ne da bi kaj ostalo na njem, je bil lan zrel. Nato je bilo treba lan dobro posušiti, sledila pa je še ena "faza", to je trenje. Za trenje je moral biti

lan dovolj suh. Če ni bil, so ga posušili v sušilnicah - pajštu. Ko je bil lan dobro suh, so ga terice otrle s trlicami. Trlica je podobna klini velikega noža, katerega konica je podaljšana v ročaj in je pritrjena na nasprotnem koncu, da se lahko odpira kot žepni nož. Šop pripravljenega lanu so vtaknili med nož in nožnico. Nato je bilo treba dobro udarjati po šopu in ga vleči proti sebi. Trlica je nasekala suho steblo, ki se je zlomilo na drobne koščke, dočim so vlakna ostala v roki. Kadar je bil čas, so se posamezni šopi lanu še smukali z dolgimi železnimi zobmi. S česanjem so dobili lepo enakomerno predivo. Tanjše in daljše je bilo predivo, boljše je bilo.

Kako so predli lan, bom opisal v nadaljevanju, saj semkaj spada tudi volna.

Volna je bila včasih vsakdanji gost vsakega doma. Menda ni bilo območja, kjer se ne bi štrikale rokavice, nogavice in še marsikaj drugega. Volno so dajali tudi v prešite odeje (kovtre), ki so jih izdelovali tudi pri nas v Zavrnatcu pri Maticu na Griču. Pri nas je bilo ovčarstvo svoj čas precej zanemarjeno, sedaj pa počasi dobiva svojo veljavo, posebej v hribovitem svetu.

Volno strižemo na živalih. Spominjam se, kako je uboga živalca meketala, ko so jo "slačili" - strigli. Dva sta jo držala, ko so jo strigli. Če je bila volna zelo umazana, so jo morali oprati. Čistili so jo na posebnih glavnikih (gredešah). Spodnji del je bil največkrat pribit na klop ob peči, zgornji del pa so imeli v rokah in drgnili sem in tja. Kaj so "gredeše"? To je neke vrste glavnik, ki je sestavljen iz dveh delov, spodnjega in zgornjega. Tu se je volna očistila vse umazanije ter se zrahljala in bila tako pripravljena za prejo. Lepa slovenska navada je bilo predenje, ki pa tone v pozabo. Predlo se je na posebnem "stroju", imenovanem kolovrat, ki ga je predica poganjala z nogo. Ko je bila volna očiščena in zvita v svitek, je predica na kolovratu napravila nit, ki se je navijala na

Sušenje lana pri Matjažu.

Predenje - umetnost prstov ob niti, ki jo sproti navija kolovrat.

Končni izdelek - platno.

vreteno. Za volno je predica potrebovala dve vreteni. Vreteni je postavila na poseben "kozolec". Nato je dve niti sukala in zopet navila na vretena. Vreteno se je vrtelo v obratno smer kot prej, ko je predla. Z vretena so volno ali lan navili na motovilo, da so dobili štrene. Štrene so nato oprati, da je bila volna oz. lan čista, vendar pa se je volna raje predla, če ni bila oprana. Štrene lanu so ponavadi tudi belili s kuhanjem in obešanjem na sonce. Preden so začeli štrikati ali tkati je bilo potrebno lan ali volno previti iz motovila v klobčič. Pletli ali po domače "štrikali" so v dolgih zimskih večerih. Na enak način se je predel tudi lan. Od tu so ga nosili tkati v Črni vrh. Tja so nosili klobčiče lanu, nazaj pa platno. Tkali so na posebnem stroju, imenovanem statve. To delajo še danes v Beli Krajini v Adlešičih.

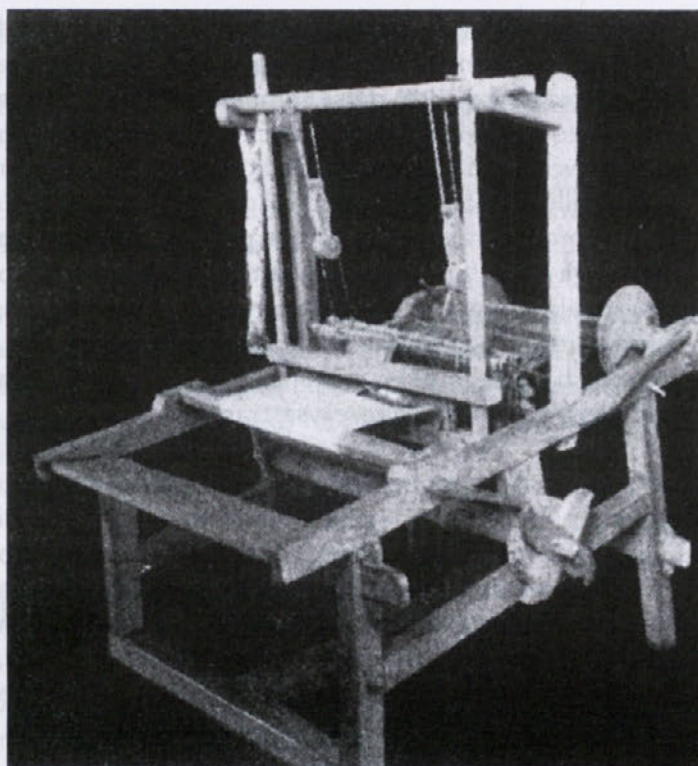
Nič ni novega pod soncem, marsikaj se vedno ponavlja in na to je treba tudi nas neprestano opominjati. Na koristna opravila, ki so jih opravljali naši predniki, pa kar pozabljamo. Z novimi časi so prišle nove, bolj moderne navade, stare, lepe in koristne pa počasi izginjajo. Pa ne le navade, tudi prave obrti so kar na lepem zaspale.

Vsem, ki so mi pomagali k pisanju tega članka se lepo zahvaljujem. Članek sem napisal po pripovedovanju Ivanke Mivšek iz Rovtarskih Žibrš, Frančiške Gantar iz Zavrata 21 in svoje mame Francke, za slikovno gradivo pa se zahvaljujem Mirku Kavčiču iz Zavrata 27.

Lazar Jože (Z. 16)

Lan, zložen v snope.

Statve za tkanje platna.

Pogovor ob kmečkem delu.

POSKUS KRONIKE ŽUPNIJE SV.URHA V ZAVRATCU

Pokojni g. Ivan Kobal nam je vsem ostal v lepem spominu. Njegova pobožnost in milina se je dotaknila prav vsakega. Slišali smo za njegovo povojno trpljenje v zaporu, o katerem sam ni hotel prav dosti govoriti. Manj poznano je, da je nekaj tednov pred odhodom iz Zavrata začel pisati kroniko župnije. Skromen, kot je vedno bil, jo je poimenoval »**Poskus kronike župnije sv. Urha v Zavrattu**«. Kot piše v kroniki, je svoje delo zaključil na god sv. Ane, 26.07.1991. Osnova za kroniko so knjige oznanil, ki jih je bilo do leta 1990 štirinajst.

V nadaljevanju dobesedno povzemam zanimivejše odseke iz kronike do konca 1. sv. vojne.

- V prvi knjigi do leta 1853 je med drugimi omembe vredna pripomba gospoda, da ni vedno primerno obnašanje pri procesiji.
- Februarja 1849 se priporoča posebna molitev za svetega očeta Pija IX, ki se je moral umakniti iz Rima pred italijanskimi revolucionarji.
- V drugi oznanilni knjigi je med drugim navedeno, da pobira bero tudi gospod fajmošter iz Žirov. V tej knjigi se oznanja tudi offer za župnika za božič.
- Prvo oznanilo za Družbo sv. Mohorja je bilo na Štefanovo 1869.
- Leta 1872 je navedena prva letna statistika: 9 umrlih, 14 rojstev in 3 poroke v letu 1871
- 11.7.1883 popoldne je zvonilo na voljo cesarjevega prihoda. 13.7.1883 je bilo opozorilo pred nevarnostjo bolezni kolere.
- Na Florjanovo 1888 je bila procesija na Ledinco.
- 2.12.1888 je bil oznanjen popolni odpustek za tiste, ki so se vpisali v društvo treznosti.
- Po potresu v Ljubljani 21.4.1895 so bile oznanjene molitve za odvrnitev šibe potresa.
- 19.9.1898 je oznanjena maša za pokojno cesarico Elizabeto.
- 9.8.1903 je bil oznanjen novi papež Pij X.
- 30.6.1905 je bilo oznanjeno: "V četrtek pridejo gospod škof, naj bi jih pričakali pri studencu. V petek okoli 9. ure po pridigi in maši bo pa sveta birma. Tu je bila še pripomba: "Otrok ne silite z vinom."
- 1.12.1908 je bilo oznanjeno pol ure zvonjenja zaradi 60-letnice cesarjevanja Franca Jožefa.

Gospod župnik Ivan Kobal.

- 4.5. in 6.7.1914 je bilo oznanjeno zvonjenje po princu Ferdinandu in soprogi.
- Že v začetku leta 1915 se je začela nabirka za pomoč beguncem, zlasti iz Galicije in za Rdeči križ
- 22.08.1915 je bilo izrečeno svarilo pred ogleduhi.
- 27.2.1916 je bilo priporočeno, naj bi se nabiral les za klopi.
- 2.7.1916 je bilo izrečeno svarilo pred delom ob nedeljah.
- 26.11.1916 je zvonilo ob smrti Franca Jožefa.
- 21.1.1917 so bili veliki zameti.
- Po maši ob nedeljah se deli podpora, pa tudi nabirke so za vojna posojila in vojno zavarovanje.
- 6.10.1918 dar za mašo 4 krone.
- Statistika za leto 1918: rojenih 14, umrlih 15, poroka 1.
- 19.1.1919 oznanjeno, naj bi do sklepa miru molili ob nedeljah in praznikih rožni venec in po pridigi molitev za mir.

Darko Bogataj

SPOMINI IZ PRETEKLOSTI

Pred več kot enajstimi leti sem slekel svojo uradniško suknjo, odložil kravato, se poslovil od sodelavcev in veselo odkorakal – vsaj po mojem mnenju – v zasluženi pokoj. S tem mi je bila dana možnost naprej živeti svoje privatno življenje brez službenih obveznosti in z njimi povezanimi stresi. Sedaj mi je spomin navrgel drobne utrinke iz moje mladosti, ki jih bom prikazal v naslednjih vrsticah.

Moj ded Urban je veliko bral. Knjige si je izposojal pri župniku Ivanu Miklavčiču, s katerim sta bila dobra prijatelja. Večkrat sem šel z njim v »farovž« in tam ogledoval police in omare, natrpane s knjigami, po katerih sem kmalu posegel tudi sam. Knjige so postale moje tihe spremljevalke vse do danes. Brati sem se naučil že pred vstopom v osnovno šolo v Zavrtaču. Pouk v tej šoli je potekal v italijanščini, ki smo jo prvošolčki slabo razumeli. Učila nas je črnooka in visoka italijanska učiteljica Domenica Gasca, ki je poznala le par slovenskih besed. Ob razpadu Italije je skupaj z italijanskimi vojniki odšla.

Na deda Urbana me še vedno veže hvaležen spomin. Vsako nedeljo, ko sva šla k maši, je še pred mašo zavil v Birtovo gostilno. Tam je zase naročil vino, meni pa oranžado. Tako je bilo vse do njegove smrti. Umrl je v visoki starosti, dočkal je 86 let. Hvaležen spomin ohranjam tudi na župnika Ivana Miklavčiča, ki nas je v času okupacije med veroukom učil tudi materinega jezika. Leta 1944 in 1945 mu je pri pouku pomagal učitelj Vinko

Merlak (Reški Vinko). Izmenoma sta učila v Zavrtaču in na Medvedjem Brdu. Konec vojne je odšel z domobranci in je bil maja ali junija 1945 pokončan z ostalimi domobranci neznano kje.

Po koncu vojne je v Zavrtaču prišel mlad učitelj Ivan Pižmoht, doma iz Device Marije v Polju (sedaj Ljubljana - Polje) in je tu poučeval eno leto. Nasledila ga je Veljka Poljanšek. Par let po tem pa sem zapustil zavraško osnovno šolo. Prva leta po vojni so Zavrtačani postavili na oder več ljudskih iger. Prvi je s tem začel učitelj Ivan Pižmoht. Žal se razen Miklove Zale, Razvaline življenja in Verige drugih več ne spominjam.

Urbanov Francon, moj oče, je bil priden in kar korajžen mož. Poleg kmetovanja na majhni kmetiji, je bil vrsto let s svojo mulo – ker je bil samec, smo rekli mulec – edini furman v fari. Vsak teden in v vsakem vremenu poleti in pozimi je vozil iz Potoka, Zavrtača, Medvedjega Brda in s Planin v idrijsko klavnico teleta. Nazaj pa za trgovine v Doleh, Zavrtaču in na Veharšah razno blago, ki je takrat bilo še na karte. S tem skromnim zaslužkom je nekoliko izboljšal gmotni položaj naše štiričlanske družine in skrbel za popravilo moje rojstne hiše, ki pa je danes ni več. Poleg tega pa si je še lahko privoščil svoj »kadivc« (tobak), ki se mu nikakor ni mogel odreči. Mulec je bil zaradi svoje majhne teže in malih kopit prav prikladen za okopavanje krompirja, zato je šel večkrat v »žernado« v Zavrtaču okopavat krompir.

Srečanje sošolcev na Medvedjem Brdu 11.10.1997.

Z drugimi sošolci sem leta 1947 zapustil klopi zavraške osnovne šole. Nekaj sošolcev je ostalo zvestih domačemu kraju, drugi smo odšli, si ustvarili družine in uredili življenje po raznih krajih naše lepe domovine. Mnogi pa so že odšli za vedno. Ohranimo nanje spoštljiv spomin.

Oktobra 1997 smo se nekdanji sošolci prvič srečali na Medvedjem Brdu in ob prijetnem druženju obnovili spomine na te davne dni.

Franč Bogataj

Foto: Franč Bogataj

MOJA DOŽIVETJA V ČASU DRUGE SVETOVNE VOJNE

Bila sem mlado 14-letno veliko in vitko dekle. Rodila sem se v številni družini s 13 otroki, skupaj s starši pa nas je bilo 15. Bilo je takrat zelo težko življenje, naj bo za hrano kot oblačila. Moram pripomniti, da sem enajsta po številu. Kar je bilo starejših od mene, so morali kmalu po sedmem letu starosti oditi služiti po kmetijah, kar pač je zmožel delati, največ pa so bili za pastirja.

Pripovedovala mi je sestra, sedaj že pokojna, da je pasla pri kmetu od pol pete zjutraj pa do sedmih. Zeblo pa jo je tako, ker je bila bosa brez obutve, da je stopila v kravje blato, da se je pogrela v noge. Ko je prignala živino domov, se je umila in odšla v šolo. Ko se je vrnila iz šole, ji je zopet pripadala živina. Ko pa se je zvečer vračala z živino s paše, je bila že tema. In kaj zdaj z nalogo? Gospodinja se je z edino petrolejko, ki je bila pri hiši (takrat elektrike še ni bilo), vrnila iz štale in šele takrat sem lahko opravila dolžnost šole - nalogo.

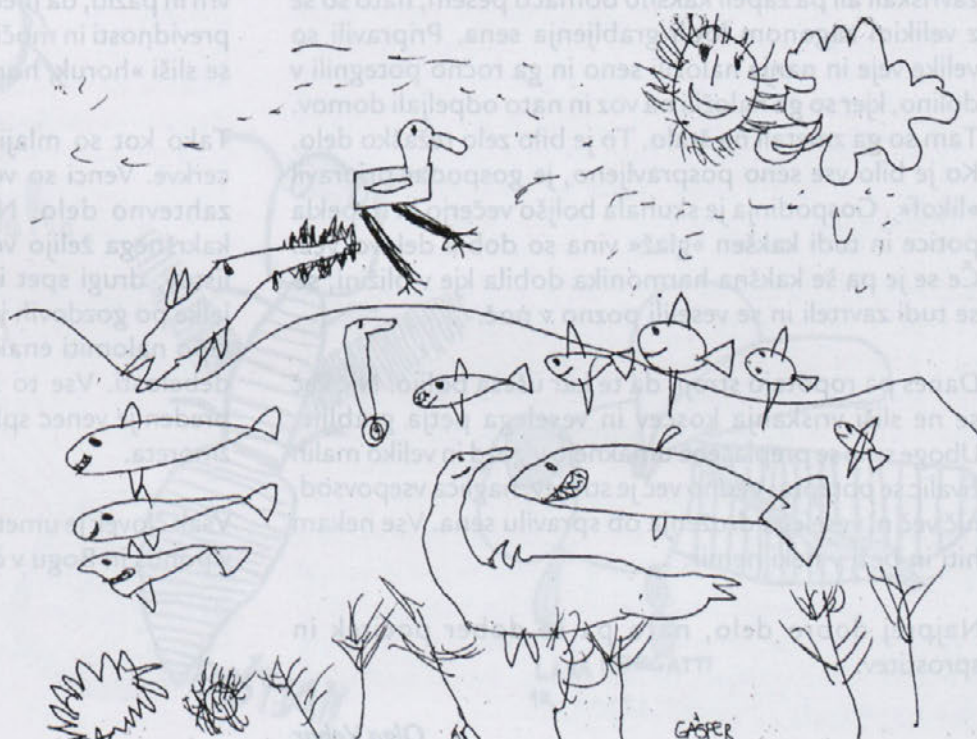
Najstarejša sestra se je odločila, da se ne bo poročila, ker je bila razočarana v ljubezni. S fantom sta se razšla in odpravila se je služiti na Hrvaško. On pa se je potem poročil in imel tri otroke, vendar je postal vdovec in se je spomnil moje starejše sestre, ki se je vrnila vsled vojne domov in je bil pripravljen, da se poroči z njo, če je ona za to. Poslal ji je pismo in jo prosil, da mu sporoči, če je za to, da ga vzame, ker je bil s tremi otroki sam brez gospodinje. Odločila se je, da gre k njemu, vendar je bila huda zapreka, ker je bila takrat meja med Italijo in nemško zasedo precej zastražena z bodečo žico in minirana. Odpravila se je od doma in šla v Žiri, vendar s pomočjo fanta, ki je bil na nemški strani, ter dekleta s strani okupacijske cone Italije. Onadva sta vedela za prehod skozi bodečo žico, širok štiri metre, kjer je fant hodil v vas k puncici, kot se temu reče, kljub nevarnosti. Takrat so srečno prispeli do kraja. Treba je bilo spraviti preko meje tudi nekaj stvari, v glavnem oblačila in posteljnino, ki je bila še doma. Odposlali smo vse, kar je imela, za njo, vendar se je med potjo precej izgubilo. Kmalu zatem je sestra v Žireh pričakovala dojenčka in je po pismu prosila domov, da bi prišla ena k njej za pomoč pri gospodinjskih delih v času poroda. Odločila sem se kar jaz.

Zopet smo se dogovorili z istima dvema, kdaj me bodo lahko spravili čez mejo. In res. Nekega večera smo gledali, kdaj je šla patrulja ob žici. Ko je bilo vse mirno, smo potihoma - samo z namigi, prišli do tiste luknje, ki se jima je zdela še kar varna. Najprej je šel fant skozi žico, saj je bil vitke postave, potem sem se zvela skozi jaz in nato še dekle. Srečno smo se veseli smejali, ker nam je tako uspelo. Prišla sem k sestri in veselo prala plenicke, kuhala in pospravljala. Naslednji večer sem bila ravno zunaj ob mraku, ko je strahovito počilo. Vsi smo bili preplašeni, ker je bil nenavaden pok. Drugi dan so povedali, da sta ravno tadva sprožila mino, fant je bil takoj mrtev, punca pa je bolehalo vse do konca življenja in ni davno tega, ko je umrla.

Zgodba, kako sem prala plenice, pa je taka. Zraven hiše je bil studenec in podstavljen škaf, kjer sem zmeraj splakovala plenice in drugo perilo. Bila sem ravno pri potoku, ko se je zaslislala mina, katere so Nemci metali iz Škofje Loke v Žirovski vrh. Slišala sem eno, ki je tulila po zraku, a nisem veliko porajala, toda druga je padla še bližje. Spustila sem perilnik, ki je bil pocinkan in rebrast. Stekla sem v hišo, kjer so bili že sestra z otroki in dojenčkom pozorni. Kar naenkrat spet počii in razneslo je moj perilnik in vse plenice.

Večkrat me je že lovila ta bela smrt, a živim še danes in želim, da bi se kaj takega nikoli nikomur ne pripetilo.

Jelka Žejn, Medvedje Brdo

KOŠNJA NEKOČ IN DANES

Mesec maj, najlepši mesec. Vse klije, brsti, raste in cveti. Vse je polno radosti in življenja. Čebele veselo letajo s cveta na cvet in dobro opravljajo svoje delo.

Bliža se čas košnje, kosilnice bodo zabrnele in trava bo žalostno padala in se spreminjala v dišeče seno. Oh, kako se ti časi spreminjajo. Misli mi pohitijo nazaj za nekaj deset let. Spominjam se, kako je potekala košnja takrat. Večji kmetje so imeli velike senožeti in kadar je bil čas košnje, so potrebovali veliko delavcev. Te kmetije so imele poleg velikih hiš še preproste bajte in v njih so stanovali ubogi ljudje, ki so jih imenovali »bajtarji«. Za stanovanje so morali odslužiti gospodarju z delom. Tako so imeli velikaši vedno dovolj delovne sile. Pred desetletji se je vse delo opravljalo ročno in to je bilo zelo težavno delo. Posebno košnja trave. Zjutraj, takoj ko se je zdanilo, so začeli kositi. Srne so se plaho umaknile v zavetje gozda in ptički so veselo prepevali jutranjo budnico. Resk, resk, se je oglašalo, ko so kosci brusili kose. Ko se je rosa posušila, so prišle grabljice in z grabljami trosile za kosci redi, da se je trava lepo sušila. Ob desetih je dekla prinesla malico. To je bil kruh in pršut. Kosci so dobili več vina, grabljice manj. Trdo delo, vročina in še to meso, seveda je bila žeja velika. Gasili so si jo z vodo, za priboljšek je bila hruškova voda, če je bila gospodinja pridna, da je v jeseni posušila kaj hrušk. Po malici so vsi šli z grabljami obračat seno, da je bilo čimprej suho. Po »južini« so v senci malo počivali, nato so šli grabit seno. Do vrha senožeti je bilo kar pol ure hoda. Na vrhu so delavci veselo zavriskali ali pa zapeli kakšno domačo pesem, nato so se z velikim zagonom lotili grabljenja sena. Pripravili so velike veje in nanje naložili seno in ga ročno potegnili v dolino, kjer so ga naložili na voz in nato odpeljali domov. Tam so ga zmetali na štal. To je bilo zelo težaško delo. Ko je bilo vse seno pospravljeno, je gospodar pripravil »likof«. Gospodinja je skuhalo boljso večerjo in napekla potice in tudi kakšen »glaz« vina so dobili delavci več. Če se je pa še kakšna harmonika dobila kje v bližini, so se tudi zavrteli in se veselili pozno v noč.

Danes pa ropotajo stroji, da te kar ušesa bolijo. Nič več se ne sliši vrskanja koscev in veselega petja grabljic. Uboge srne se preplašene umaknejo v gozd in veliko malih živalic se potepta. Vedno več je strojev, naglica vsepovsod, nič več ni veselega druženja ob spravilu sena. Vse nekam hiti in beži v neki nemir.

Najprej dobro delo, nato pa še dober počitek in sprostitvev.

Olga Vehar

POSTAVLJANJE MLAJEV

Pomlad se od nas že skoraj poslavlja in v deželo bo priromalo poletje. V tem času se vrstijo razna praznovanja in veselice. V zvezi s tem pride tudi postavljanje mlajev in pletenje vencev.

Mlaji. To je že precej stara tradicija. Pred mnogimi leti je bil največji kmet v vasi tudi župan. Ta je določil praznike za postavljanje mlaja. Postavili so zelo visok mlaj. Na vrhu je bil obešen okrogel venec in na tem vencu je bil pripet mošnjiček. V ta mošnjiček je dal gospodar nekaj cekinov. Nato je bilo na vrsti plezanje po mlaju in kdor je priplezal vrh mlaja in dosegel mošnjiček, si je prislužil cekine. Veliko je bilo fantov, ki so si želeli teh cekinov. Podplate, največkrat kar gola stopala, so si namazali s smolo. Takrat ni bilo drugih pripomočkov, da bi plezali čim višje. Tudi brez nesreče ni bilo, večkrat je kateri cepnil, v sredini mlaja je obnemogel in ves polomljen obležal na tleh. Zelo redki so bili, ki so uspeli priplezati do vrha in osvojiti cekine.

Zdaj ni več tega običaja, da bi plezali po mlaju in osvajali cekine, vendar so mlaji velika čast za župnijo, ko praznujemo novo, srebrno ali zlato mašo, pa podelitev zakramenta svete birme, pa še marsikaj se najde in na vrsti je postavljanje mlajev in pletenje vencev. Za postavitev mlajev je treba kar nekaj pogumnih fantov. Najprej morajo v gozd po lepo raščeno drevo, ki ga posekajo in pripeljejo na mesto, kjer bo postavljen. Nato ga olupijo in na koncu mlaja morajo trdno pritrditi lep vrh in paziti, da med postavljanjem ne odpade. Kar precej previdnosti in moči je treba, preden mlaj stoji. Velikokrat se sliši »horuk, horuk«.

Tako kot so mlaji kras župnije, so venci svečani kras cerkve. Venci so velik ponos žena in deklet. To je zelo zahtevno delo. Najprej se mora nabrati zelenje, iz kakršnega želijo vence. Nekateri pletejo iz bršljanovih listov, drugi spet iz pušpanovih vejic. Pri nas je precej jelke po gozdovih in pride največ v poštev. Nato je treba lepo nalomiti enako velike vejice, da pride venec enake debelosti. Vse to zahteva veliko truda in potrpljenja, preden je venec spleten. Spretne roke in dobra volja vse zmoreta.

Vsak človek je umetnik za neko reč, zato pokaži to župniji v ponos in Bogu v čast. On ima nad nami vso oblast!

Olga Vehar

NEKOČ JE BILO DRUGAČE

Kako se časi spreminjajo! Pred petdesetimi leti in še več smo vse delali na roke, pasli krave... pa kaj bi govoril, saj marsikdo ve, kako je bilo. Zdaj nikjer več, vsaj v Sloveniji, za drugod ne vem, ne pasejo pastirji krav, nikjer več se ne prede ob dolgih zimskih večerih, pa še bi lahko našteval. Bili so težki časi. Tudi jedli smo bolj skromno. Vsako jutro smo jedli zelje, le ob nedeljah so bili oženjeni žganci.

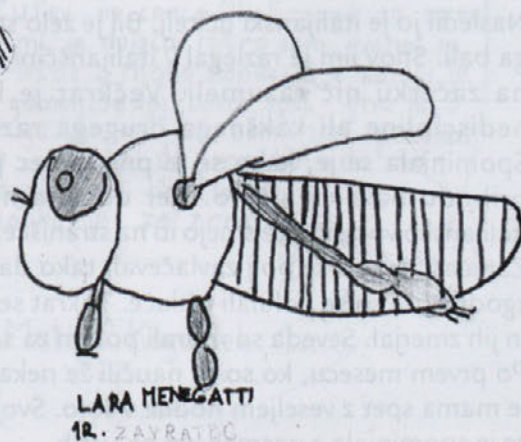
Najbolj se spominjam, kako smo včasih pasli krave. Zjutraj, še preden je posijalo sonce, smo gnali živino na pašo. Ampak to ne na kak lep travnik z rožami, ampak v kak zarastel gozd, kjer je bilo vse polno vrsja in bodečega trnja. Bili smo bos, vendar smo se mulci kaj hitro tudi tega privadili. Na srečo včasih niso bili klopi tako strupeni kot danes, če ne bi vsak pastir zbolel za klopom. Sam se ne spominjam, da bi jih imel ne vem koliko, vem pa za enega klopca, ki sem ga imel več tednov. Opazil sem ga zgodaj, ker me je srbelo. Potem pa me je kot mladega fanta zanimalo, kaj se bo z njim zgodilo in ga nisem odstranil. Zanimivo je bilo opazovati, kako se je redil in nazadnje, če se prav spominjam, se je preveč napil moje krvi in je počil.

Ko je pričelo postajati vroče, smo živino odgnali domov in šli naprej pomagat staršem. Zvečer pa se je to zopet ponovilo. Preden smo šli spat, nam je mama iz razpokanih nog pulila trnje. Spali pa smo v štali skoraj pod stropom. Naša postelja so bile deske, na njih je bilo nekaj slame. Pokriti pa smo bili z žaklji, v katerih je bila spet slama. To nam je služilo kot 'kovtar'.

Če je bila živina pridna in ubogljiva, je že še bilo. Spominjam pa se neke krave Liske, ki je takoj, ko je mimo pribrenčal brencelj, vzdignila rep ter zbežljala domov in jaz za njo. Ob tem mi pride na misel neka pripoved sedaj že pokojnega soseda. Ob nekem robu je prav tako pasel krave. Bilo je hladno in si je zakuril ogenj, da se je grel. Nakar zasliši, da nekdo prihaja po poti. S svojimi težkimi in okornimi čevlji je spominjal na njegovega gospodarja. Ker pa se takrat ni smelo kuriti, je hitro slekel svojo 'kamažolo' ter pokril ogenj. Čez nekaj časa se je izkazalo, da to sploh ni bil gospodar, a je bilo žal že prepozno. Z veliko žalostjo je opazil, da od njegove 'kamažole' ni ostalo nič drugega kot na vsaki strani ognja en rokavček.

Kljub vsemu je bilo vseeno veselo, morda še bolj kot danes. Ob nedeljah smo se fantje zbrali v kaki hiši, prišel je še kak harmonikaš in smo zapeli ter zaplesali. Tako smo se ob nedeljah poveselili, da smo lahko med tednom delali. Zdaj pa je vse drugače, pa bo že kako.

Janez Kogovšek

LJUDSKO PRIPOVEDNIŠTVO V ZAVRATCU

Ljudsko pripovedništvo je v naši vasi še zelo razširjeno. Veliko je zgodb o starih časih med vojno, o nastanku in poimenovanju nekaterih kmetij, o delih in običajih na kmetijah in še bi lahko naštevati.

Veliko babic in dedkov pripoveduje svojim vnukom o starih preteklih časih. Tudi meni je mama večkrat pripovedovala o tem. Z velikim zanimanjem sem jo poslušala, včasih sem jo tudi kaj vprašala. Na vsako vprašanje mi je na dolgo razlagala, kako je bilo. Tako se še danes spomnim več zgodb in njenih pripovedk. Nekaj jih bom obnovila.

Najbolj zanimiva in zabavna se mi je zdela tista, kako je ušla iz šole. Bilo je takole...

Do šole je imela približno pol ure hoje. Vedno je govorila, kako rada je hodila v šolo, saj so marsikatero ušpičili in nikoli jim ni bilo dolgčas. Enkrat so bili pri pouku še posebej nemirni, tako da so zelo razjezili svojo učiteljico, ki jih je potem za kazen po pouku zaprla za tri ure v razred, sama pa je odšla ven. Mamo je skrbelo, če bo prišla domov pred nočjo, ker jo je bilo v temi strah hoditi. Tako so si z drugimi učenci izmislili zvijačo. Učiteljici je rekla, da mora iti na stranišče. Odklenila je vrata in jo spustila ven, saj je vedela, da bo kmalu prišla nazaj prestajat kazen. Pa se je motila. Mama je odšla iz šole, skozi okno so ji vrgli torbo, potem pa je hitro odšla domov. Imela je srečo, da učiteljica ni opazila, da ena učenka manjka, drugače bi jo verjetno čakala kazen.

Večkrat je poudarila, da so imeli zelo potrpežljivo učiteljico, ki jih ni tepla, vendar je v razredu želela imeti red. Učila jih je v slovenščini. Vendar se je njena zgodba tragično končala. Nekega dne, ko se je po končani šoli odpravila domov s svojo majhno hčerko, ju je zadela granata in obe sta umrli.

Nasledil jo je italijanski učitelj. Bil je zelo strog, vsi so se ga bali. Snov jim je razlegal v italijanščini, tako da niso na začetku nič razumeli. Večkrat je koga zaradi nediscipline ali kakšnega drugega razloga udaril. Spominjala se je, kako se je prvi mesec po njegovem prihodu bala iti v šolo. Ker učitelja niso znali po italijansko vprašati, če smejo iti na stranišče, jih ni spustil. Zanalašč je uro še bolj zavlačeval, tako da se je večkrat zgodilo, da so se polulali v hlače. Takrat se jim je smejal in jih zmerjal. Seveda so morali potem za sabo počistiti. Po prvem mesecu, ko so se naučili že nekaj italijanskih, je mama spet z veseljem hodila v šolo. Svojih šolskih let se je spominjala z nasmehom na ustih.

Večkrat mi je povedala zgodbo, kako so ji ukradli uhane. Pokazala mi jih je tudi na sliki; res so bili lepi.

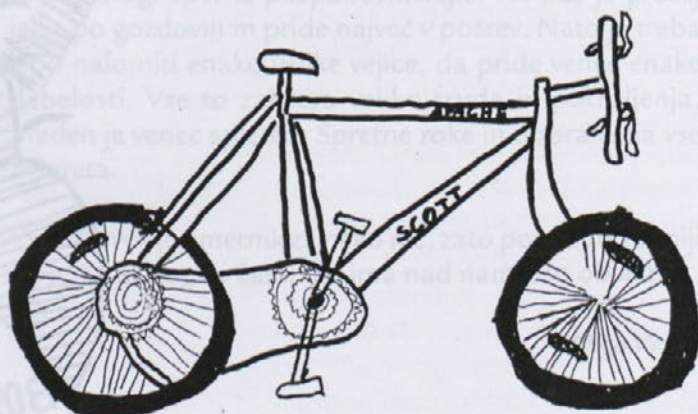
Ne vem natančno, kdo jih ji je podaril, zdi se mi, da njena teta. Bili so srebrni z dvema kroglicama, podobnima biseroma. Neko nedeljo jih je dala z ušes in jih očistila, saj je zanje lepo skrbela. Dala jih je na okensko polico, da bi se posušili. Ravno tisti dan so prišli k njim vojaki. Ko so odšli, so izginili tudi njeni uhani. Rekla mi je, da so jih verjetno oni ukradli. Bila je žalostna, saj je izgubila veliko dragocenost.

O delu in življenju na njeni kmetiji mi je tudi veliko pripovedovala. Največ o tem, kako so delali. Rekla je, da so se ob košnji zbrali vsi mladi in potem so se selili od kmetije do kmetije in tako skupinsko obdelali vso vas. Najprej so kosci travo pokosili, nato so jo grabljice raztrosile, potem pa so travo obračali, da se je posušila. Ko je bilo seno suho, so se zbrali z vozovi in konji. Porazdelili so se v skupine tako, da sta bili dve grabljici in en fant. Fant je seno z vozom vozil domov, grabljici pa sta v tistem času nagraabili nov kup sena. Med seboj so skupine tekmoval, katera bo pograbila in odpeljala domov več vozov sena. Ob koncu dneva so se zbrali na kmetiji, plesali, pili in se zabavali. Rekla je, da je bilo ob takih dnevih veselo.

Včasih sem ji prav zavidala, ko mi je pripovedovala o tem, vendar vem, da so bili takrat tudi težki časi. Vsak trenutek so lahko pričakovali, da jim hišo razstreli bomba ali granata.

Najbolj pa mi je bilo lepo, ko sva sedeli na peči, ona mi je govorila, jaz pa sem z odprtimi usti poslušala. Tega ne bi za nič na svetu zamenjala!

Tina Kogovšek, 8.b

Julijan G. 3.r.

KAKO SMO ŽIVELI PO 2. SVETOVNI VOJNI

Časi med in po drugi svetovni vojni so bili zelo težki. Mama mi je večkrat pripovedovala, kako je med vojno izgubila štiri brate, petemu pa so morali amputirati noge zaradi ozeblin. Kaj se je dogajalo med drugo svetovno vojno na naši kmetiji, ne vem veliko, vem pa, kaj se je dogajalo po njej. To niso bili lepi časi.

Naša in Matjaževa kmetija sta bili med večjimi v občini. Ko se je vojna končala, so obema kmetijama zaplenili vsa posestva, vse nepremičnine - vse so podržavili. Ne vem, zaradi kakšnega razloga, ker to mojemu očetu še zdaj ni uspelo izvedeti.

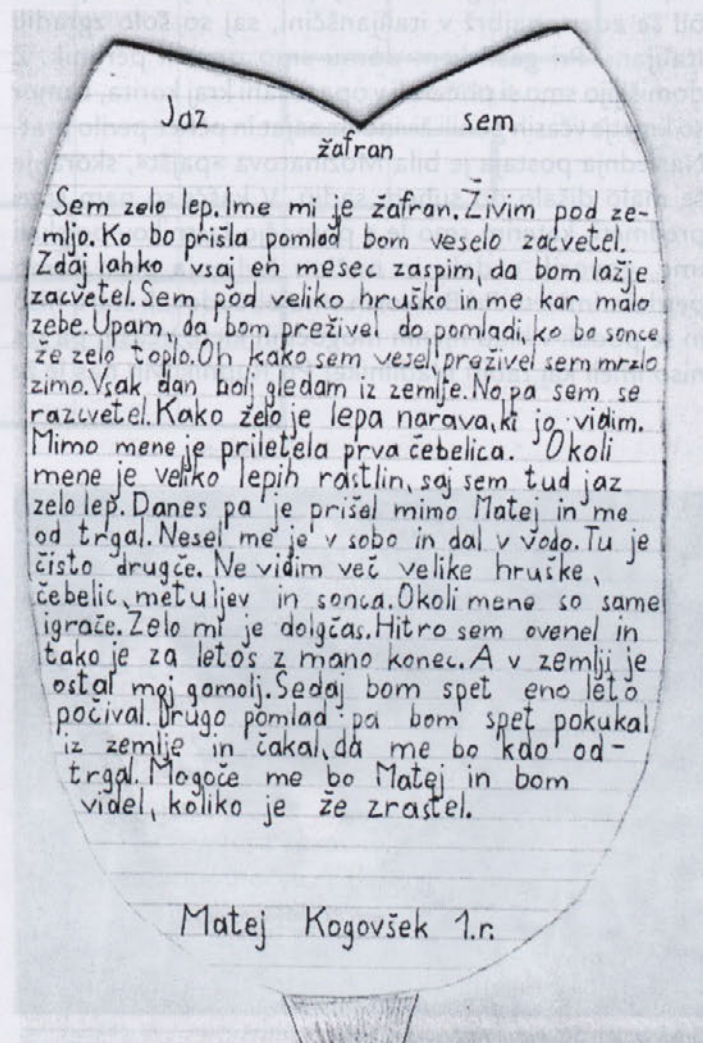
Ko sem bila majhna, sva z mamo sedeli na peči in ona mi je govorila o preteklih časih. Večkrat mi je govorila, kako težko so živeli. Rekla mi je, da so jim enostavno pobrali vse, brez kakršnegakoli razloga. Obdelovalne površine so bile v lasti Kmetijske zadruge Idrija, gozd pa v lasti Gozdnega gospodarstva Tolmin. Ata in mama sta bila pri odvzemu celotne kmetije in premoženja popolnoma nemočna. Prej sta živela v veliki hiši, v lasti sta imela okrog 80 ha površin, od tega 30 ha travnikov in 50 ha gozdov. V celotni hiši jima je ostala le ena soba, v preostalih prostorih pa so bila skladišča žita, koruze in gnojila. Tam, kjer sta imela prej dnevno sobo, je bilo sedaj do stropa polno koruze. Poleg nepremičnin pa so zaplenili tudi skoraj vse premičnine in pridelke (fižol, slamo, žito, seno, krompir...). V hiši je stanovala tudi uslužbenka iz občine, ki je nadzorovala gospodarjenje kmetije. Takrat je tudi mamin cvetlični vrt zamenjal krompir. Iz hleva sta morala izseliti govedo, obdržala sta le eno kravo za svoje preživetje, ki sta jo naselila v atovo delavnico. Kmetijo so obdelovali delavci, ki jih je za to plačevala zadruga. V hlevu, ki je bil prej mamin in atov, so sedaj naselili polno govedi, tako da so imeli od tega veliko zaslužka. Največ pa so zaslužili s gozdovi, ki so ga prekomerno izsekali.

Tako je imela država kmetijo v lasti približno 15 let. Potem je že kazalo, da bodo mojim starim staršem kmetijo vrnili. Mama mi je povedala, da sta v svoj prejšnji velik hlev dvakrat naselila živino, vendar sta morala hlev zopet izprazniti, govedo pa prodati. Leta 1964 sta končno lahko naselila govedo v hlev in začela obdelovati travnike, čeprav je bila kmetija v družbeni lasti. V gozdu nista smela sekati, v najemu sta imela hišo, v kateri sta živela. Kupila sta nekaj strojev, da sta lažje obdelovala kmetijo, ki je bila veliko manjša kot prej, saj je velik del obdelovalnih površin imelo v najemu več okoliških kmetov.

Uradni postopek za vračanje denacionaliziranih kmetij se je začel po osamosvojitvi Slovenije leta 1991. Večji del kmetije je dobil v last moj stari oče, svoj delež pa so dobili tudi njegovi bratje in sestre. Takrat sta tudi moja starša prenehala z delovnim razmerjem in se v celoti posvetila delu na kmetiji.

Čeprav jaz nisem okusila takšnega življenja, se mi po pripovedovanju mojih staršev vse bolj dozdeva, da sta stara starša kljub velikemu trudu zapravila svoje življenje le za lastno preživetje. Starih staršev ni več med nami, prepričana pa sem, da bi ob pogledu na kmetijo pozabila na svoje težko življenje.

Tina Kogovšek, 8.b

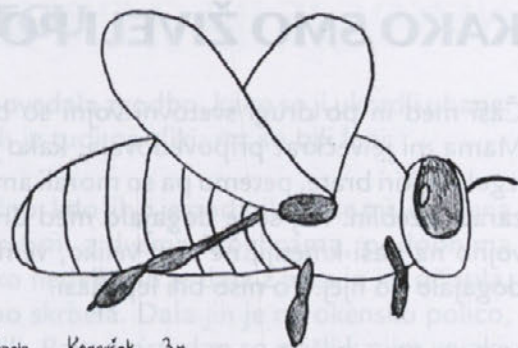
DAN PODRUŽNIC V ZAVRATCU

Podružnice OŠ Idrija vsako leto izvedemo dan podružnic, ko se srečamo vsi učenci godoviške, vojskarske in zavraške podružnične šole. Vsako leto je ta poseben dan na eni izmed podružnic. V tem že tretjem sklopu srečevanj je namen zbiranja predstaviti kraj ostalima dvema podružnicama.

Tako se je letos 22. maja v Zavrattu zbralo 43 učencev s svojimi štirimi učiteljicami. Gostitelji smo razmišljali, kako naj predstavimo Zavrato. Odločili smo se, da se podamo na potovanje v preteklost – življenje v Zavrattu nekoč. O tem nam namreč pričajo razne zanimive stavbe in orodja, ki se nahajajo prav v bližini šole in so v lasti naših sosedov. Domenili smo se torej z njimi in napovedali svoj pohod.

Vreme nam je bilo več kot naklonjeno. Prej in pol - dež, 'ma tisti dan sonce. Šli smo se detektive ter bolj ali manj uspešno odkrivali sledi preteklosti.

Že pred šolo smo ugotovili, da je pod obstoječim napisom bil še eden, najbrž v italijanščini, saj so šolo zgradili Italijani. Pri gasilskem domu smo opazili perilnik. Z domišljijo smo si pričarali v opazovani kraj korita, kamor so kmetje včasih gonili živino napajat in perice perilo prat. Naslednja postaja je bila Možinatova »pajšt«, skoraj je še malo dišalo po suhem sadju. V kašči so nam stari predmeti, katerim smo le s pomočjo lastnikov poiskali ime, govorili o delu in načinu življenja pred samo petdesetimi leti. Pri Brnkovih smo občudovali staro hišo in se podali v hlad njenih mogočnih kleti. Včasih pa res niso imeli kaj rabiti hladilnike! Pri Rupnikovih nas je že

Spela Kogoršek 3.r.

čakala stara mama Frančiška s kolovratom. Verjemite, da bi se tudi naši učenci hitro kaj naučili, prav spretno so pognali kolovrat, le smer kolesa so zgrešili. Tudi gredešali so. Vmes smo še kaj zanimivega zvedeli o lanu in volni. Nazadnje nam je še Jože Lazarjev pokazal lan, ki ga je vsadil. Žal še ni cvetel, komaj je ozelenel. No, mi smo mu verjeli. Po zasluženi malici pa smo si ogledali še freske v naši cerkvi in občudovali slavnostne »krancne«. Kot staro dejavnost Zavračanov pa smo prepoznali stare izdelke, ki so prav prišli v gradnji; to so kamniti stebri, ki so jih klesali v bližini vasi.

Za popotnico domov so učenci dobili še križanko. Prilagamo jo tudi vam, pa jo poizkusite rešiti.

Z dnevom smo bili vsi zadovoljni. Ogromno lepega in starega smo videli. Ob tem se iz srca v imenu vseh treh podružnic zahvaljujem vsem sosedom, ki so nam omogočili potovati v preteklost: Možinatovim, Brnkovim, Rupnikovim in Jožetu Lazarju.

Nataša Mivšek

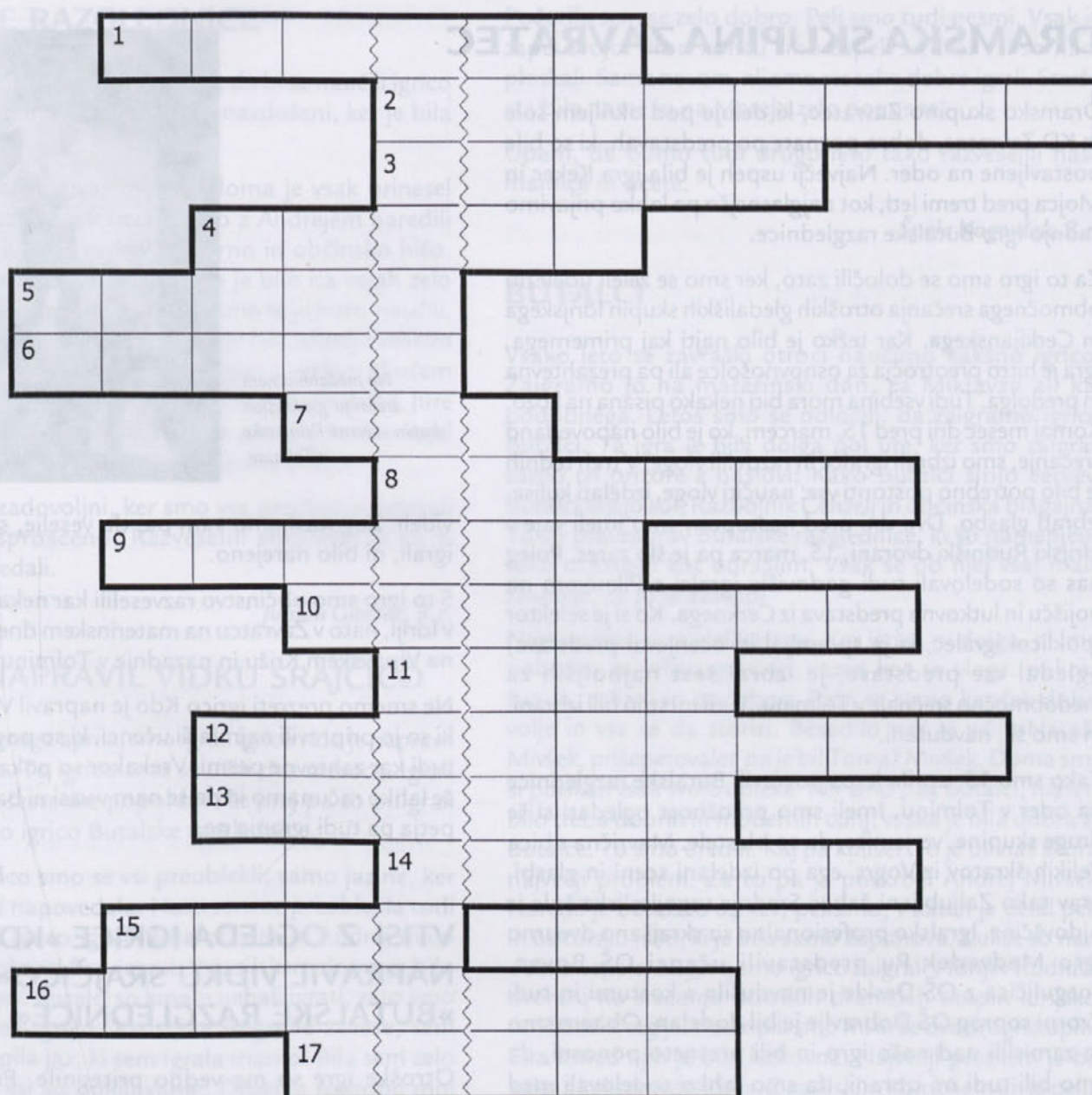

Gredešanje - čiščenje in razčesavanje volne.

Mlada predica - vjenka.

Foto: Jože Lazar

1. Slike, slikane na steno.
2. Lesen pripomoček, ki so ga uporabljale včasih perice.
3. Orodje za glajenje, obdelovanje lesa.
4. Priprava z uzdami, ki so jo nadeli konju okrog vratu.
5. Izdelki iz platna, ki so sodili k bali neveste.
6. Trd naravni material.
7. »Barva«, ki je pobarvala črno kuhinjo.
8. Vodni zbiralniki deževnice.
9. Orodje za premikanje loncev v peči.
10. Pripomoček na vhodnih vratih, ki je služil namesto zvonca.

11. Vprežna živina, ki so jo uporabljali včasih za vleko vozov, oranje,...
12. Kdo je zgradil šolo v Zavrnatcu?
13. Poudarjen vhod v hišo.
14. Športni rekvizit iz lesa.
15. Hladen hišni prostor, primeren za shranjevanje ozimnice.
16. Lesena priprava za ročno predenje.
17. Lesen pripomoček za dajanje kruha v peč.

Če si križanko pravilno rešil, si dobil ime službe, ki skrbi za ohranjanje in obnavljanje kulturnih spomenikov:

DRAMSKA SKUPINA ZAVRATEC

Dramsko skupino Zavratac, ki deluje pod okriljem šole in KD Zavratac, dobro poznate po predstavah, ki so bile postavljene na oder. Največji uspeh je bila igra Kekec in Mojca pred tremi leti, kot najglasnejšo pa lahko prijavimo zadnjo igro Butalske razglednice.

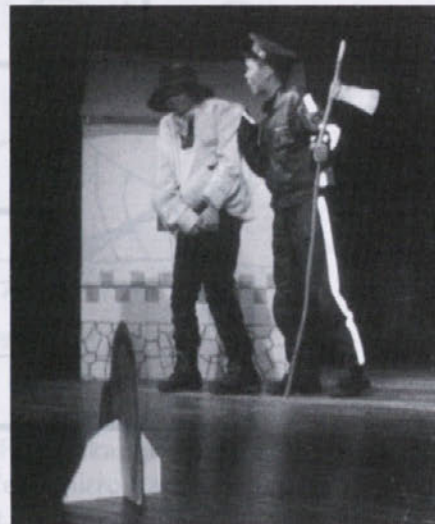
Za to igro smo se določili zato, ker smo se želeli udeležiti območnega srečanja otroških gledaliških skupin Idrijskega in Cerkljanskega. Kar težko je bilo najti kaj primerne, igra je hitro preotročja za osnovnošolce ali pa prezahtevna in predolga. Tudi vsebina mora biti nekako pisana na kožo. Komaj mesec dni pred 15. marcem, ko je bilo napovedano srečanje, smo izbrali igralce in razdelili vloge. V treh tednih je bilo potrebno postoriti vse: naučiti vloge, izdelati kulise, izbrati glasbo. Dva dni pred nastopom smo imeli vaje v idrijski Rudniški dvorani, 15. marca pa je šlo zares. Poleg nas so sodelovali tudi godoviški igralci s Piknikom na bojišču in lutkovna predstava iz Cerknega. Ko si je selektor (poklicni igralec, ki je spremljal in ocenjeval predstave) ogledal vse predstave, je izbral šest najboljših za medobmočno srečanje v Tolminu. Tudi mi smo bili izbrani. In smo šli, navdušeni.

Tako smo 15. aprila letos postavili Butalske razglednice na oder v Tolminu. Imeli smo priložnost ogledati si še druge skupine, verjemite, da so blestele. Mavrična ribica Velikih škratov iz Vogršlega po izdelani sceni in glasbi, prav tako Zaljubljeni žabec Srednje vzgojiteljske šole iz Ajdovščine. Igralsko profesionalno so skrajšano dveurno igro Medvedek Pu predstavili učenci OŠ Bovec. Sneguljčica z OŠ Deskle je navdušila s kostumi in tudi Vzorni soproj OŠ Dobravlj je bil dodelan. Ob tem smo se zamislili nad našo igro in bili presneto ponosni, da smo bili tudi mi izbrani, da smo lahko sodelovali med tako kvalitetnimi dramskimi skupinami. Kaj je prepričalo selektorja, da sodimo tja, presodite sami, saj ste nas

Butalci na Vipavskem Križu.

Foto: Jože Lazar

Na medobmočnem srečanju gledaliških skupin severne Primorske v Tolminu.

videli. Zagotavljamo vam pa, da veselje, s katerim smo igrali, ni bilo narejeno.

S to igro smo občinstvo razveselili kar nekajkrat. Najprej v Idriji, nato v Zavratacu na materinskem dnevu, OŠ Rovte, na Vipavskem Križu in nazadnje v Tolminu.

Ne smemo prezreti igrice Kdo je napravil Vidku srajčico, ki so jo pripravili najmlajši učenci, ki so pogumno odpeli tudi kar zahtevne pesmi. Vsekakor so pokazali, da nanje še lahko računamo in da se nam v vasi ni bati za tradicijo petja pa tudi igranja ne.

Nataša Mivšek

VTISI Z OGLEDA IGRICE »KDO JE NAPRAVIL VIDKU SRAJČICO« IN »BUTALSKE RAZGLEDNICE«

Otroške igre so me vedno pritegnile. Pri otrocih, ki igrajo, rad opazujem pristnost, preprostost in lahkotnost v igranju in petju pred občinstvom. Priznam, da jim kot velik antitalent za igranje prav zavidam. V otroških letih sem bil sproščen na odru le, ko sem bil na lutkovni predstavi skrit za zaveso, da me ni nihče gledal.

Butalske razglednice so pričarale pravo butalsko vzdušje. Prepričljivost igralcev je bila izredna. Tudi izbor igralcev za posamezne vloge se mi je zdel zelo posrečen, saj so se vsi dobro živeli v vlogi.

Pri igri "Kdo je napravil Vidku srajčico" pa je blestel prav Videk. Solo pevski nastop pred polno dvorano, ko te gleda vsa vas in vsi domači, res ni enostaven.

Vsem mladim igralcem in njihovim učiteljem želim še naprej veliko uspehov in novih iger, ki si jih bomo z veseljem ogledali.

Darko Bogataj

BUTALSKE RAZGLEDNICE

V šoli smo se z učiteljico dogovorili, da bi se naučili igrico Butalske razglednice. Vsi smo bili navdušeni, ker je bila igra smešna.

Kmalu smo začeli z vajami. Od doma je vsak prinesel primerno oblačilo. Iz kartona smo z Andrejem naredili sceno. Postavili smo cerkev, pekarno in občinsko hišo. Vsi smo imeli zanimive vloge, zato je bilo na vajah zelo zabavno. Igra je bila zanimiva, zato smo se jo hitro naučili. Jaz sem igral vlogo Francota, Borut je bil Cefizelj z velikim klobukom, Urban je bil Butalski župan z velikim ključem okrog vratu. Darja in Andrejka sta bili Frana in Avba. Jure je bil prav posrečen policaj. Niko je prav po moško sejal sol. Žan pa je v pekariji prodajal slastne preste.

Zelo smo vsi zadovoljni, ker smo vse predstave odigrali korajžno in sproščeno. Razveselili smo vse, ki so si predstavo ogledali.

Julijan Gantar, 3.r.

KDO JE NAPRAVIL VIDKU SRAJČICO

V nedeljo, sedmega aprila, smo igrali igrico Kdo je napravil Vidku srajčico. To igrico smo se učili dva meseca. Igrali smo jo okrog šeste ure popoldne, še prej pa so odigrali še eno smešno igrico Butalske razglednice.

Pred našo igrico smo se vsi preoblekli, samo jaz ne, ker sem obe igrici napovedala. Nato sem se preoblekla tudi jaz. Medtem, ko so igrali Butalce, nas je Andrej malo pobarval z mokrimi barvicami. V gasilskem domu je bilo veliko gledalcev. Butalci so kmalu nehali igrati, zato smo se pripravili na igrico. Ko so se odgrnile zavese, sem najprej nastopila jaz, ki sem igrala mamo. Bila sem zelo presenečena, vsi so buljili vame. Drugi je nastopil moj brat Matej, ki je igral Vidka. Nato so nastopili še drugi v vlogi štirih živali in grma.

Videk v novi srajčici.

Foto: Robert Rijavec

Počutila sem se zelo dobro. Peli smo tudi pesmi. Vsak je zapel svojo. Proti koncu smo zapeli še dve. Vsi so nam ploskali. Sama ne vem, ali smo res tako dobro igrali. Starša sta bila name in na Mateja zelo ponosna.

Upam, da bomo tudi drugo leto tako razveselili naše mamice in očete.

Špela Kogovšek, 3.r.

BUTALCI

Vsako leto se zavraški otroci naučimo kakšno igrico. Zaigramo jo na materinski dan, za Miklavža ali kaj podobnega. Letos smo se odločili, da zaigramo igrico Butalci. Ta igra je bila dolga pol ure, ker smo zaigrali samo tri prizore z naslovi: Kako Butalci širijo cerkev, Butalci sejejo sol, Razbojnik Cefizelj in občinska blagajna. To so pravzaprav Butalske razglednice, ki so namenjene tako otrokom kot odraslim. Vsak se ob njej vsaj malo zasmee, če jo le zastopi.

Najprej smo si razdelili vloge. Ker igrica ni dolga, ni imel nobeden za veliko govoriti, razen kot so vloge: policaj, župan, cefizelj in podobno. Rabi se samo kanček dobre volje in vse se da storiti. Besedilo nas je učila Nataša Mivšek, prišepetovalca pa je bil Tomaž Mivšek. Doma smo si poiskali vsak svoje obleke. Ker smo pač Butalci, nam ni bilo treba dobrih in modernih cunj, vsaka je bila dobra za Butalce. To smo uredili. Kaj pa kulise? To je bil naš skoraj največji problem. Za to pa je poskrbel Andrej Mivšek. Naredil je butalsko cerkev, pekarno, v kateri je delal pek, in občinsko hišo, ki je bila samo županova. Kulise so nam dobro uspeli. Najprej smo igrico zaigrali v Idriji v Rudniški dvorani na srečanju otroških dramskih skupin idrijsko-cerkljanske regije. Nastopili smo mi in še dve drugi skupini. Ena izmed njih je bila lutkovna. Največji problem je bil, kako s kulisami do Idrije. Z gasilskim kombijem jih je peljal Andrej Mivšek (Z.32). Paziti smo morali, da se niso zlomile, kajti karton je zelo občutljiv, še posebej, če je butalski. Ker nas je igralo osem, nas je v Idrijo poleg učiteljice Nataše Mivšek peljal tudi Jože Lazar. Igrico smo zaigrali brez posebnih problemov. Po predstavi smo šli še na pico. Izmed teh treh igric smo najboljše zaigrali mi Butalske razglednice, zato smo bili izbrani za naprej. S to igrico smo tako šli v Tolmin. Tudi tam smo zaigrali brez večjih težav. Od tam pa niso več zbirali. Kasneje smo se z igrico predstavili še v osnovni šoli Rovte in v Zavrnatcu v gasilskem domu za materinski dan. Vsi so bili z igrico zadovoljni. Najbolj veseli pa so bili na Vipavskem križu, ko nas je gledalo kakih dvajset ljudi. Tam so nas pogostili tudi s piškoti in dobrim sadjem.

In tu se je naša igrica končala. Z njo smo se prikopali zelo daleč in zelo uspešno. Za to pa je potrebno veliko veselja in resnosti.

Andrejka Kogovšek, 5.r.

KAJ JE ZDRAVJE?

Čaj in med. (Matej)

Lipa, zelje, česen in čebula. (Niko)

Zdravje je čaj. (Žan)

Zdravje je zdrava hrana, gibanje, da si zdrav. (Špela)

Čaj. (Lara)

Kamelce, tablete, da si zdrav. (Boštjan)

Zdravje je, da nisi bolan. Da jemo zdravo hrano. (Julijan)

KAJ JE BOLEZEN?

Bolezen je, da se slabo počutiš. (Julijan)

Bolezen je duh. Bolezen je smrt. Zboliš takrat, ko je zima. (Lara)

Bolezen je, da nisi zdrav, da si bolan in imaš gripo. Zboliš takrat, ko te zebe. Bolezen je, da imaš v sebi nekaj narobe. (Špela)

Zboliš, ko greš ven na mrzlo. Gripa je bolezen. (Žan)

Da se slabo počutiš. (Niko)

Gripa je bolezen. Tableta se uporablja, ko imaš gripo. Pozimi zboliš. (Matej)

Bolezen je gripa in kašljanje. (Boštjan)

KAJ DELA SONCE?

Sonce je toplo, zato lahko greš na morje in se lahko sončiš. Je pri miru. (Žan)

Sonce močno sije in te lahko opeče, če si predolgo zunaj na soncu. Sonce ni zdravo. (Boštjan)

Sonce peče. Sonce sije na vse kraje. Sonce pomaga rožam. Sonce je rumeno. Sonce se skriva. (Lara)

Sonce je pri miru in je vroče. (Niko)

OBISKAL NAS JE DEDEK MRIZ

Tovarišica Nataša nam je povedala, da bomo imeli veselo popoldne v gasilskem domu. Prišel pa bo tudi Dedek Mraz.

V gasilnem domu smo se najprej igrali, risali, poslušali kasete. Potem je prišel Dedek Mraz. Z njim sta bili dve vili, ki sta nam potem delili bonbone in balone. Dedek Mraz nas je zelo lepo pohvalil. Potem pa je prišel še čarovnik, ki mi je iz balona naredil psička.

Imela sem se zelo lepo in sem bila vesela, da sem lahko šla v gasilni dom na veselo novoletno rajanje.

Metka Lazar

DECEMBER – MESEC DOBRIH MOŽ

Takrat nas obiščejo dobri možje: Miklavž, Božiček in Dedek Mraz. Zavraške otroke se je odločil obiskati Dedek Mraz. Dobri bradati mož se je včasih vozil s sanmi in košem na rami, ker pa se danes ne vozimo več s sanmi in vozovi, si je Dedek Mraz nabavil avto.

To sezono sem sodelovala v dedkovem spremstvu. Tistega popoldneva, ko naj bi se v svojem avtomobilu pripeljal v Zavratac, je močno snežilo. Z Dedkom Mrazom smo bili dogovorjeni, da grem z njimi, a sem zaman čakala. Potem pa mi je zazvonil telefon. Ena od vil iz dedkovega spremstva mi je sporočila, da jih ne bo. Bilo je preveč snega in Dedek, ki je že star možak, se ni mogel prebiti do Zavrataca. Ker sem vedela, da ga otroci že težko čakajo, sem prepričala brata, da je Dedka Mraza in njegovi vili odšel iskat v Idrijo. Pot ni bila lahka, vendar smo na koncu le prispeli na cilj. Ko smo vstopili v Gasilni dom, so nas bili otroci in tudi njegovi starši zelo veseli. Naš dobri mož je razdelil darilca. Prav za vsakega otroka je imel nekaj. Malo je poklepetal z njimi, jih kaj vprašal in se z njimi tudi malo nasmejal.

Na poti domov je bilo v avtomobilu zelo dobro vzdušje. Dedek Mraz je bil zelo navdušen, saj ni bilo tako kot drugje. Drugje so otroci sedeli in se skoraj dolgočasili, tu pa so se igrali in smejali tudi med Dedkovim obiskom. Rekel nam je, da če ne bi prišel med te vesele otroke, bi mu bilo potem celo leto žal.

No, letošnji december bodo dobri možje spet delili srečo med otroška srca. Upajmo, da se bo do takrat Dedek Mraz le odločil za sani, saj ga avtomobil lahko zopet pusti na cedilu.

Andreja Kunc

PRVOMAJSKE POČITNICE

Bližal se je prvi maj. Vsi učenci smo se veselili prvomajskih počitnic. S fanti smo se dogovorili za pripravo prvomajskega kresa.

Dan pred prvim majem je ati posekal veliko košato smreko. S traktorjem in prikolico smo se odpeljali po smrekove veje. Na hribčku smo zmetali veje na velik kup. Skrbelo nas je vreme, vendar je kar lepo zdržalo. Ko se je stemnilo, smo prižgali kres. Bilo nas je veliko otrok in tudi nekaj odraslih. Ob kresu smo bili kar dolgo v noč, ker smo drugi dan lahko dolgo spali.

Čeprav smo se s pripravo kresa utrudili, je bilo zelo lepo. Dogovorili smo se, da ga pripravimo tudi naslednje leto.

Julijan Gantar, 3.r.

NA IZLETU

S šolo smo šli na izlet v Volčji Potok in na Brnik. V Volčjem Potoku smo videli veliko rož. Največ je bilo rdečih tulipanov. Vse rože so bile zelo lepe. V parku smo malicali. Potem je šel vsak kupit eno rožo. Jaz sem kupil lep nagelj. Potem smo šli na avtobus in z njim na Brnik. Tam smo videli dva letala, ki sta pristala in enega, ki je vzletel. Domov smo se vrnili utrujeni, a je bilo vseeno lepo.

Boštjan Kogovšek, 1.r.

NA BRNIKU

Ko smo stopili iz avtobusa, smo videli, kako drugačna okolica je to. Ni bilo cvetic kot v Volčjem Potoku, videli smo samo stavbe in parkirišče. Ko smo vstopili v letališko stavbo, smo na stropu opazili športno letalo. Ko smo šli na balkon, smo videli dve potniški letali in okoli deset športnih letal, eno potniško je vzletelo in dve sta pristali.

Matej Kogovšek, 1.r.

PRVOMAJSKI IZLETI

Ko smo šli na Golake, smo se veliko pogovarjali. Zanimalo nas je, kako dolga bo pot do vrha. Okoli nas je bilo polno dreves. Bilo je kar zanimivo. Ko smo prišli do koč, smo popili čaj in pojedli čokolado. Ko smo pojedli, smo šli naprej. Na drevesu smo videli tablo. Prebrali smo, kaj piše. Videli smo kapelico. Na vrhu je tako zeblo, da smo se oblekli s puloverji.

Lara Menegatti, 1.r.

TULIPANI IN LETALA

V torek, 7. maja, smo šli skupaj z učenci iz Rovtarskih Žibrs in Vojskega v Volčji Potok in na Brnik. Iz Zavratca smo se odpeljali točno ob osmi uri.

Na poti sem spoznavala novo pokrajino. Do Volčjega Potoka smo se vozili uro in pol. Ko smo zapeljali na parkirišče, je bilo že polno ljudi in otrok. Bila sem že zelo nestrpna, saj me je zanimalo, kakšni so tulipani. Najprej smo stopili do hišice, kjer smo kupili vstopnice. Potem smo šli po poti k rožam. Že od tam sem videla pisane tulipane. Kar buljila sem vanje. Toda v Volčjem Potoku niso bili samo tulipani, videli smo tudi spominčice in v neki hiški tudi neke rože, za katere ne vem več, kako se jim reče. Bilo je krasno. Dan sem si »okrasila« s prelepimi rožami. Šli smo tudi k jezeru, kjer so bili labodi in želve. Šli smo še na sladoled in nato na avtobus.

Brnik ni bil daleč od Volčjega Potoka. Ko smo prispeli, smo v zraku že opazili eno letalo. Bila sem zelo vesela, ker letala še nisem videla od blizu. Najprej smo šli v posebno stavbo, kjer se kupijo vozovnice in kjer potniki oddajajo prtljago. Nato smo šli na letališko teraso. Bila sem vsa iz sebe, ker me je zanimalo, kako vzletajo in pristajajo. In res smo videli, kako je pristalo vojaško letalo, neko drugo pa je vzletelo.

Imeli smo se lepo. Upam, da se bomo tudi ob drugih dneih imeli lepo.

Špela Kogovšek, 3.r.

Brnik

Ko smo stopili iz avtobusa, smo videli, kakšna drugačna pokrajina je to. Ni cvetic, ampak so stavbe in hiše. Ko smo stopili v stavbo, smo videli na stropu športno letalo. Ko smo šli na balkon, smo videli dva potniška letala in okoli deset športnih letal, eden potni je vzletel in dva pristala.

Matej Kogovšek, 1.r.

V VOLČJEM POTOKU

V najlepšem mesecu maju smo se odpravili na ogled Volčjega Potoka. Šli smo skupaj z učenci Rovtarskih Žibrš in Vojskega. Bilo je zelo lepo. Videli smo veliko število različnih tulipanov, posajenih v zanimive gredice. Lepe so bile tudi grmovnice. Najbolj so mi bile všeč poti, speljane čez vodo.

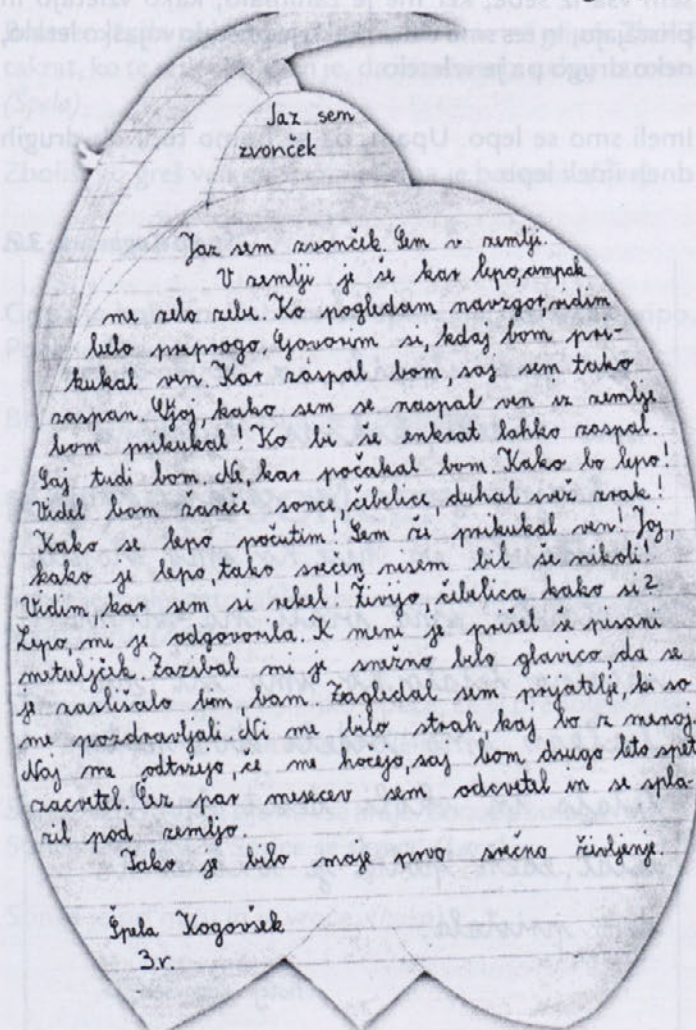
Ker mi je bilo zelo lepo, bi si Volčji Potok rad še kdaj ogledal.

Niko Gantar, 1.r.

IZLET NA GOLAKE

Za prvi maj sem šel na Golake. Dolgo smo se vozili. Ko smo prišli na parkirišče, sem pogledal na levo in videl stezo, ki je peljala h koči. Hodili smo in prišli h koči. Tam smo pili čaj in jedli čokolado. Ko smo pojedli in popili, smo šli naprej. Na vrhu je bilo zelo mrzlo. Ker mi je bilo vroče, mi je iz nosa začela teči kri. Ko smo prišli do avta, smo hitro šli domov.

Žan Menagatti, 1.r.

SKUPAJ Z UČENCI PODRUŽNIČNE ŠOLE SVETI TRIJE KRALJI SMO OBISKALI CANKARJEVO VRHNIKO.

Zvedel sem...

... da se je Ivanu Cankarju zdel najsrečnejši dan, ko je zgorela njihova hiša, ker je takrat pri teti Micki jedel štruklje. (*Matej*)

... kako je Ivan Cankar živel in kakšna je bila njegova mladost. (*Žan*)

... Meni se je zdelo hudo, ker so se 9 krat selili. Selili so se zaradi ognja. (*Niko*)

... Ko je bil Ivan v šoli, ga je mama čakala pred šolo. Ko je prišel iz šole, ga je bilo sram. Mati je bila tako strgana in vsa umazana. Ivan je šel domov zato, ker ga je bilo sram. (*Boštjan*)

... ko je Ivan hodil iz Ljubljane žalosten, je bil vesel že, ko je zagledal cerkev Svete Trojice. (*Špela*)

... da je Ivan Cankar napisal zgodbo, kako sta s sestro Lino kradla hruške. Tega se je spomnila Lina, ki je vse ukazala Ivanu, naj naredi. Rekla mu je, naj zleze za omaro. Tam, kjer je eden od žebeljev popustil, naj odsloni desko in vzame hruške. Ivan je to vse ubogal. Ko je začutil hruške, jih je nabasal v žepe in zlezel iz omare. (*Julijan*)

... da je hiša gorela. Ko je hiša pogorela, je Ivan Cankar šel k teti Micki. Najbolj mi je bilo všeč, ko je bila kuhinja črna. (*Lara*)

JAZ, MOJA DRUŽINA IN OKOLIŠ

Živim v vasici, ki leži nekaj kilometrov od Idrije. Je zelo lepa in imenuje se - Zavratac. Tu je veliko otrok, mladih in starejših. In tudi pri moji družini je tako. V družini je šest otrok - dve dekleti; najstarejša in najmlajša, ostalo pa smo fantje. V družini se imamo lepo, saj se razumemo, kdaj pa je tudi drugače. Živimo na kmetiji, zato je toliko lepše, saj je veliko prostora tudi za igranje. Vsi radi pomagamo, zaradi šole pa kdaj tudi zmanjka časa. Ko smo prosti, se radi pred hišo rolamo ali pa igramo košarko. Pri nas je kot zbirališče otrok, saj se pri nas mnogokrat zbere veliko otrok. Nikoli nam ni dolgčas. Poleti zelo radi v bližnjem gozdu gradimo hišice, pozimi pa smučamo na dveh vlečnicah, ki jih imamo v Zavratacu. Saj pravim, v Zavratacu je zelo lepo in vesel sem, da živim tu, kjer živim.

Borut Gantar, 5.r

ZGODILO SE JE PRI NABIRANJU GOB

Neko deževno popoldne smo šli v gozd nabirati gobe. Hodili smo po gozdni poti, kasneje pa smo šli vsak po svoji poti in se dogovorili, kje se dobimo. Jez sem šel po bolj zapleteni poti kot ostali. Nekaj časa sem hodil, nato pa sem zaslišal šumenje suhega listja. Pomislil se: "To je veter, ki prenaša suho listja." Stopil sem nekaj korakov naprej - in znova sem zaslišal šumenje listja - tokrat drugače, kot da bi nekdo hodil po listju. Nato sem zagledal srno. Oddahnil sem si. V meni je bila jeza nad srno, ki me straši. Ni me še videla, zato sem prijel kamen, da bi ji ga vrgel. Ko sem ji ga hotel vržeti, se mi je zasmilila in sem kamen spustil na tla. Nato sem stopil korak naprej in plosnil, da me je videla in zbežala. Ko sem hodil naprej, sem mislil na to. Mislil sem si: "Prav sem storil, lahko bi jo še poškodoval."

Dostikrat pomislim na ta dogodek.

Borut Gantar, 5.r

KAČA

Še nikoli v življenju nisem videla prave kače. Toda nekega dne...

Bilo je jasno, sončno dopoldne, ko sem se vsa srečna vračala iz šole. Spominjam se, da sem dobila v šoli neko dobro oceno in sem bila vsa vesela. Pa še ptički so tako lepo peli! Videla sem, kako se na nekem drevesu zbirajo ptice in zdelo se mi je, da se pogovarjajo, kako bodo odletele v druge daljne kraje.

Takrat pa... zazdelo se mi je, da blizu mene nekaj leze. Pogledam okrog sebe. Nikjer nobene žive duše. Čez nekaj časa pa zagledam, kako se mimo mene, po suhem živobarvnem listju premika dolga, sluzasta, vsa črna - kača.

Zakričim! Na ves glas! Srce mi utripa, kakor da mi bo zdaj zdaj padlo iz prsnega koša. Še enkrat zakričim. Nato pa iz sebe ne morem spraviti več niti drobcenega glasu. Po glavi mi rojijo nekakšne zle misli. Kar naenkrat pa začnem teči, kakor hitro so me nesle noge. Mislim (no skoraj se prepričana), da če bi tekmovala z najurnejšim zajcem, ga bi gotovo prehitela. Še vedno tečem. Vidim, kako leze za mano ta sluzasta kača! Že me bo pičila. Še hitreje tečem. Ko pridem do konca gozda, sem opaziha, da sem tekla nazaj namesto naprej! Križana

gora, že spet bom morala nazaj, kjer me čaka krvi žejna kača. Še vedno v lahнем teku tečem. Nisem čisto prepričana, če naj se ustavim. Kaj pa, če se je kača skrila za kakšno drevo? Vseeno sem se ustavila.

Kaj pa zdaj, kača se je nekje ustavila, jaz pa tudi še nisem na varnem?! Kar obrnila se bom in šla nazaj v vas, tam bom pa telefonirala domov, da bi prišli pome. Lahko bi se pa kar sama vrnila, biti bi pač morala bolj pazljiva.

Odločila sem se! Odšla sem po poti nazaj, kjer sem prej tako tekla, le, da sem sedaj hodila čisto počasi in oprezno. Naenkrat spet zagledam dolgo kraj pota ležečo cev! "Kaj, ta cev je bila zame dolga sluzasta kača?" sem se glasno vprašala. Tedaj sem lahko šele mirno zadihala. Spomnila sem se, da so mimo ceste kopali vodovod in so pripeljali cevi, da jih bodo porabili za napeljevanje vode. Oh, zdaj sem se zdela še sama sebi smešna.

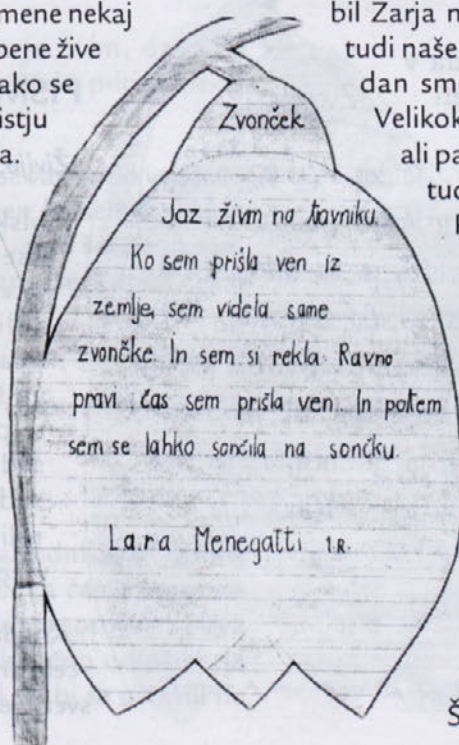
Doma sem vse to zamolčala, ni se mi zdelo vredno, da bi o tem govorila, saj sem se zdela sama sebi smešna. Šele kasneje sem staršem povedala to zgodbo, vsi so bili začuden, kako sem se lahko ustrašila navadne vodovodne cevi.

Tako se je razpletla zgodba o moji kači - vodovodni cevi.

Darja Kogovšek, 7.r

NA AREHU

Vsako leto se učenci petega razreda odpravijo v zimsko šolo v naravi. Letos smo na vrsto prišli tudi mi. 28. januarja 2002 smo se odpravili na Areh. Naš počitniški dom je bil Zarja na Pohorju. Tam smo se imeli zelo lepo in tudi naše veliko smučišče je bilo dobro urejeno. Vsak dan smo imeli na sporedu nove, različne točke. Velikokrat smo šli na sprehod, smo kaj opazovali ali pa smo se sankali. Z nami se je vedno zabavala tudi psica Kaja. Bila je zelo velika. In družabna. Poleg tega pa smo šli dvakrat v tednu v disko. Tudi vreme nam je bilo dobro naklonjeno. Dežja ni bilo, skoraj vedno je sijalo sonce. Spat smo vedno hodili zelo pozno. Tretji dan počitnic pa sem na Arehu zbolela in dobila sem vročino. Dva dni nisem šla smučat, pač pa sem ostala v domu. Bilo mi je zelo zoprno, ker nisem mogla na smučišče. Od začetka sem mislila, da bom skoraj cel dan sama. Pa ni bilo tako. Že drugi dan se mi je pridružila Polona, kajti tudi ona je zbolela in ravno takodobila vročino kot jaz. Še dobro, da je bila z nami tudi zdravnica, da nama je lahko pomagala. Šli sva se razne igre, brali sva različne knjige,

ki jih je gospod učitelj Robert Grom prinesel iz rovtarske knjižnice. Ena izmed tistih je bila tudi Guinesova knjiga rekordov. In, če po pravici povem, sva včasih tudi malo zadremali. Večkrat je k nama prišla tudi strežnica in nama prinesla malico ali pa čaj. Najbolj grozno pa je bilo to, da sva morali jesti tablete. Hrana na Arehu je bila zelo dobra, a ti zoprni dodatki mi niso bili prav nič všeč.

Obe pa sva na koncu dobili tudi lep spomin iz doma Zarje na smučanje in na 38 stopinj vročine. Kljub temu, da sem bila dva dni bolna, je bilo na Arehu zame vseeno zelo lepo.

Andrejka Kogovšek, 5.r

KAKO SO PTICE UMIRALE

Pri nas delamo novo hišo. Skozi eno okno se vidi v drugo okno in ven.

Velikokrat poleti sem videl pri oknu na tleh mrtve ptice. Nekega dne sem ugotovil, da se ptice zaletavajo v okno in vse so obležale na tleh. Zgledale so, kot bi spale tako kot ljudje. Enkrat pa sem zagledal, kako mravljinca jedo ptice, ki so imele nesrečo. Kar hudo mi je bilo gledati umrle ptičice. Zaletelo se jih je kar veliko, a nekega dne se ptice niso več zaletavale v okna. Vsak dan sem hodil opazovat.

Upajmo, da se ne bodo ptice več zaletavale v naša okna. Saj, kaj bi bilo, če ne bi bilo več lepih ptic?

Jure Leskovec, 5.r

KUKAVICA

Bilo je nekega poletnega dne, mislim da v nedeljo. Zjutraj, ob desetih, smo šli k sveti maši.

Ko smo se vrnili domov, smo na balkonu zagledali ptico. Bila je kukavica. Ležala je na tleh, pri njej pa je bilo nekaj kapljic živordeče krvi. Zelo sem se že prestrašila, da ni že mrtva, a na srečo ni bilo nič hujšega. Ko je kukavica še zmeraj omotično ležala na tleh, smo ji prinesli nekaj vode, kajti videli smo, kako nas usmiljeno in proseče gleda. Ko smo ji prinesli vode, se nas je zelo prestrašila in ni hotela piti. Ata jo je položil na polico in zraven nje postavil še posodo z vodo. Odšli smo v kuhinjo južinat, ptico pa pustili samo, kajti

videli smo, kako se nas je bala. Ko smo jo po kosilu šli pogledat, smo na polici našli le prazno posodo, ki je bila prej polna vode. O ptici pa ni bilo ne duha ne sluha.

Vesela sem bila, da se je ptica kaj kmalu opomogla ter odletela v širni svet si spet iskat srečo. Kukavice pa od takrat naprej nisem več videla tako od blizu in tudi ne v takem položaju.

Andrejka Kogovšek, 5. r

PISMO SAMEMU SEBI

Živjo!

No, kako kaj gre? Sem slišal zadnjič, da ti doma ves čas težijo. Ja, to pa ni dobro, a ne? Pa vpijejo tud' nate, praviš. Pa brat te ves čas sekira. Ja, zelo žalostno. A veš, kaj ti svetujem? Za en dan pošlji vse skupaj nekam, pa boš videl, da se boš bolje počutil. Pa računalnik si dobil za birmo. Ma, to je pa res čudno. Prej, ko ga nisi imel, so te ves čas nagovarjali, da ostaneš doma, sedaj, ko ga pa imaš, te pa podijo od doma. Verjetno se moraš sedaj tudi več učiti. Kolikor vem, se ti prej ni bilo treba veliko učiti, saj si brihten?! To ni prav. Nekaj bo treba narediti. Kot sem ti že prej svetoval: "Pošlji vse nekam, pa se boš boljše počutil. In kot poje Smolar: zapoj si "tagada", pa boš boljše volje.

No, upam, da sem ti vsaj malo pomagal, da ti bo šlo bolje.

"Mej se"

Tvoj prijatu.

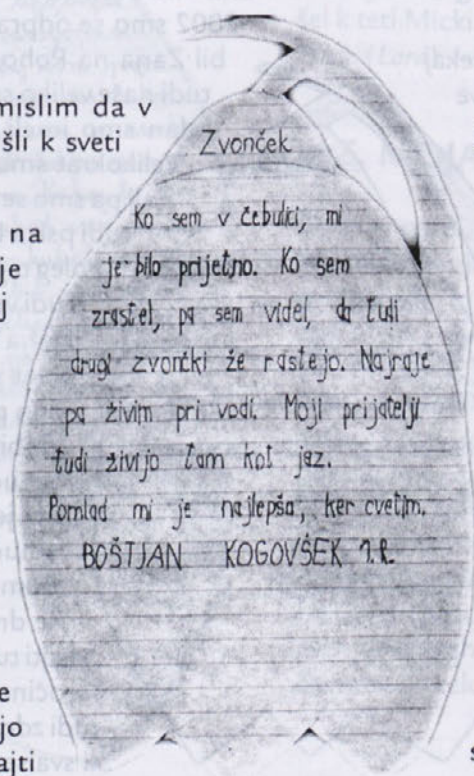
Urban Kogovšek, 7.b

PISMO SAMEMU SEBI

Živijo, Darja!

Šolsko leto se približuje koncu in prav vesela sem, da boš sedmi razred, za katerega pravijo, da je težak, končala z odličnim uspehom. Vidiš, da se je splačalo, čeprav si bila včasih tako jezna na šolo, na učitelje in na knjige. Dobro te poznam in vem, da ti ne odgovarja sedeti za zvezki in knjigami, ko drugi sadijo krompir... Vem, da si se učila le toliko, kolikor je bilo res nujno, a ti je vseeno uspelo.

Kmalu bodo počitnice in takrat boš lahko cele dneve v naravi, ki jo imaš tako rada. Na svetu je že tako, da vsaka reč enkrat mine in

tudi počitnice se bodo končale. Prišlo bo novo šolsko leto. Hodila boš v zadnji razred osnovne šole. In takrat se boš morala odločiti: Kam naprej! Dobro te poznam in vem, da te veseli veliko stvari. Ne maraš po enoličnega dela v kaki pisarni...

Pred nekaj meseci si mi rekla, da boš šla na tehniško gimnazijo, kjer imaš izbirne predmete. Rekla si mi, da bi rada postala nekaj v zvezi s živalmi, z veterinarstvom. Čeprav mi nisi nič rekla, vem, kaj te pri tem muči. Z veterinarsko šolo se da dobiti veliko službenih mest, vendar drugje ne kot v Ljubljani. Od Potoka pa do Ljubljane pa je kar precejšen kos poti. Rada bi bila tudi medicinska sestra, da bi pomagala bolnim ljudem. Vendar vem, da se ti ljudje, še zlasti otroci, preveč smilijo, da bi delala kaj v zvezi s krvjo. Rada bi bila v kaki otroški bolnišnici, da bi tolažila žalostne mamice in bolne otročičke, vendar ne moreš poslušati otroškega joka. Zato bi ti svetovala, da ne greš za kaj takega, ker vem, da bi potem celo noč razmišljala o tem, kako bolnega otroka ste danes dobili v bolnišnico. Kar lepo za veterinarko pojdi, pa boš videla, da boš zadovoljna. Da bi ti rekla, da bodi v Ljubljani kar v internatu, bi mi verjetno zamerila. Saj vem, če bi morala biti v Ljubljani cel teden, bi ti bilo preveč dolgčas za domačimi, za zelenimi hribi, živalmi...

Čas bo prinesel svoje, odloči se, kakor sama veš. Pa še Sveti Duh ti bo pomagal pri odločitvi.

Darja Kogovšek, 7.b

IN ŠE NAMIG ZA BOLJŠI ZASLUŽEK

KAKO ZASLUŽITI DENAR?

Mladi ljudje smo večkrat brez denarja. Vem, da je za mnoge žepnina malo premalo. Vendar! Kako priti do nekaj denarja, ki ga sami zaslužimo?

Če doma rečete, da boste kaj storili, se vas bodo verjetno usmili in vam dali „povišico“. Primer: ko sem videl, da na sosedovo hišo „oblagajo fasado“, sem šel tja in sem hitro dobil delo. Ko je bila hiša ometana, sem dobil nekaj denarja.

Poskusite, morda vam bo uspelo.

Urban Kogovšek, 7.b

NA KONČNI IZLET

Vsako leto se osmi razred s svojim razrednikom odpravi na končni izlet. Tudi za nas je napočil ta čas, ko smo se morali kar najhitreje odločiti, kam bi odpotovali za dva dni. Po dolgem premisleku smo se končno odločili, da bi šli prvi dan v Gardaland, za nazaj pa bi se ustavili na

slovenski obali, kjer bi se naslednji dan malo kopali.

V petek zjutraj smo morali zgodaj vstati, saj nas je že ob pol petih zjutraj pred šolo pričakal avtobus. Zaspano smo odšli na pot. V Gardalandu nas je pričakalo lepo vreme. Kar najhitreje smo se odpravili iz avtobusa proti zabaviščnemu parku. Vrsta je bila dolga in vsi smo že nestrpno čakali. Ko smo se končno prerinili in prišli vanj, smo si stvar najprej malo ogledali. Bilo nam je zanimivo in kmalu smo šli poskusiti, kako naprave delujejo. Res hitro je bila ura pet, ko smo se od Gardalanda morali posloviti. Čez dan nismo kaj dosti jedli, saj smo čas izkoristili za zabavo. Prišli smo na avtobus in pojedli še zadnje sendviče.

Pot nazaj se je zelo vlekla in pet ur je trajalo, da smo končno prispeli v Piran. Tam smo odložili prtljago, povečerali in se veselo odpravili v Portorož. Mislili smo, da bomo odšli v diskoteko, vendar ni bila najboljša, zato smo kmalu odšli nazaj v Piran, kjer smo prenočili. Ponoči pa nismo kaj dosti spali, zato smo naslednji dan zaspani odšli v Portorož k obali. Ker se nam kaj dosti ni dalo, smo nekatere punce za nekaj časa odšle v slaščičarno, kjer smo se malo posladkale in odpočile. In kar hitro je prišel čas, da se naš izlet konča in da se odpeljemo proti domu. Ker smo bili zaspani, smo na avtobusu skoraj vsi spali.

S tem izletom smo tudi zaključili naše osnovnošolsko šolanje. V tej šoli smo se imeli lepo, vendar so bili tudi trenutki, ko se s kakšnim sošolcem ali učiteljem nismo najbolje razumeli. Sedaj je čas odhajanja in slovesa, ki je prišel vse prehitro.

Barbara Leskovec, 8.r

Teloh

Živim v gozdu,

maj brat pa živi na travniku.

Prisel je nekdo in

me odtrgal ter me nesel v vazo.

En teden sem bil v vazi.

Potem so me vrgli preč. Moj brat

pa je ostal na travniku.

Niko G., 1.c

ZGODBE S KMETIJE GOSPODA ALEKSANDRA

LAČEN ZAJČEK DEBELUŠČEK

Bilo je pozno jeseni, ko je pričel naletavati sneg. Vsi prebivalci gozda so se razveselili prvih snežink. Kmalu je hribe prekrila tiha bela odeja. Živali v gozdu so si uredila topla zavetišča pred snegom in mrazom ter poskrbela za zalogo hrane.

Med njimi je bil tudi zajček Debelušček, ki na zimo še ni bil pripravljen. V njegovi shrambi je bilo le nekaj krompirjev in korenčkov. Vso to hrano je lačen mlad zajček pojedel že v treh dneh, potem pa je začel tavati po zasneženih hribih. Pretaknil je vse kotičke, da bi našel kaj hrane za pod zob, toda v visokem snegu ni našel ničesar.

Že cel teden ni pojedel ničesar. Sestradan se je odpravil daleč v dolino, kjer sneg še ni zapadel. Po treh dneh hoje je zajček Debelušček pred seboj zagledal zeleno dolino. Na sredi zelene doline je bila široka njiva, polna sočne zelenjave. Lačni zajček je od veselja zavriskal in se urno pognal proti zeleni njivi. Tako se je najedel sveže repe, da ga je pošteno bolel trebušček. Komaj se je odplazil nazaj v gozd in si tam uredil zasilno bivališče. Utrujen je legel in zaspal.

Zjutraj je na njivo prišel kmet Aleksander s svojim zvestim prijateljem kužijem Cofkom. Kar debelo sta pogledala, ko sta opazila, koliko repe jima manjka. Sklenila sta, da bosta odslej bolje pazila na njivo ter da bosta tatu zagotovo ujela.

Zvečer, ko se je pričela spuščati tema, je kmet Aleksander poslal svojega kužka Cofka na stražo. Cofko je hodil po njivi gor in dol ter napeto gledal in poslušal.

Zvečer pa se je prebudil tudi zajček Debelušček. Veselo se je odpravil proti njivi. Toda že od daleč je zagledal kužka Cofka, ki je stražil njivo. Zajček Debelušček se je skril za košat grm in čakal, da kuži odide. A Cofek ni hotel oditi. Celo noč je stražil. Proti jutru pa je postal nekam utrujen. Pa si je rekel: »Samo malo se usedem tule v rob, da si noge odpočijem!« In je sedel ter takoj zaspal.

Zajček Debelušček, ki je na to komaj čakal, je urno stekel na njivo in se pošteno najedel rdeče pese. Ves okrogel se je vrnil v gozd v svoje bivališče.

Zjutraj so kužka Cofka prebudili petelini. Ves prestrašen je spoznal, da je tat odnesel veliko rdeče pese.

Kmet Aleksander te novice ni bil nič vesel. Sklenil je, da pojde zvečer sam stražit njivo. In je šel. In je hodil gor in dol ter budno pazil na njivo. Proti jutru je tudi on postal pošteno utrujen. Pa si je rekel: »Samo malo si odpočijem noge. Kar tule v rob bom sedel. Jaz že ne bom zaspal. A komaj je sedel v travo, že je zaspal. In zajček Debelušček, ki je na to komaj čakal, je planil na njivo in se najedel solate. Zadovoljno se je vrnil v svoj domek in lepo zaspal.

Zjutraj navsezgodaj je prišel na njivo kuži Cofko in zbudil svojega gospodarja, kmeta Aleksandra, ki je na ves glas smrčal. Ugotovila sta, da jima manjka veliko zelene solate. In sta si rekla: »Tale najin tat je pa res prebrisan. Ampak midva ga bova že ujela. Zvečer pojdeva oba stražit njivo.«

Zvečer sta si pripravila dobro večerjo, nato pa se odpravila na njivo. Tudi zajčka Debeluščka je zaskominalo po dobri večerji, toda kmet Aleksander in kuži Cofko sta hodila ob njivi gor in dol ter si pripovedovala razne zgodbe, da jima je čas hitreje minil. A kmalu sta postala utrujena, ko je kuži Cofko videl, da je njegov gospodar utrujen, mu je predlagal, naj malo počije, češ, da bo že on pazil na njivo. Kmet Aleksander se je s predlogom strinjal. Sklenil je, da za eno uro zadremlje, nato pa se bosta s kužijem zamenjala. In tako je tudi bilo. Eno uro je stražil Cofko. Proti koncu, ko je kmet Aleksander tam v robu še spal, se je kuži samo malo usedel zraven njega. Joj, napaka pa takšna! Še sam ni vedel, kdaj je zaspal. Zajček Debelušček je že mislil, da bo moral spat brez večerje. Kako vesel je bil, ko je videl, da sta oba zaspala. Previdno je stekel na njivo in se najedel okusnega zelja. Ko je bil že pošteno sit, je hitro odšel nazaj v gozd.

Zjutraj sta kmet Aleksander in kuži Cofko obupano ugotovila, da sta ostala brez zelja. Sklenila sta, da se tatu lotita bolj resno. Odšla sta domov, si privoščila obilen zajtrk in odšla spat. Spala sta cel dan. Zvečer sta vstala, si pripravila pošteno večerjo in se spočita odpravila na stražo.

To noč nista bila tako utrujena. Vsak po eni strani njive sta hodila gor in dol ter pazljivo stražila zelenjavo. Zajčku Debeluščku je že pošteno krulilo v želodčku, ko se je

zjutraj delal beli dan. Kmet Aleksander in kuži Cofko pa še vedno nista odnehala.

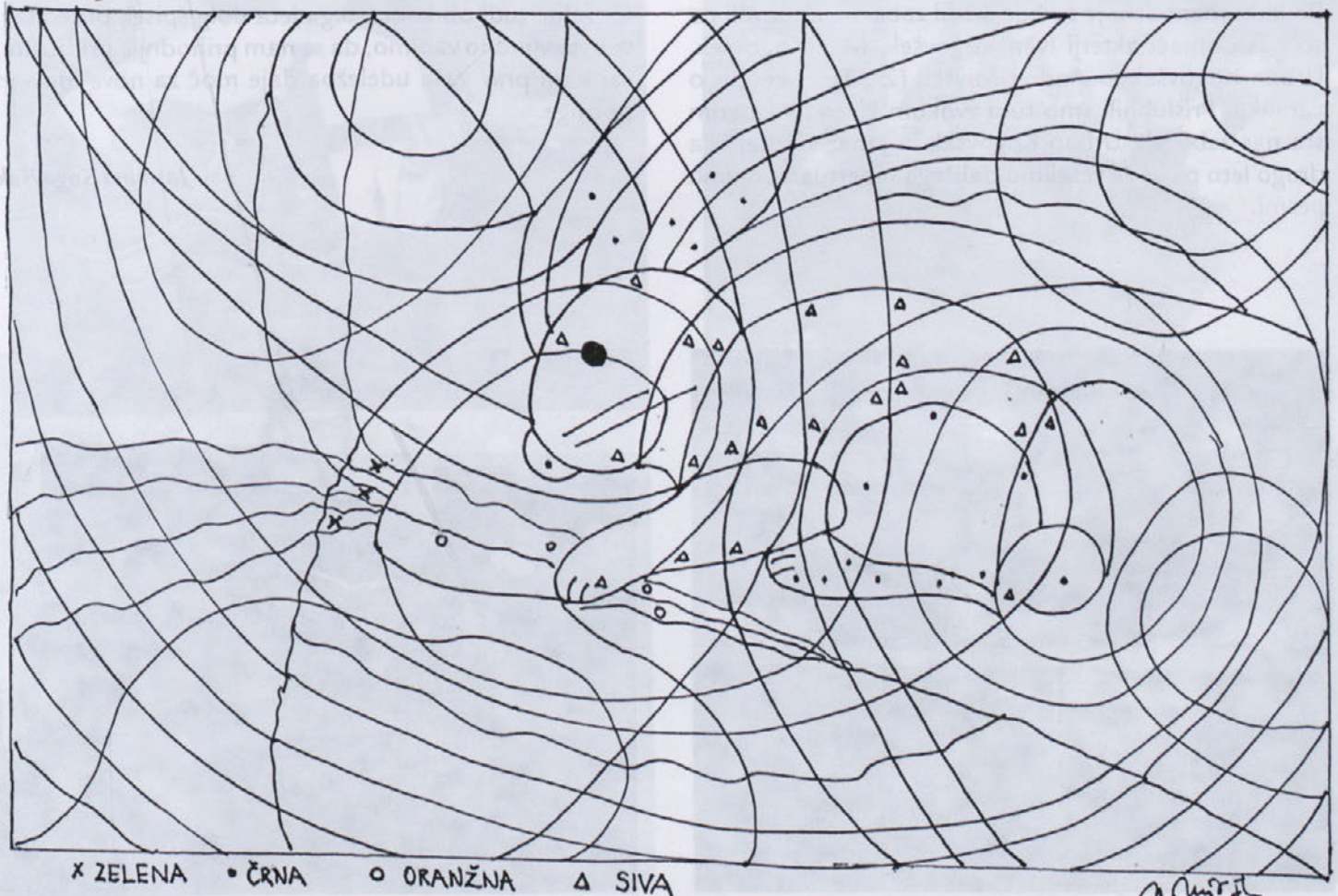
Kmalu zajček Debelušček ni mogel več zdržati. Čisto potih in po prstih se je odplazil proti njivi. Skril se je med korenje in se lotil slastne pojedine. Toda bil je preveč lačen in preveč slastno se je lotil korenja. Njegovo glasno robkanje je zbudilo kužijevo pozornost. Napeto je prisluhnil, nato pa skočil med korenje. Kmalu je iz zelenja potegnil preplašenega zajčka Debeluščka. Prijel ga je za ušesa in veselo odnesel kmetu Aleksandru.

Odnese ga domov, da ga bosta ustrezno kaznovala. Zajček pa je milo jokal, stokal in prosil odpuščanja. Ko

je kmetu Aleksandru povedal svojo zgodbo o zgodnji zimi in njegovi lakoti, se mu je zasmilil. Zajček Debelušček je kmetu Aleksandru obljubil, da ne bo več kradel na njegovi njivi ter da bo nastalo škodo popravil s tem, da mu bo pomagal na njivi pri delu.

Zajček Debelušček se je izkazal za pridnega delavca. Kmet ga je bil zelo vesel. Tako so kmet Aleksander, kuži Cofko in zajček Debelušček vsak dan skupaj obdelovali njivo in jedli. In zajček se je preselil na Aleksandrovo kmetijo. Kmet Aleksander mu je pripravil prekrasen lesen zajčnik. Postali so pravi prijatelji.

Mirjam Rejc

PRAZNOVANJE KULTURNEGA PRAZNIKA, OBČNI ZBOR KULTURNEGA DRUŠTVA IN PUSTOVANJE

V soboto, 9. februarja 2002, se je v gasilskem domu v Zavrnatcu odvijalo praznovanje. Vzrokov, da smo se zbrali na ta dan, ni manjkalo, saj je bil dan prej slovenski kulturni dan - Prešernov dan, pred nami pa pustovanje. Vse skupaj pa smo pričeli z občnim zborom kulturnega društva Zavrnatce. Člani kulturnega društva so zasedli svoje mesto in nam podali poročilo za leto 2001. Osvežili so nam spomin z dogodki v minulem letu in označili to leto za zelo uspešno, saj je bil spisek vseh prireditev res kar dolg. Obveščeni smo bili tudi o številkah, ki se vrtijo na računu kulturnega društva; glavna informacija je, da je stanje pozitivno.

Ko smo opravili s formalnostmi, se je začel drugi del - kulturni del praznovanja. Ta del smo pričeli s Prešernovo Zdravljico v čast kulturnemu dnevu, ki jo je zapel cerkveni pevski zbor Zavrnatce. Program pa se je nadaljeval z recitali in še nekaj pesmimi naših pevcev: Dober večer, Bog daj, Salve mundi domina, Planike, Vsi so venci bejli.

Po kulturnem delu je seveda sledil zabavni. Zabavali pa so nas domači akterji Ivan Kogovšek, Mile Kogovšek, Urban Kogovšek in Andrej Mivšek (Z.32) s skečem o cariniku. Prislunili smo tudi zvokom kitare, s katerim sta nas zabavala Urban Kogovšek in Janez Gantar. Za drugo leto pa se že veselimo daljšega repertuarja njunih pesmi.

Publika sta zelo navdušila "gosta večera" Korado in Brendi in pri njuni nadvse priljubljeni pesmi z verzom "če bi se lahko še enkrat rodil, najraje Primorec bi bil" je na ves glas pritegnilo tudi občinstvo. S solznimi očmi smo spremljali njun odhod (solze so bile seveda od smeha). (p.s. pozabila sem omeniti, da sta bila Andrej Mivšek (Z.32) na kitari in Polona Gantar na harmoniki le pustni šemi - razlike pa seveda nihče ni opazil).

Program je tako počasi prišel do konca, še zdaleč pa ne pustno rajanje, ki se je nadaljevalo s plesom ob igranju na harmoniko Janka Rupnika in pustnimi dobrotami.

Vsem, ki se prireditve niste udeležili, sporočam, da ste zamudili zanimiv dogodek - obenem pa vas vabim na prireditve, ki se bodo odvijale v letošnjem letu. Te brezplačne prireditve te nasmejejo, kulturno obogatijo, hkrati pa je to tudi priložnost za druženje vaščanov ob prigrizku in pijači ter prijetnem klepetu.

Če želite tudi ob koncu tega leta dolg spisek prireditev, vas vse vljudno vabimo, da se nam prihodnjič pridružite, saj nam prav vaša udeležba daje moč za nove ideje in podvige.

Jasmina Kogovšek

Poročila in načrti - Renata, Jože, Alenka in Nataša.

Andrej recitira Kocbekovo poezijo.

Predavanje Mileta - "profesorja astronomike".

S starim kolesom v Italijo, z novim nazaj - "carinik" Ivan pa nič ne opazi.

"Korado in Brendy" navdušila občinstvo.

Janez prepeva in igra.

Na plesišču so se pridružile tudi maskare.

Fotografije: Robert Rijavec in Jože Lazar

Pozno v noč jih je vedno več znalo igrati harmoniko.

KAJ SE DOGAJA V ZAVRAŠKEM PEVSKEM ZBORU

V zavraškem pevskem zboru sodelujemo pevci iz Zavrata, Medvedjega Brda, Dol in Potoka pod vodstvom organistke Polone Gantar.

Naša poglavitna naloga ostaja sodelovanje pri nedeljskih svetih mašah. Z namenom, da bi čimbolj polepšali nedeljsko daritev Bogu, se zbiramo ob večerih vikendov na rednih tedenskih pevskih vajah, ki se dostikrat zavlečejo pozno v noč. Seveda pa nas združuje tudi veselje do petja in dobra volja vseh članov. Naše vaje še posebej popestrijo rojstni dnevi, godovi in podobni prazniki. Radi kaj popijemo, pojemo in se poveseimo skupaj s slavlencem. Takrat iz pevskih vaj naredimo prijetno praznovanje.

Začetek letošnjega leta je bil za naš zbor še posebej lep. V veselje vseh smo dobili nekaj novih pevcev in pevk. Za popestritev našega repertoarja pa smo se udeležili tudi nekaterih kulturnih prireditev. Nekaj slovenskih pesmi smo na Prešernov dan zapeli v gasilskem domu v Zavrata. Dvakrat pa smo zapeli v idrijski osnovni šoli. Prvič smo se predstavili pevski zbori iz Idrijskega in Cerkljanskega, naslov druge prireditve pa je bil Primorska poje. Takrat je nastal tudi naš prvi posnetek.

Mimo cerkvenih pevcev nikakor ne moreta praznika kot sta velika noč in birma. Na take dogodke smo se še bolj skrbno pripravljali. Na vajah smo se srečevali tudi trikrat na teden.

Na veliko noč smo med drugim izvedli Haendlovo Alelujo, pri birmi pa smo peli Mozartovo mašo.

Še lansko leto, v decembru, pa smo sodelovali pri sveti maši v cerkvi Marijinega ozanjenja na Ljubljanskem tromostovju z božičnimi pesmimi.

V mešanem cerkvenem pevskem zboru iz Zavrata je vedno lepo in zanimivo. Upam, da ste podobnega mnenja tudi tisti, ki nas poslušate, mi pa se bomo še naprej trudili, da bodo svete maše z nami še bogatejše in kulturne prireditve zanimivejše.

Matej Kržišnik

Na frančiškanskem koru v Ljubljani.

Med nastopom v dvorani idrijske osnovne šole.

GOSTILI SMO PISATELJA FRANCA ČERNIGOJA IZ PREDMEJE

Veni od radijskih oddaj, ki so posvečene ohranjanju starih ljudskih običajev, je moja pozornost pritegnilo nekaj zgodbic o kmečkem življenju iz okolice Predmeje nad Ajdovščino. Potem voditeljica oddaje še pove naslov knjige, iz katere so bili odlomki vzeti in avtorja knjige Franca Černigoja, domačina iz Predmeje. Ker se mi je snov zdela zanimiva, sem si knjigo v knjižnici izposodil, jo z veseljem prebral in se ob branju marsikdaj nasmejal spričo humorne vsebine.

V knjigi *Mož in čemerika* pisatelj opisuje življenje Gorjanov v boju za obstanek na skopem kraškem svetu, njegovo trpljenje pa tudi hudomušne strani življenja, kako si je preprost človek znal v trdem vsakdanu narediti tudi vedre trenutke, da je bilo življenje znosnejše ob trudu za preživetje. V svojih zgodbah opisuje kraje od Predmeje do Hrušice, od Ajdovščine do Godoviča. Da so predvsem Gorjani res taki vedri ljudje, sem ugotovil sam, saj sem jih imel priliko v življenju spoznati kar nekaj. Bili so pevci, hudomušneži, skratka v njihovi družbi ni bilo nikdar dolgčas. Ob branju knjige se mi je kot preprostemu človeku pojavilo še eno spoznanje. Kar samodejno sem primerjal življenje in pogovorni jezik Zavračarov s temi ljudmi iz Primorske. Če odštejemo naš naglas, ki je že malo notranjski, potem se mi zdi, da imamo v pogovornem jeziku mnogo bolj podobno izrazoslovje s primorskimi sosedi kot pa z notranjci ali gorenjci. Samo življenje Zavračarov pa v preteklosti ni bilo tako trdo kot pri Gorjanih, saj je področje Zavrata kljub razgibanosti terena bolj obdarjeno z zemljo kot pa obrobje Trnovske planote. Toliko o razmišljanju ob branju Černigojeve knjige *Mož in čemerika*.

Ker se mi je zdelo, da bi bila predstavitev te knjige zanimiva tudi za ostale krajanke, sem zamisel o predstavitvi predlagal vodstvu Kulturnega društva Zavrata, ki me je

v ideji podprlo. Povabili smo pisatelja Franca Černigoja, da nas obišče, nam predstavi svoja dela in tudi kaj pove o svojih krajih. Gospod Černigoj je vabilo z veseljem sprejel. 3. marca je potekala predstavitev v dvorani gasilskega doma Zavrata. Najprej sem v svojem in v imenu vseh obiskovalcev gosta pozdravil, potem pa je Kristina Bogataj predstavila pisateljevo življenjsko pot in našela njegova dela. Predstavitev so popestrili otroci zavraške osnovne šole in domača humorista Ivan in Mile Kogovšek, ki so poskrbeli za krajši kulturni program s petjem in skeči. Vsi skupaj z obiskovalci pa smo ob harmoniki zapeli tudi nekaj znanih pesmi. Gost je najprej opisal trdo življenje v njegovih krajih v preteklosti, potem pa predstavil svoje knjige z branjem odlomkov in razlago vsebine in sicer zbirko otroških pesmic *Nace* ima dolge tace, zbirko pravljič *Javorov hudič* in zbirko drobnih dogodkov iz kmečkega podeželskega življenja *Mož in čemerika*. V vseh knjigah pisatelj veliko uporablja pogovorni jezik domačinov; veliko snovi je črpal iz pripovedi otrok (mimogrede, Černigoj poučuje slovenski jezik na osnovni šoli na Colu) in starejših ljudi iz širše okolice svojega rojstnega kraja. V tisku pa ima še eno knjigo, ki je sedaj morda že izšla, in sicer z naslovom *Znamenja na Gori*, v kateri opisuje vse spomenike s področja Gore, križe, kapelice ali spomenike preteklih vojn. Ob vsakem poskusu poiskati in opisati namen postavitve in zgodbo v zvezi z znamenjem. Na koncu je povedal, kako zelo pomembno je zapisovati in ohranjati zgodovino naše preteklosti, dogodke, običaje ljudi, kar se je do danes ohranilo v ljudskem izročilu in pripovedništvu. Prav to je tudi namen njegovih literarnih del.

Gost si je ogledal tudi notranjost naše cerkve in pokopališče, kjer so ga zelo zanimali priimki na nagrobnikih. Škoda, da je bilo oblačno vreme in si ni mogel ogledati še bližnjih gričev, vasi in gora, ki jih sicer vidimo iz Zavrata. Povedali smo mu tudi, da je čez Zavrata potekala v daljni preteklosti tovarna pot – povezava med Gorenjsko in Primorsko in da imamo tudi sedaj veliko sodobnega tranzitnega prometa skozi Zavrata. Ob odhodu je povedal, da je bil prijetno presenečen nad lepim sprejemom in sodelovanjem gledalcev pri predstavitvi. Obljubil je tudi, da nas še obišče, da si bolj natančno ogleda naš kraj.

Mi pa smo odšli domov tudi dobre volje, ker smo se sprostili ob humornih zgodbicah pisatelja ter preprostemu in dobremu predvajanju skečev Ivana in Mileta.

Janko Rupnik

S petjem otrok in igranjem na harmoniko Janka Rupnika se je pričelo prijetno popoldne.
Fotografija: Robert Rijavec

Franc Černigoj, rojen 1948 na Predmeji nad Ajdovščino.

Učitelj slovenskega, hrvaškega in srbskega jezika.

Pesnik, pisatelj in zapisovalec ljudskega izročila.

Prvo pesem objavil v idrijskih Kapljah leta 1966. Od tedaj občasno objavljaj v skoraj vseh slovenskih literarnih revijah, na radiju in televiziji.

Pesniške zbirke: Svetlobne luske, Vlažni žarki - Praoblake, Krušeči se sejalec, Nerezine, Amanita, Iz vode dlan, Gora in pesem, Nace ima dolge tace.

Prozna dela: Javorov hudič, Mož in čemerika, Znamenje na Gori.

Urednik in soavtor zbornikov lovskih družin ob 50-letnicah: Njena podoba, Svet od Granate do Črnega roba. Zbornik LD Trnovski gozd, monografija Mati Gora, Semenje javorovo, Zelene stečine II.

Na osnovi zbranega ljudskega gradiva nastalo šest televizijskih in več radijskih oddaj za mladino. Napisal scenarij za dokumentarno TV oddajo Azdaj je maj, ki jo je režiral Marjan Frankovič.

Gospoda Franca Černigoja smo ob njegovem obisku v Zavrnatcu zaprosili, da tudi on nekaj napiše za naš časopis, nakar nam je poslal publikacijo Franceta Pibernika (Književni list, 6. januar 2000), ki razčlenjuje in opisuje njegovo delo, našteje vsa literarna dela in druge aktivnosti na področju literature.

ZNAMENJA ČLOVEŠKEGA TRPLJENJA

Trnovska planota in bližnji svet sta v pesniku in etnografskem raziskovalcu Francu Černigoju dobila imenitnega zapisovalca ljudskega blaga. Že več kot dvajset let neutrudno raziskuje in zapisuje vse, kar je danes še mogoče najti in slišati v njegovi rodni domovini, na Gori, na robu in pobočjih Trnovske planote, od Predmeje, njegove rojstne vasi, tja do Hrušice. Ko je pred dobrim desetletjem, tudi s pomočjo osnovnošolcev v osnovni šoli na Colu in nekaterih odraslih sodelavcev, natisnil knjigo Javorov hudič (1988), se je zdelo, da se je lotil nekoliko zapoznelega početja, ki ne more imeti pravega zaledja; danes, ko ima Černigoj za seboj še troje naslednjih knjig (Nace ima dolge tace, 1996; Mož in čemerika, 1997; Znamenja na Gori, samozaložba, Ajdovščina, 1999, 400 str., več kot 200 črno-belih fotografij Urha Černigoja in nekaj iz drugih virov, več kot dvesto pripovedovalcev, približno 450 pripovednih enot, 4200 SLT), pa moramo priznati, da se je Černigoj izoblikoval v samosvojega pisatelja trdinovske mere našega časa.

Seveda si je težko predstavljati, da kje na Slovenskem še živi prvinsko ljudsko izročilo. Za kakšen zelo izoliran in odmaknjen kraj tam v Reziji bi kaj takega še dopuščali, za svet nad Ajdovščino, nad Colom, ki je z močno prometno cesto povezan z dolinami, pa gotovo ne bi več pričakovali. Zato je mogoče zapisati, da je Černigoj izkopal iz pozabe vse tisto, kar je bilo obsojeno na nepreklicno izginotje.

Medtem, ko se je v prvih treh knjigah načelno opiral na ljudsko izročilo v tradicionalnem pomenu besede, namreč na ljudske pesmi, pripovedništvo in posebej anekdote, se je v knjigi Znamenje na Gori lotil zanimive ljudske dediščine, zajete v bogastvo najrazličnejših znamenj in spominskih plošč. V njih je odkrival najstarejše sledi davnih prednikov, ki so v les ali kamen zapisovali nekatere ključne dogodke iz svoje vsakdanjosti, polne usodnih, pogosto tudi skrajno tragičnih strani, kajti osnovno vodilo pri pisanju knjige mu je bila človeška kalvarija. Znamenja je najdeval povsod, ob cestah, ob brezpotjih in

pozabljenih stezah, sredi gozdov, na robu planote, na dnu vrtač in na vrtovih.

Na svojih dolgoletnih romanjih je našel okoli dvesto znamenj, najrazličnejših oblik, značajev in starosti, ob njih pa skušal razbrati, 'kaj v imenu mrtvih govorijo živi'. O njih so mu pripovedovali ljudje neposredne okolice, bodisi da so obnavljali pričevanjska izročila o razlogih za postavitev tega in onega znamenja bodisi kot neposredne priče novih ali obnovljenih stvaritev.

Temelj Černigojeve raziskave so nabožna znamenja, lesene ljudske martre, v kamen izklesani Kristusi ali zidane kapelice; v ozadju imajo vernega trnovskega človeka, ki ga je zadela bridka smrt bodisi na delu v gozdu pri podiranju dreves bodisi na poti domov, pa mnoga čudna naključja, ki so v ljudskem čutenju in razmišljanju dobila iracionalne razsežnosti. Marsikaj je bilo povezano z vojskami in ljudskimi umori, v vseh pa odmeva trpna usodnost trdega in zvestega človeka, ki je ob svoji skromnosti in izpostavljenosti doživljal mnoge vsakdanje tragičnosti.

Toda Černigoj je stopil še korak naprej od ljudske tradicije. Ustavljal se je tudi ob znamenjih svojega časa, se pravi, potegnil je ljudsko usodnost v naš čas, predvsem v čas zadnjih velikih človeških preizkušenj med drugo svetovno vojno. Odkril je številna znamenja, spomenike in plošče, ki zaznamujejo dogodke iz polpretekle vojne in ki so bila postavljena že tudi v času po osamosvojitvi. Primorska v celoti je bila med narodnoosvobodilnim bojem nekaj posebnega, ker se je nanj odzivala predvsem oz. skoro izključno iz narodnostnega motiva, za Trnovski gozd in planoto ter bližnjo okolico pa je sploh značilno, da je predstavljala enega najtrdnjših torišč osvobodilnega gibanja, zato je bilo žrtev izjemno veliko, kajti okupatorske enote so v vztrajnih valovih česale posamezne predele, kjer so se zadrževali partizanski oddelki, ter neusmiljeno pobijale in požigale.

Vso tegobnost medvojnega dogajanja so ljudje vtisnili v skromna znamenja v les ali kamen že med vojno, spominske plošče in spomeniki pa so nastajali ob različnih obletnicah krvavih dogodkov, nazadnje med strahotnimi večdnevnimi spopadi za Sinji vrh konec marca 1945. Černigoju ne gre za popisovanje junaških spopadov, gre mu za popis ljudskega trpljenja sredi krutih dogajanj, ko so umirale cele družine in gorele vasi. Zanimalo ga je neposredno doživljanje domačega človeka, zanimal ga je ljudski srd nad krivicami, ki so se mu dogajale spričo njegove preproste, moralno kodificirane eksistence. Pisatelj je našel neskončno primerov pretresljivih človeških dejanj, mogočih samo v skrajnih položajih človeka, postavljenega pred ostrino smrti.

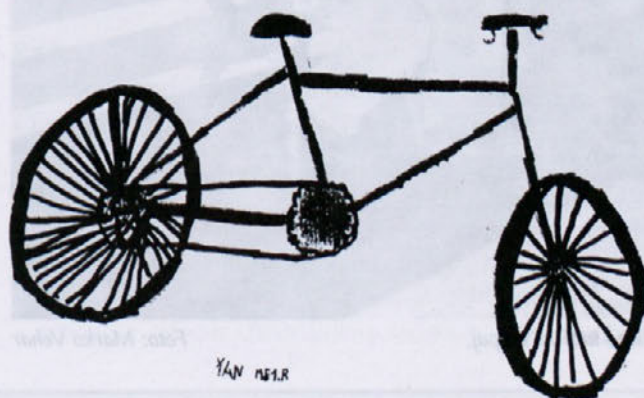
Bralec lahko samo začudeno obnemi ob zgodbi, kako je kmet z vozom, ko je ob cesti zagledal hudo ranjenega nemškega vojaka, ki je z drugimi še nedavno požigal bližnje hiše in se v poletni vročini že tretji dan vlekel po tleh, da bi našel ljudi, zaradi nepremagljivega srda obrnil voz in pustil osovraženega tujega vojaka ležati ob cesti. Ali podoben preblisk, kako je domobranski oficir pomagal partizanski materi. Ali kako hladnokrvno so že za malenkostne prekrške partizanski komandanti pobijali ljudi.

Černigoj se nič ne spreneveda. Kot otrok partizanske družine daje nekaj več prostora svoji strani, toda z največjo možno mero objektivnosti slika resničnost časa, ne glede na naše poglede, ne glede na bridkosti, ki jih prinašajo posamezniku. V resnici je avtor pokazal tudi pot, po kateri je hodila tudi davna ljudska zgodba, kako je iz preproste vsakdanjosti stopila v krog iracionalnega, v krog mitičnega, čarnega. In kaj vse se skriva v eni sami taki zgodbi. V enem samem vrezu v les ali kamen. Tudi v današnjem.

Knjiga Znamenje na Gori spričo temeljitosti Černigojevih ubeseditvenih postopkov zaobsega še vrsto drugih razsežnosti. Ob vsem bogastvu drobnih, komaj opaznih tančin je potrebno omeniti vsaj njegov izjemen občutek za ljudski jezik, za govor svojih ljudi. V razumnem razmerju med čistim krajevnim govorom in literarnim jezikom je znal ujeti in v pismeni obliki ohraniti dikcijo in ritem ljudske pripovedi, vedno na preži, da ujame pravo besedo, da zapiše nepopravljeno stavčno zgradbo svojih pripovedovalcev, da odhranja na stotine krajevnih besed, ki jih ni mogoče prebrati v nobeni drugi knjigi.

Vse, kar je zbrano v Znamenje na Gori, je pravzaprav ljudski pripovednik Franc Gidlju z Gore, je pesnik in pripovednik Franc Černigoj, ki je s četrto knjigo sklenil imeniten krog, občudovanja vredno delo na robu sprenevedavega sodobnega vsakdanjika, dragoceno bogastvo, za katerega komaj moremo verjeti, da še obstaja v našem človeku.

Franc Pičnik

LITERARNI VEČER Z ANDREJEM ŽIGONOM

ALELUJA!

Če je kdo znan pod tem vzklikom, je to gotovo Andrej Žigon in verjemite mi, da ga ni bilo potrebno posebej prositi, da z nami podeli nekaj utrinkov s svojega potepa po Madagaskarju. Vsekakor je z nami podelil mnogo več! Predstavil nam je nekaj svojih pesmi, drobcev iz svojega pestrega življenja, pa večerni Ave s spremljavo zavraških zvonov...

Vsekakor Andrej ne nastopa samo po gasilskih domovih, po vaseh in trgih, razstavljal je že v Cankarjevem domu, za seboj ima že dve pesniški zbirki, tretja je tik pred izidom. Če pa k temu dodamo še nekaj dobrodelnih koncertov za Slovensko vas na Madagaskarju, koledar z motiviko notranjskega človeka ter profesorsko navdušenost nad angleškim jezikom in še bi lahko naštevali, slutimo, da je Andrej Žigon pravzaprav presenečenje, včasih tudi televizijska zvezda na kanalu A v oddaji ODKLOP!

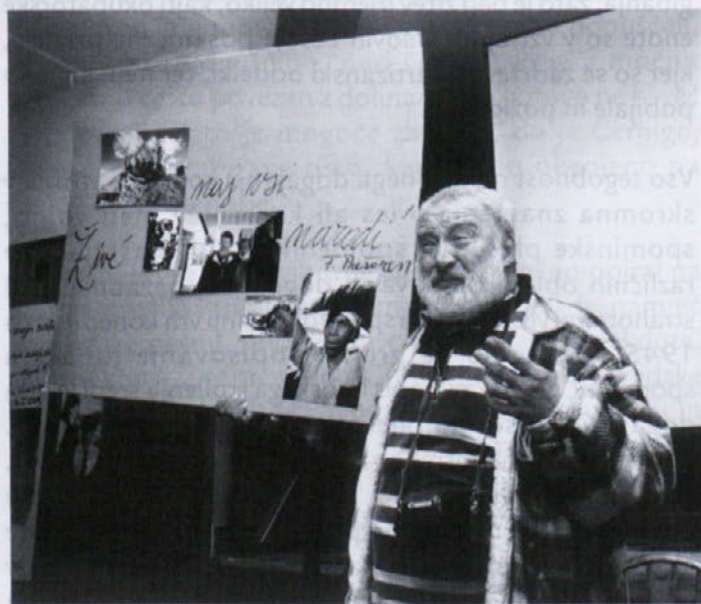
Zapeli smo tudi vsi skupaj.

Foto: Marko Vehar

In kako je bilo na srečanju z gostom? Hja, če uživate ob zatemnjenih oknih ter ob diapozitivih na platnu, polnih zvedavih oči zamorčkov, belih zob in afriške revščine, je bil trud peš ali avto poti gotovo poplačan. Vsekakor je Madagaskar daleč stran, a hkrati tako blizu nas, da se ni bilo težko vključiti v takšno in drugačno idilo pripekajočega sonca in suše se opeke. V tem norem kapitalizmu se navsezadnje lahko nekaj naredi tudi za to izžeto Afriko. Malce norosti, zraven pa zvrhano mero poguma Petra Opeke in Andreja Žigona s slovensko darežljivostjo in smo priča čudežu: Slovenski vasi na Madagaskarju.

K sreči Andrej nima omejenega avditorija, v numeričnem smislu seveda. Zakaj kljub lepi nedelji, za nekatere tudi športno obarvani med derbijem Slovenije in Švedske v hokeju na ledu ter cvetenju regrata, se je v dvorano nakapljalo kar nekaj sprva sramežljivih nadebudnežev, katere je topel pozdrav Aleluja spravil v prešeren smeh... Pa še fajn smo se imeli.

Tomaž Mivšek

Andrej Žigon med predavanjem.

Foto: Robert Rijavec

“ZAVRAČANKA” V ZAMBIJI

Tistim, ki me ne poznate, povem, da izhajam iz domačije pr' Žnidarju v Zavrvcu. Najlepši čas, ki sem ga preživela v otroštvu, je bil v Zavrvcu pri stari mami Mariji. Vse počitnice, naj bo to poletne ali zimske, sem izkoristila za druženje z vrstniki v vasi. Najpogosteje sem bila v družbi Frančnega Janita in Aleša, Kogovškove Klavdije in Marjetke ter mojih sester Marije in Mire. Pozimi nas je v Zapotoku učil smučat zapotoški Marjan, poleti pa smo spravljali seno iz travnikov okoli hiše in iz Potoka. Polno nas je bilo povsod, najbolj pa v gozdu za našo hišo ali v grapi. Tudi kakšen podvig s kolesom v Rovte ni izostal, kljub temu, da sem jih potem slišala, vendar sem bila zadovoljna, da mi je podvig uspel.

Očitno me žilica raziskovanja ni zapustila niti v času, ko sem končala srednjo šolo. Že v času šolanja sem navezala stike z misijonariji, po končanem strokovnem izpitu pa se mi je ponudila priložnost, da tudi sama odidem na pomoč na misijon Nangoma v Zambijo za dobo treh let. Znašla sem se v popolnoma drugačni kulturi, kjer sem spoznavala vse od začetka: jezik, navade, hrano, zgodovino... Za lažjo predstavo naj povem, da država Zambija leži pod ekvatorjem in je sedemintridesetkrat večja od Slovenije. Ima deževno in sušno dobo. Do leta 1964 je bila to angleška kolonija in je tako prevzela nekatere njihove navade in jezik. Glavno mesto je Lusaka. Do našega misijona pa je vodila sto kilometrov dolga asfaltirana, a luknjasta cesta.

Na misijonu Nangoma sva se s kolegico pridružili še drugim slovenskim laičnim misijonarjem, ki so že nekaj časa delali na misijonu. Oblikovali sva program za gospodinjstvo šolo ter opremili učilnico z materialom, ki sva ga prej zbrali v domovini. Program je trajal dve leti in vseboval je osnove krojenja in šivanja, druge ročne spretnosti ter kuhanje. Na razpis se je prijavilo čez dvajset

Z otroki jutranje zarje - pevci Abanabastela.

“Ti si moja čokolada”

Fotografije: Kristina Leskovec

deklet in žena. Na koncu programa so imele učenke še zaključni izpit, ki ga je potrdila država. Nekaj manj, a toliko bolj zadovoljivo, so vse uspešno naredile izpitni izdelek. S tem dokazilom je bilo omogočeno dekletom, da si lahko v glavnem mestu poiščejo zaposlitev. Večini je to znanje prišlo zelo prav pri preživljanju sebe ter članov družine, ki pa jih v Zambiji ni malo.

Kmalu po tem zaključku mi je poteklo obdobje treh let in tako sem se vrnila domov, bogatejša za novo izkušnjo.

Svet je kot ena majhna vas. Vsi smo povezani med sabo. Tudi, če smo različni, ne le po barvi, kulturi ali jeziku, je najpomembnejši jezik srca, ki je ljubezen, saj razume in sprejme vsako različnost.

Pa še nekaj pregovorov:

- Prepir razodeva majhne možgane. (zambijski)
- Laž je bolna, ne more teči dolgo. (afriški)
- Lenoba je tako počasna, da jo kmalu dohiti beda. (malgaški)
- Dokler nisi preplaval reke, ne draži krokodila. (afriški)
- Drevesa, ki rastejo skupaj, so redko brez grč. (zambijski)
- Kjer Bog kuha, ni dima. (zambijski)

Pri stari mami (Kristina, Aleš, Marija, Mira in Jani).

Kristina Leskovec

FRAN MLINAR - CIGALE (1887 - 1972)

Letošnje leto praznujemo trideseto obletnico, kar je umrl skladatelj dr. Fran Mlinar - Cigale. Skladatelj je bil rojen 11. novembra v Rovtahn. Pomemben je tudi za nas Zavrčane, saj je bil njegov oče Goznmk iz Doljnega Zavrata, njegova mati pa je bila doma iz Rovt. Materini starši so kupili v Rovtahn od Kržejčkovega grunta zemljo in zgradili hišo - domačija pr' Kosm. Svojo mladost je Fran preživel v zelo skromnih razmerah pri starših dninarjih. Na pobudo domačega učitelja in župnika je odšel leta 1898 v šolo v Ljubljano, kjer je bil od drugega gimnazijskega razreda dalje nekaj let gojenec Alojzevišča. V tem času si je pridobil tudi prvo glasbeno izobrazbo pri prof. Antonu Foersterju (takrat vodja orgelske šole v Ljubljani) in pri prof. Jarmili Gerbičevi, pri kateri se je učil igranja na klavir. Zaradi hude bolezni je prekinil šolanje za dve leti in leta 1908 maturiral na klasični gimnaziji. Nadaljeval je s študijem prava na fakulteti na Dunaju, ki ga je moral zaradi vojne in slabega zdravja prekiniti. Na Dunaju je poleg rednega pravnega študija obiskoval še nekatera predavanja iz glasbene stroke, ki so bila slušateljem univerze dostopna. Veliko je obiskoval koncerte in opere. Študij je potem končal leta 1920 v Zagrebu, kjer je promoviral za doktorja prava.

V času študijskih počitnic je pogosto prihajal v Zavratac, kjer je pomagal pri košnji in drugih kmečkih delih svojim starim staršem, ki so živeli pr' Goznmk. Poleg tega pa je v Zavratacu učil tudi petje v cerkvenem pevskeem zboru, kot so vedele povedati takratne pevke Johana Menegatti - Jakatova, Marija Leskovec - Žnidarjeva in Marija Lazar - Vrhovska oz. Goznmkova Micka, ki je bila njegova sestrična. Pri vodenju cerkvenega pevskega zbora in igranju na orgle je v času počitnic pomagal tudi na Vrhuh Svetih Treh Kraljev.

Po končanem študiju je dobil službo v javni administraciji, najprej v Mariboru, nato 15 let v Ljutomeru, kjer je bil najprej konceptni praktikant pri okrajnem glavarstvu, nato pa postal okrajni komisar. Pozneje je bil v Gornjem Gradu, od koder se je spomladi 1941 umaknil v Ljubljano. Po drugi svetovni vojni je bil zaposlen po raznih republiških ustanovah. Po upokojitvi je zadnja leta živel v Grosupljem, umrl pa je v petinosemdesetem letu starosti 5. februarja leta 1972 v Ljubljani. Pokopan je v Rovtahn.

S skladateljskim delom se je dr. Fran Mlinar - Cigale začel ukvarjati nekako v času, ko je skladatelj Stanko Premrl prevzel uredništvo Cerkmvenega glasbenika. Skupaj s skladatelji Železnikom, Jobstom, Hochreiterjem in drugimi je pripadal krogu mladih skladateljev (Premrlrov krog), ki so se prvi začeli približevati novim smerem v

slovenski cerkmveni glasbi, kjer je takrat še vedno prevladoval cecilijanizem. Tako je začel formalizem tudi v cerkmveni glasbi odpadati, skladatelji so imeli več prostosti pri načinu komponiranja, tako oblikovno kot harmonsko. Največ Mlinar - Cigalejevih skladb je bilo objavljenih v Cerkmvenem glasbeniku kot notne priloge v letih od 1915 do 1944 z naslovi: Ave Maria, Krasota, Jezus, angelska, Ave Marija, Marija naše upanje, Sv. Cecilija, Ave, tisočkrat ave, O upanje mi lepo, Razlega mar se nebeščanov, O Jezus, sladka mana, O angelci hitite, Opevajmo junaka dva, Jezus, ti me vabiš, Pridite molit, O Brezmadežna, Raduj se, Kraljica, O daritev, Ave Maria. Štiri njegove skladbe so bile objavljene v Sv. Ceciliji v letih od 1919 do 1927. Skladbe nosijo naslove: Pojte usne, O salutaris hostia, Jesu, dulcis memorija in Ave, maris stella. Najbolj poznana njegova skladba Ave, tisočkrat ave je izdana tudi v pesmarici cerkmvenih zborovskih pesmi - Marijine pesmi 1, v osmem zvezku Orgelskih skladb pa najdemo tudi njegov Preludij. Nekaj skladb je še vedno ostalo v rokopisu neobjavljenih: Kir Marija Boga rodi (besedilo iz Trubarjevega katekizma), Več mašnih in Marijinih pesmi, O sacrum convivium, Postna pesem. Napisal je tudi več skladb za moške, mešane, mladinske in otroške zборе. Rokopisi njegovih skladb so hranjeni v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, v knjižnici Orgelske šole na Teološki fakulteti v Ljubljani, najbrž pa so njegova zadnja dela ostala tudi v župnišču v Grosupljah, kjer je živel in ustvarjal zadnja leta svojega življenja, saj je bil s tamkajšnjim takratnim župnikom v zelo dobrih odnosih in mu je tudi nosil svoje skladbe.

Skladatelja dr. Frana Mlinar - Cigaleta bolj odlikujeta kvaliteta kot število skladb. Njegove skladbe so zelo

dodelane. V njih se prepletata čustvena razgibanost in razumska usklajenost. Skladatelj Stanko Premrl mu je po prejemu dveh njegovih pesmi sporočil: "Ste pa mojster. Čestitam!" Urednik Pevca, dr. Anton Dolinar, pa mu je leta 1928 napisal: "Ona linija, v kateri stojte pesmi O upanje mi lepo, Ave Maria in Obhajilna, Es - dur, v Cerkvenem glasbeniku, to je linija, v kateri ste vi nedosežni."

Kot sem že omenila, je dr. Fran Mlinar - Cigale pripadal glasbeni struji, ki je ceciljansko strogost izražanja že presegala. Bil je zagovornik novejših gledanj. Svoje poglede na glasbeno umetnost je utemeljeval v več teoretičnih razpravah, ki jih je objavljial v Cerkvenem glasbeniku pod psevdonimom Ksaver Kosmov. V čem je bistvo sodobnega glasbenega izražanja, razlaga leta 1915: "Moderni hočejo podati v skladbi le adekvaten izraz skladateljevih čustev, skladatelj ustvarja kongenijalno s pesnikom - skladba ima 'štimungo' - subtilen izraz razpoloženja, ki ga izraža tekst. Da k temu skoraj največ pripomorejo pestrejšje barve, sijajna harmonična oprema, ni tajiti, pogrešno pa je v tem iskati bistva, ker je samo zunanji pripomoček, izrazilno sredstvo." Ob tem opozarja, da skladatelj ne sme seči predaleč. Držati se je potrebno pravil lepote in skladnosti (harmonije v širšem pomenu) ter jasno prepoznati, kje je meja, da ne zaide v absurdnost 'dekadentov'. Leta 1927 v članku Naša cerkvena glasba in ceciljanstvo razmišlja: "Pustili smo formo in zgrabili izraz; v tem, mislim, je v prvi vrsti uspeh sodobne (večina reče "moderne") glasbe. Forma naj se poraja iz vsebine skladbe (npr. teksta), čeprav v tem še ni rečeno, da smemo formalno stran zanemariti. To ne! Forma je končno le tudi bistven del umetnine, čeprav ni najvažnejši. In prav v tem je bil velik nedostanek ceciljanske šole, da so gojili preveč formo, ostali so preradi formalisti in zanemarili vsebino - duševnost. Kam gre naša pot v bodočnost? Še bolj se približati narodni dikciji, živi besedi, uporabiti vse pridobitve moderne dobe in jih smoterno aplicirati na naše narodno pojmovanje in čustvovanje. Tako dobimo izkristalizirani narodni stil, ki bo svoboden v splošno glasbenem smislu in ki bo poleg tega še naš, naše občutje, naša kri."

Pa še odlomek, ki zadeva vprašanje odnosa med cerkveno in posvetno glasbo: "Za razvoj slovenske cerkvene glasbe bi bilo koristno, ako ne naravnost potrebno, da bi se razmerje slovenske cerkvene glasbe do svetne glasbe med Slovenci enkrat temeljito in vsesplošno kritično obravnavalo in fiksiral odnos ene panoge do druge." in nadaljuje "Obe struji sta pošteni in plemeniti, ako jih ustvarjajo veliki, v svojo umetnost in njen božanstveni izvor verujoči umetniki. Posvetna in cerkvena glasba sta v svojem skrivnostnem bistvu le ena umetnost, ki služi le enemu cilju: lepoti, katere najčistejši in najsvetejši nositelj je Bog."

Poleg glasbenoteoretičnih razprav ni mogoče prezreti tudi njegovih dopisov, ocen in kritik o koncertih tako v Cerkvenem glasbeniku kot v Sv. Ceciliji, ki jih je pisal pretežno v letih 1919 in 1920, ko je živel v Zagrebu. V njih ocenjuje Hochreiterja, Kimovca, Premrla, Širolo, Žganca in druge.

Pomen umetniškega dela dr. Frana Mlinar - Cigale je predvsem na področju razvoja cerkvene glasbe, kateri je s svojimi skladbami in teoretičnimi pogledi utiral novo pot, pot v smeri poudarjanja izraznosti in barvitosti ter skladnosti med obliko in vsebino. "Kakor je muzika sama neprestano gibanje, vprašanje in odgovor, tako se tudi slogi in načini muzikalnega izražanja izpreminjajo in menjavajo; eden zastari, drugi postaja moderen. Ne gre obsojati ali zavreči enega v prid drugemu. Tudi trditve o absolutni vrednosti ene ali druge dobe so problematične. Vsaka doba, vsak stil izpolnjuje svojo nalogo in je neke na mestu, celota pa je le gibanje, valovanje in presnavljanje."

Viri:

- Stanko Trobina, Slovenski cerkveni skladatelji, Maribor 1972
- Cerkveni glasbenik, Brane Košir: Franc Mlinar - Cigale, 1987

Alenka Gantar

VELIKONOČNI PRAZNIKI IN RAZSTAVA PIRHOV

Velika noč je praznik Jezusove zmagoslavne zmage nad smrtjo in je največji praznik vsaj za nas kristjane. Je pa tudi čas blagoslovljenih jedi. Že od nekdaj imajo posebno mesto v košari pirhi, ki simbolizirajo Jezusovo vstajenje (tudi piščanček si izključe lupino sam, ko se zvali), če so rdeči, pa ponazarjajo tudi Jezusove kaplje krvi.

Tudi letos smo v zavraškem župnišču pripravili razstavo teh drobnih umetnin. Da pa je bilo še bolj pestro, je za to poskrbela Cirila Gantar, ki je razstavo idejno zasnovala. Za dekoracijo so služile suhe korenine trte, vrbove veje, otava, velikonočnice in razno zelenje.

Ko je bilo na veliko nedeljo konec slovesne maše, smo se v veliki gruči odpravili v župnišče. In tam smo imeli res kaj videti. Cela vrsta pirhov, in to kakšnih pirhov, ki so jih pripravili otroci in odrasli iz cele župnije - iz Zavrata, Medvedjega Brda, Dolov in Potoka.

Zbralo se je okrog 140 pirhov. Od še polnih do izpihanih, pobarvanih s čebulnim perjem. Nekateri so bili povaljani v rižu, gresu... Nekateri so iz navadnih jajc naredili prave piščančke, zajčke in drugo. Ja, človeška domišljija pa res ne pozna meja. To smo se lahko prav vsi prepričali, kateri smo si šli ogledat to razstavo. Pirhi so bili na mizah zaviti v otavo, krog in krog so bile po zidu pritrjene trte. Za popestritev pa so bile v vazah še

Marko Vehar ob ragljah, ki se oglašijo v velikem tednu, ko gredo zvonovi v Rim. Foto: Robert Rijavec

rumene velikonočnice. Že ko si prišel skozi vrata v razstveni prostor, si imel občutek (vsaj jaz), da si prišel v mesto, kjer domujejo pirhi. Kar nagledati se jih nisem mogla in lahko bi kar cel dan opazovala to drobno delo človeških rok.

Vsakdo, ki si je ogledal to razstavo, je zagotovo odnesel domov veliko idej za drugo leto. Seveda pa brez sodelovanja pridnih in ustvarjalnih faranov to ne bo šlo. Želimo si, da bi bilo še veliko takih in podobnih razstav.

Darja Kogovšek

Slovarček zavraških besed:

-dej gm'h - daj mir
 -k'do je oržeh - kdo je kriv
 -z' oržeh - za izgovor
 -n' p'rajtj - ne razmišljaj, ne se sekirat
 -kojk - koliko
 -tojk - toliko
 -prov g'tov - prav gotovo
 -bejš d'mu - pojdi domov
 -t' v'n - zunaj
 -'n v'naj člouk - en tuj (zunanji) človek
 -a b' - ali bo
 -r'zuj štoumf - sezuj nogavico
 -kampl - glavnik
 -gl'š - kozarec
 -nošč - nož, (nožič)

-kejšn - kakšen
 -f'rderban - pokvarjen
 -gviš'n - gotovo
 -ke, les - tja, sem
 -sn h'bnu - sem butnil
 -den u aržet - daj v žep
 -n'l'h'n hot- na lahno hodi
 -b'm pol - bom potem
 -as nejdu - ali si našel
 -nejbržej - najbrž
 -k'k tu - kako to
 -krjola - samokolnica
 -pleuku - neosoljeno, brez okusa
 -toršca - koruza

PLASTI SPOMINA : Informel (povzetek iz diplomske naloge)

Informel je skupna oznaka za različne smeri v evropskem slikarstvu sredi prejšnjega stoletja. Glavne značilnosti slikarstva po drugi svetovni vojni temeljijo na spontani, nekontrolirani izpovedi telesne geste v polju slike ter vnašanju neobičajnih, dotlej slikarstvu tujih materialov in snovi v slikarsko delo. Bistvo slikarstva postane proces nastajanja dela in ne nastali produkt.

Zahodna Evropa si je po drugi vojni z vsemi močmi prizadevala za novo kulturno identiteto in proces obnove umetnosti je po vojni potekal počasi. Evropa ni bila samo izčrpana, temveč tudi razočarana in ostala je brez prave intelektualne vitalnosti in kreativnega zanosa. Zopet so se razvnele razprave okrog abstraktne umetnosti. Po vojni so bila nova gibanja, ki so pognala v abstraktni smeri, sproti deležna ostrih napadov – vojna je torej spet zbudila hrepenenje po umetnosti, ki bi plala nežno, v območju varne tradicije – toda v petdesetih in šestdesetih letih je prevladala prav abstraktna umetnost (Lynton N.: Zgodba moderne umetnosti; str. 266).

Hotenja po spremembi na področju umetniških dogovorov in ustaljenih vrednot so se kazala v vztrajnem iskanju novih alternativnih poti izražanja. Tako je veliko umetnikov začelo ponovno od začetka, izven uveljavljenih galerij in muzejev, izolirano od estetskih norm in aktualnih gibanj. Nove smernice v iskanju novih izraznih možnosti so našli znotraj lastnega sveta, katerega so oblikovale izkušnje življenja, ki je bilo zlasti zaznamovano z tragičnimi dogodki vojne. Odsotnost oblike, barve, linije in geste postane v začetku petdesetih let glavna značilnost Informela. Osvoboditi se predmeta je pomenilo osvoboditi se narave in družbe ter obstoječe umetnosti. Umetniki so odkrivali nov svet v netradicionalnih in neslikarskih materialih, katere so z različnimi postopki vključevali in obdelovali v grobi površini slike. Po drugi vojni so nova znanstvena dognanja in odkritja, predvsem na področju atomske fizike in vesolja, mikro in makro svet napravila zopet zanimiv, skrivnosten. Tako sredi na novo odkrite, čarobne materije umetnik postane novi alkimist.

Posamezni ustvarjalci, ki so se kasneje združili v novih gibanjih (Informelu), se odločno uprejo takratnemu političnemu in družbenemu sistemu. Nasproti ustaljenim pravilom, ki so veljala tudi na kulturnem in ustvarjalnem področju življenja, so pobudniki nove moderne umetnosti na osnovi eksistencialistične misli in odkritja vzhodne Zen filozofije poudarjali izrazito neposredno izražanje posameznika. In prav zaradi tega, ker se na poudarku individualnosti in spontanosti izoblikuje samosvoj

umetnikov izraz, stil in znak, je pojav tega gibanja tako širok in kompleksen, uporaba termina pa nedosledna in pogosto v povezavi z drugimi smermi.

Slikarstvo Informela se deli na tri področja: **gestualno slikarstvo** (avtomatično slikarstvo in tašizem; *tasche-sled, madež*), ki se zateče k spontanim, intuitivnim in hitrim postopkom slikanja s poudarkom na znakih in potezah – sledih gibanja telesa, **slikarstvo materije** in **art brut** (surova, naivna umetnost), ki se zgleduje po ustvarjanju otrok in likovno neizobraženih ljudi, pa tudi duševnih bolnikov, narkomanov in ostalih marginalnih pripadnikov družbe.

Iz energičnih črt, prask in vbodov čopiča v zgoščenih slikah WOLSa (Alfred Otto Wolfgang Schultze) ponekod mehko polžijo curki barve. Kot da iz razrite površine slike, v kateri včasih zasledimo tudi avtorjeve prstne odtise, vstajajo dobri in zli fantomi iz nekih sanj. Njegov svet tako postane negotovo in tesnobno slikovno polje, kjer se zunanja pojavnost, svet objektov skozi snov spremeni v eksistencialno izkušnjo slikarja (Wols je med drugo vojno preživel veliko časa v taboriščih). Da je pozabil na prevzetnost in zablode človeštva, se je raje posvetil naravi. V slikarstvo je z zanimanjem za prod, ribe, in kamenje v vodi, z značilnim rokopisom vnesel procese nenehnega spreminjanja in rasti v pristanišče lastne slike. Vrtinci, vejevja, prekrivanja, valovanje, zamiki. Kot je preziral estetik, ki ugaja očem in vnaprej določene koncepte gradnje slike, je njegov slikovni prostor raje kaotičen, popacan in razoran, spraskan in polit.

Slikarstvo Informela se je odpovedalo spominom na resnični svet in konceptualnemu pristopu gradnje slike. Bistvo slike postane njen uporabljeni material, ki prenese v sliko konkretne snovi, ki so že prisotne v fizičnem svetu. Že dadaisti pa so dokazali, da je slika lahko sestavljena iz časopisnih papirjev, cunj in raznovrstnih predmetov. To je dalo novim smerem in ustvarjalcem Informela veliko novih in zanimivih področij za nadaljno raziskovanje. Z uvajanjem materije (umetno obdelani naravni materiali) je Informel pridobil tisto, kar je izgubil z odsotnostjo oblike. Snov postane za slikarja nadomestilo telesa – figure, oblika se raztaplja v slikarski materiji. Glavni smisel Informela je ustanoviti neko drugo umetnost, ki nima nič skupnega s pojmi lepote, forme, prostora in estetike. Reakcija umetnikov v takratnem evropskem civilizacijskem prostoru je bilo iskanje novih oblik sporočilnosti, ki so postale v univerzalnem smislu nesporočilne in hermetične, ustvarjalcem pa so dopuščale specifično iznajdbo izrazito lastnih komunikacijskih sistemov, kot

so barva, gesta, tekstura (faktura), vpisovanje, vrezovanje,... Ta smer se izraža z uporabo vsakdanjih, »neestetskih« materialov kot so les, kovine, mavec, pesek, ostružki, cunje, trske, steklo,... in tako razkriva avtentične vrednote iz potrebe po resnici in oživitvi primitivnosti kot protiutež natančno opredeljenimi in odtujenimi navadami naše družbe (Semenzato T.: Svet umetnosti; str. 607). Slikarstvo materije deluje skrivnostno in arhaično, kot nekakšna praoblika sveta.

Umetniki Informela posvečajo največ pozornosti slikarski snovi, ki je bila v umetnosti predhodnih obdobij in stilov vedno drugotnega pomena. Obdelava materije postane osnovni element slike, nastala struktura tako omogoča nove učinke, ki z lovljenjem svetlobe posredujejo notranjo strukturo in lastnosti materije.

Slikarji materije so uporabljali in eksperimentirali v sliki z »tujimi«, grobimi materiali (cement, pesek, les, pločevina, mavec, vrv, razni pigmenti, katran,...) brez apriornih pravil kompozicije in razvili lastne postopke dela, pri tem pa sledili snovi, da se v sliki spontano oblikuje in organizira na sebi lasten način. Tu ne

Wols: *Zelena prekriva rdečo*. 1947.
Olje, grattage in odtisi na platnu (162x130cm).

govorimo več o aktu slikanja – slika se dela, gradi, zarezuje, žge, lepi, poliva... Plasti se gostijo in nalagajo ena na drugo, zato se slika(rstvo) materije zgodi znotraj časa, pod površino vidnega. V sliki se pojavi četrta dimenzija – Čas.

Značilna Tápiesova »slika« pretresljivo spominja na »zid«. Slikarjeva težnja pri nastajanju teh del je bila spremeniti tradicionalno sliko v konkretni objekt. Nekatera dela, polna poškodb, grafitov in skrivnostnih znakov bivanja, vsebujejo v površino zapisane spomine na špansko državljansko vojno, za nekatera dela pa so značilne sledi, ki spominjajo na neko davno izteklo se življenje ali na delovanje naravnih sil na materijo skozi daljni pretekli čas. V njegovih delih je človek psihično prisoten s svojimi dejanji in znamenji, ki jih pusti za sabo.

Tápies je verjel, da lahko slikar z meditacijo prenese sporočila našega bivanja v materijo slike. Tako opustela površina v zmes peska, mavca in lepila dobi, sprejme umetnikova občutja in razmišljanja z vrezi, vbodi, praskanjem ter kopičenjem in dodajanjem. Kvaliteta, ki njegov objekt uvršča na področje umetnosti, je kontrast med možnostjo, svobodo njegovih tihih, »nedotaknjenih« in praznih površin ter vznemirjenjem, nasiljem in bolečino njegovih vrezanih ali razbrazdanih zapisov. Tápiesov »zid« na eni strani omejuje in zakriva, na drugi strani pa nudi varnost in zavetišče. Vemo, da se za zidovi bivališč odvijajo naša najbolj intimna dejanja ljubezni in žal tudi sovraštva. Je to »zid« zasebne stanovanjske zgradbe ali skupnega jamskega bivališča? Na kateri strani »zidu« smo? Adorno je razmišljal o človeku, ki je zaprt med zidove, kar mu omogoča potopitev v samega sebe in refleksijo lastne notranjosti.

Materija je usedlina časa, ali kot pravi Bergson, je naš spomin, ki se nam oddaljuje in obstaja samostojno. Pomembne so skrite plasti, ki zgoščeno ležijo pod površino slike, varne pred umetno svetlobo muzejev in galerij, varne pred radovednimi pogledi gledalcev. Prostorska in časovna večplastnost slike nam s svojimi prekrivanji in zamiki vzbuja prikrite, tudi nevidne vsebine, ki jih slutimo kot nedoumljive, skrivnostne prostranosti našega bivanja. Materija slike ne pripoveduje in ne izraža, ampak biva sama zase. Snov - zemlja ali kovina - se ne rodi iz slike (kot na primer renesančna iluzija prostora), ampak se s slikarjevo psihično in fizično aktivnostjo vanjo samo spremeni. Tako lahko razumemo bistvo sveta – materija in njena energija neprestano prehajata iz ene oblike v drugo. Nič ni novo, vse se spreminja. Atomska bomba je obstajala že pred človekom in sreča, da jo znanstveniki niso odkrili že prej.

Andrej Mivšek

Antoni Tàpies: *Bela in oker preko rjave*. 1961. Mešana tehnika na platnu (200x175,5cm).

Fičo Faj premišlja

Ponedeljek slabo vreme, ne bo kalilo seme.
 V torek me obišče stric, čakal bom na košnjo vic.
 V sredo se bova odpeljala, zemlja bo že počakala.
 V četrtek bom premišljeval, kje bom pravzaprav oral.
 V petek so nam križali Boga, ta dan treba biti je doma.
 V soboto teden se obrača, začeti z delom se ne splača.
 V nedeljo praznik celi dan, uživa vsak pošten kristjan.

Marija Kogovšek-SPOMINI IZ ŠOLSKIH LET

Štop

Žuljavih rok sem šel na štop.
 Žuljavih rok mi je ustavil šofer, mož, gospod.
 Pripelje se črna limuzina,
 nisem pričakoval, da bo res tako fina.
 Gospod je bil olikane narave
 z veliko prešerne zabave.
 Naenkrat je bilo konec poti za oba,
 vsak na svoj dom sva odšla.

MATEJ KOGOVŠEK 1.R.

Časopis

Časopis na mizi leži,
 notri so same slabe stvari.
 Piše, kako oče hčer posilil je,
 kako mater sina pohujšala je,
 koliko lačnih je ljudi,
 koliko mrtvih je te dni.
 In še ena od dobrih stvari
 - koliko ohceti se zvrsti.

Janez Gantar

ŽGANJEKUHA

skozi na peč si gledal zimo, videl belo okno med drevo. si se smejal. imel si dosti drv pa si se zaprl. ponoči se ne vidi skozi okno ven, a se bolje sliši kadar vidiš miši. pa ne na televiziji – zdaj so talibani v hiši.

nocoj bo padal dež z zahoda. in sive so ceste, siva so drevesa, sive so strehe, sivi so travniki pod snegom, sive so moje roke, sivo je nebo in siv je dim, ki me peče v oči. vidiš, ostal si človek sredi tisočletji, človek sredi zime. si pozabil, po kaj si prišel v to zapuščeno pokrajino? skrivaš se med hribi, stopinje škripajo za tabo, ko izginjaš z zemljevida. jalalabad. kdo ti izmeri dneve, junak našega časa, človek brez tolažbe, terorist? ne boš več pod svobodnim soncem spal, umaknil se boš v gluho temo zemlje, ko ti pade bomba v naročje (premalo si zapravlil, od tebe ni koristi). rdeči človek, črni človek, beli človek, rumeni človek, vsa izumrla ljudstva in preživeli teroristi, nabiralke in lovci, hudobni ljudje in pohlevne domače živali, vsi ki krmito prezeble ptice, glejte! teče prvi liter žganja.

kruteje bom živel in nežneje umrl, kot je rekel kocbek. zemlja bo pila skrbi in nebo vse moje želje, spremenili se bodo obrazi. takrat bom vedel vse in ničesar ne bom rabil (morda mislil bom nate). prav tu bodo obvisle stopinje, med snopi goste svetlobe. prozorno bo moje oko, prosojno življenje. hodimo peš. brez hrupa potujem, za nami so mesta in črta je komaj vidna v daljavi. ostajamo na začetku. nabiramo sadove svetlobe in kličemo dež na temna drevesa. še nekaj polen naložim v ogenj, potem bo voda rumena iz sadja postala glasnejša. česa vse so nas naučili predniki. živeli gozdarji, lončarji, kovači, sadjarji, steklarji; kamnoseki in peki! teče nov liter žganja.

vem, hruške so morale z vej – vse ob svojem času. na gladini vode gledam svoj obraz na sivem stropu. vrata v nebo so odprta. to zlato jabolko je malo sonce zaupanja na dlani zime in prozorno žganje je

droben curek glasbe v čas večera. pomislim, četudi je radio še tako star in umazan, pevke so lepe, nekatere še lepše. naposled postanem lačen. a cel svet se topi, gosta snov se počasi spreminja v tekoče agregatno stanje. ustekleničena metamorfoza. prijetno so hladni potoki poletja, ko padam v zelene blazine mahu, ki visijo prek skal. kje so ribe? pod temno streho gozda krakajo vrane in pokajo veje. vedno debelejšše sence se štejejo v snegu, spuščajo se debele zavese ledu. tam daleč v tihem prostranstvu ugaša mi dan. si v belem močvirju zime spočijem oči – pod oranžno sivo gladino neba živeti z leskom modrine v očeh. potem bo noč in belo bodo plavali čolni sanj. iz kotla in zunaj, vse kaplja v večno pripravljene posode spanja. našim mislim odteka kri, pepel postaja mrzel, doživetje le spomin.

vendar, svetloba jutra bo potihoma razrezala prostrane podobe iz sna. težke kepe snega bodo zunaj videti kot razpadle sanje, sanje tujca. jutro z ostanki samote. v tem času ni časa, v tem prostoru ni prostora. zakaj bi bežal? what goes around, comes around!

srečno novo leto, zavratac št. 10.

Andrej Mivšek

HOROSKOP

Vse, kar nas je morilo v naši mladosti, smo se skrito zatekli k prekrasni vedeževalki, ki je živela v naših krajih. Ta žena nam je dala toliko veselja, poguma, neustrašnosti, da smo vse naloge izpeljali in vzdržali do konca. K njej so se zatekale obupane žene, vključno z mojo mamo. Vsi smo bili nekako bolj samozavestni in korajžni, ko smo se na skrivaj pogovorili z njo. Seveda smo se strašno zabavali, kadar se nas je privoščila na veselici ali v večji družbi. Da tako rečem, po moji življenjski poti je hodilo mnogo zaupnih svetovalcev, vendar nihče name ni napravil tako močan vtis kot ta žena. Z njenimi zlatimi upi v prihodnost sem vzdržala težke preizkušnje v rani mladosti, pozneje pa sem jo dobesedno pogrešala in se začela sama uriti v teh veččinah, katere velja preizkusiti.

OVNI

Množica ljudi vas bo občudovala in zabavala. Vi pa ohranite svoje skrite ideje. Še kako jih boste uresničili, če boste zaupali vase. Krotite se pri delu in športu. Včasih ste preveč utrujeni. Veselje, uspeh in zdravje se vam podvaja.

BIKI

Bodite pogumni kot konji. Bodite potrpežljivi in vztrajni. Ne pričakujte, da vam bodo drugi vse prinesli na krožniku. Sreča je v vaši besedi in modrosti. Čaka vas priznanje in pohvala. Z njo pride mnogo romantike in lepih poti.

DVOJČKI

Ne topotajte od veselja, ampak od jeze. Radi imate družabnost, vendar obveznosti morate res reševati sami. Bližajo se vam lepa potovanja in dediščina.

RAKI

Ptice vam bodo lajšale bolečino srca. Ni tako hudo kot mislite. Zadovoljstvo vam bo pripomoglo po naključju prejeti denar, ki se bo hitro nazmnožil. Zaupajte ljudem, ki so vas večkrat rešili iz zagate.

LEVI

Ne ostajajte smo na pol poti. Zaradi samovšečnosti se vam posreči pridobiti dobro mnenje, a za tem stoji tudi odgovornost. Ne kratite svobode drugim. Vztrajajte pri popustljivosti, ne pri obtoževanju. Sreča se lahko kuje tudi sama. Pride tudi prava ljubezen.

DEVICE

Stalno nekaj tarnate. Raje se poslužujte več smeha, tega vam ne manjka tudi, ko hodite brez cilja. Zaradi svoje natančnosti boste pridobili mnogo zaupanja in tudi občudovanja. Denar pa le nalagajte v stvari, ki vam pomenijo varnost.

TEHTNICE

Bodite bolj sproščeni, vendar dovolj previdni in pazljivi. Nikjer nimate prave mere. Ko boste znali paziti na sebe in svoje stvari, pridejo takoj nagrade v denarju in ljubezni. Včasih je treba tudi povedati, kaj človek želi.

ŠKORPJONI

Čakajo vas velika presenečenja in občudovanja. Vedno pa ne boste izsilili pohval. Bodite bolj stalni in dosledni. Ne stavite samo na čare; raje včasih tudi malo popustite. Obeta se vam velika ljubezen.

STRELCI

Zamahujte s srcem in ne z rokami. Spotite se od dela in ne od stalnega raziskovanja. Z vašim vztrajnim kontaktom z ljudmi boste rešili še tako težko denarno oviro. Veselje in sproščenost vam bo prineslo novo čustvo.

KOZOROGI

Vaše delo naj se umirja. Ne primerjajte se z drugimi. Spočijte se in znebite se strahu preživetja. Raje povejte, kot da gojite ponos. Sreča je v dobri družbi in vaši pridnosti.

VODNARJI

Ne mislite več z nogami, ampak z rokami. Pride vse, kar vam pripada in kar rabite. Bodite manj naivni. Prisluhnite sebi. Postanite bolj temperamentni in ne sanjarite. Prihaja novo delo, romantika in stara zamera.

RIBE

Pazite na denar, ki ga imate. Z veseljem pojdite na pot. Bližajo se vam nove priložnosti in prijateljstva. Znebite se prepričanja, da preveč trpite. Rajši več delajte. Sadje in morje vam bo ponudilo omamo.

Ta horoskop velja do naslednjega srečanja.

Če vam kaj ni jasno, se obrnite na Veroniko Hatlak

Šale

Mihec ves vesel in srečen prihiti v šolo. Učiteljica ga vpraša: »Mihec, zakaj si tako vesel?«

»Mama si je roko zlomila!« odgovori Mihec.

»To je vendar žalostno, Mihec, ne veselo!« pravi učiteljica.

»Zato je veselo, ker me ne bo mogla tepsti,« Mihec korajžno odgovori.

»Jurček, priznaj, da ti je oče pomagal napisati nalogo,« reče učiteljica.

Jurček se moško postavi in pravi: »Nič mi ni pomagal, kar celo nalogo je sam napisal.«

Pijančka se pogovarjata.

Prvi pravi: »Ločil se bom.«

Drugi ga vpraša: »Zakaj, te žena tepe?«

»Nič takega ni,« pravi prvi.

»Zakaj se boš torej ločil,« sprašuje drugi.

Prvi pravi: »Ko pridem domov, vidim vse dvojno. Dve ženi bi še prenašal, ampak dveh tašč pa sploh ne morem.«

Jože koplje jamo ob plotu.

Mimo pride sosed Jaka in ga vpraša: »Kaj pa koplješ tu ob plotu?«

»Žito sejem,« odgovori Jože.

»Jaz pa mislim, da pokopavaš mojo kokoš,« pravi Jaka.

Jože pa mu odgovori: »Ja, v njej pa je moje seme.«

Olga Vehar

Še ena runo

Že od nekdaj velja, da so otroci mahnjeni na sprehode in še bolj na živali. Andraž to pravilo potrjuje dvakrat. Ko se četica sprehodnikov sprehodi od Slabeta do Matjaža, zalaja Runo. Kri otrok zapluje hitreje. Andraž poskoči: »Lej ga, Luno!« Gremo naprej okrog hiše in ko smo pri štali, Runo spet zalaja. Andraž spet poskoči: »Ejga, se ena Luno!«

Štirinsk' Subaru

Petletni Blaž je nestrpno čakal, kdaj bo Mirč prvič zagnal živino na pašo. Najbrž nič manj kot teleta, ki so dvignila rep in se pognala po dolini, ko je prišel tisti dan. Blažev komentar: »Uf, gre kot Štirinsk' Subaru!«

Nataša Mivšek

Spomin na staro Jugoslavijo

V avtobus sede izredno našminkana dama. Sosed reče sosedu: »To pa je ostanek kapitalizma.«

Dama to sliši in dvigne krilo. Pokazale so se strgane nogavice, na glavne uši in umazanija. In reče: »To pa je začetek socializma.«

Veronika Hatlak

Luna na zadruho sije, traktor na travniku gnije, gnoja imamo pri nas že preveč, iz njega ne vid' mo se več.

zbrani v Gasilskem domu

O	J	U	L	I	J	S	S	U	Š	P	M	E	T	A
V	S	O	B	O	T	A	E	S	U	O	B	R	A	Z
D	A	N	P	T	R	O	T	O	Š	T	O	L	A	F
V	A	A	O	A	R	A	R	K	I	O	B	I	G	I
O	V	R	Č	V	E	K	A	O	K	K	A	P	A	G
R	R	I	I	T	N	K	T	R	R	O	L	A	Č	A
I	V	A	T	O	O	A	U	E	A	R	O	B	O	T
Š	I	V	N	I	T	L	Š	K	A	A	N	M	R	K
Č	U	K	I	U	E	O	A	O	K	O	O	O	E	I
E	I	O	C	C	Z	P	N	P	L	M	T	T	J	N
D	O	L	E	U	E	D	A	A	O	A	A	O	R	O
R	O	O	N	L	L	H	A	V	P	Š	R	R	O	V
O	G	L	A	R	A	A	H	U	R	A	D	O	M	Z

Besede črtaj v vse smeri – vodoravno, navpično in diagonalno (tako od leve proti desni in obratno kot od zgoraj navzdol in obratno)

Prečrtaj dane besede in dobil boš črke, katere preberi vodoravno po vrsti in dobil boš rešitev.

Prečrtaj: ANA, AVTO, BALON, CENA, CULA, ČIL, ČUK, ČVEKA, DAN, DAR, DOL, DOM, DVORIŠČE, ELA, FALOT, FIGA, HURA, IG, IVA, IKRA, JOPA, JULIJ, KOR, KOLO, LIPA, MAŠA, META, MORJE, MOTOR, MRK, NOTE, NOTAR, NIT, ORA, OKO, OGLAR, OSA, OSNOVNA ŠOLA, OBRAZ, PAV, POČITNICE, POLKA, POLAK, POTOK, POKER, PAG, RAO, REN, ROBOT, ROČ, ROK, SOBOTA, SOK, ŠIV, ŠOTOR, ŠUŠ, ŠUS, TAT, ZDA, URKO, VICE, VRV, ZVONIK.

Mojca Mivšek

Rešitev: SVETI URH

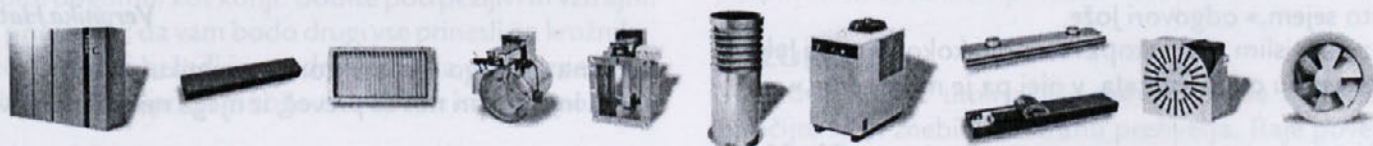
Godovič 150, 5275 GODOVIČ
telefon: 05 374 30 00, faks: 05 374 70 26
e-pošta: impklima@imp-klima.si

Poslovna dejavnost IMP KLIMA je trženje, razvoj in proizvodnja izdelkov za klimatizacijo ter ogrevanje in hlajenje. Glede na značilnosti posameznih družin izdelkov, specifičnosti njihovega trženja in proizvodnje je poslovna dejavnost razdeljena na 5 profitnih centrov:

- **program Klima:** distribucija zraka, zajem in regulacija zraka,
- **program Požarna zaščita:** izdelki za požarno zaščito v prezračevalnih sistemih,
- **program Absolutna filtracija:** izdelki za filtriranje zraka v čistih prostorih,
- **program Energetika:** izdelki za ogrevanje in hlajenje,
- **program Posebni izdelki in storitve:** obdelava tanke pločevine do 3mm, storitve lakiranja s prahom.

Z našimi izdelki ustvarjamo ljudem prijetno klimo, pri njihovi proizvodnji pa skrbimo za to, da okolje čim manj obremenjujemo z negativnimi vplivi. Poslovni sistem imamo že od leta 1996 urejen po zahtevah sistema kakovosti v skladu z mednarodnim standardom ISO 9001. V letu 1999 smo pridobili še certifikat ISO 14001, ki je opredeljen kot sistem ravnanja z okoljem. S takim poslovanjem lažje ugodimo zahtevam naših kupcev, katerih krog se stalno širi, zlasti na tujih trgih.

V bližnji prihodnosti bi radi še dodatno poskrbeli tudi za zdravje, varnost in zadovoljstvo zaposlenih na njihovem delovnem mestu. Tudi to področje smo pričeli sistemsko urejati po zahtevah domače in evropske zakonodaje.

BOŽIČ
d.o.o. inženiring

PREDSTAVITEV

- prostorsko in urbanistično planiranje
- priprava in izdelava lokacijskih dokumentacij
- pridobivanje soglasij
- izdelava ureditvenih in zazidalnih načrtov
- arhitekturno in gradbeno projektiranje
- oblikovanje
- notranja oprema
- svetovanje

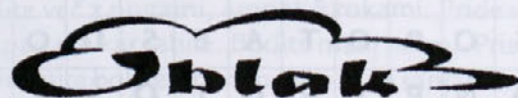
**STANOVANJSKO, POSLOVNO
IN INDUSTRIJSKO PROJEKTIRANJE**

Kje smo ?

Stara rudniška uprava
Arkova 43, 5280 Idrija

Telefon ? 05 37 22 5 33

E-mail: bozic.inzeniring@siol.net

Avtobusni prevozi s turističnim avtobusom
do 35 oseb in
servis kmetijskih strojev
(motorne žage, kosilnice in traktorje).

OBLAK FRANCI s.p.

Hlevni vrh 11 e, 1373 ROVTE
telefon in faks: 01 750 12 20, GSM: 041 64 27 28

OBČINA IDRIJA

Miza: Globaljig
Cent.- Mont.: Hofman

AVTOKLEPARSTVO VULKANIZERSTVO AVTOVLEKA

Rovte 21 a, 1373 Rovte
telefon: 01 750 10 89, 0609 63 98 77, 041 63 98 77

Rovte 29, 1373 ROVTE
telefon: 01 750 12 06, 041 540 124

IZDELOVANJE LAM PARKETA

Jakob Menegatti s.p.

Zavratec 29, 1373 Rovte
telefon: 01 750 11 02, GSM: 031 333 632

ZALOŽBA BOGATAJ
ABC MERKUR d.o.o. Idrija
telefon: 05 377 37 47, 05 372 22 80

MINIRANJE NA POVRŠINSKIH KOPIH IN V GRADBENIŠTVU

Slavko Rupnik s.p.

Medvedje Brdo 8a, 1373 Rovte
telefon: 01 750 30 39, 750 30 40

PETROL

NAGODE LUDVIK
s.p.

**BENCINSKI
SERVIS ROVTE**

telefon: 01 750 30 51

KOMBI VZDRŽEVANJE CEST-POTI

**PREVOZI
S TRAKTORSKO
5-TONSKO PRIKOLICO**

MIRKO KOGOVŠEK s.p.

Potok 5, 1373 Rovte
tel.: 01 750 13 84, 041 270 069

PEKARNA JESENKO

Naš kruh lahko kupite v vseh trgovinah v okoliških krajih:
v Godoviču, Hotedršici, Logatcu, Žireh in Idriji.
Izbirate lahko med desetimi vrstami kruha in več kot
dvajsetimi vrstami pekovskega peciva ter še drugimi
pekovskimi izdelki.

Dober tek!

Naj bo naš kruh vedno dobrodošel na vaši mizi.

PEKARNA JESENKO, Jože Jesenko s.p.
Jelični Vrh 15, 5275 Godovič, telefon: 05 37 47 410

"S. VAR"

Slavko Kržišnik s.p.

Medvedje Brdo 33
5275 Godovič

telefon: 01 750 30 63, faks: 01 750 30 64
e-pošta: krzisnik@pinkponk.com

VARJENJE IN IZDELAVA: konstrukcij, boljerjev, cistern,
balkonskih in stopniščnih ograj, garažnih vrat, snežnih plugov
in rolb, gozdarske opreme za traktorje,...

Franci Kavčič
LIVAR d.o.o.

Dole 15 a, 5280 IDRIJA, telefon: 05 37 47 038

ULIVANJE ALUMINIJEVIH IN CINKOVH ZLITIN

KLEPARSTVO KROVSTVO - TESARSTVO

JANEZ TAVČAR

Zavratac 23, 1373 Rovte
telefon: 01 750 14 34, 040 271 880

Izdelki domače obrti

Vojko Česnik s.p.

Osnovni pribor za klekljanje:

- blazine (bule) vseh velikosti od 25-50 cm
- košare (jerbasi) vseh velikosti
- klekeljni (javorjevi, češnjevi)
- ročni kolovrati za navijanje klekeljnov
- mize za klekljanje
- darila in spominki s čipko

Obiščite ali pokličite našo delavnico in si izberite, kar potrebujete.

Kje nas dobite?

Idrija, Triglavška 43, telefon: 05 37 22 636, faks: 37 22 637
e-mail: vojko.cesnik@siol.net, gsm: 041 508 988

Idrija, Gregorčičeva 71
telefon: 05 377 34 60, faks: 05 377 23 55

ŽAGANJE LESA

HENRIK ŽERJAL s.p.

Medvedje brdo 6 a, 1373 Rovte
telefon: 01 750 11 03

*Zahvaljujemo se vsem,
ki ste kakorkoli pripomogli
k izdaji glasila.*

Fotografija: Robert Rijavec

